

Projecte museològic i museogràfic del MUSEU DE LA HISTÒRIA D'ARTÉS

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Geografia
i Història

INFORMACIÓ GENERAL

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Geografia
i Història

TREBALL DE FI DE MÀSTER

Màster de Gestió del Patrimoni Cultural i Museografia

Universitat de Barcelona

AUTOR:

Estefania Santacreu Ramírez

NIUB:

16803511

TUTOR:

F. Xavier Hernández Cardona

CURS:

2020 – 2021

RESUM / ABSTRACT

El Museu de la Història d'Artés, nascut oficialment el 1984, resta actualment amb unes necessitats importants vinculades tan en aspectes museogràfics com museològics. Un incendi al gener del 2020 i la compra de l'edifici annex al museu per part de l'Ajuntament d'Artés, esdevé l'oportunitat de dur a terme una proposta de renovació.

Amb aquest projecte pretenem aportar al Museu de la Història d'Artés tan una nova proposta museològica com una renovació museogràfica. A través d'aquesta renovació pretenem crear una institució de caràcter comunitari, apostant per la participació ciutadana. Aportant-li una missió, uns valors i una visió a la institució, així com, un nou discurs museogràfic. Donant-li sentit al centre i vincular-ho amb activitats que permetin potenciar la institució, creant un espai de conservació, participació, estudi i difusió de la història del municipi artesenc.

The Museum of History in Artés was officially founded in 1984 and in the present day it is in need of renewed aspects both museographical and museological. There has been seen the opportunity of this proposal of refreshment after a fire on January 2020 and the leading purchase of the next-door building by the Artés City Hall. By this project, we intend to give the Museum of History both a restored museological proposal as well as a museographical renewal. Throughout this renovation we will attempt to create a community institution, where citizen participation is key. It is going to be developed by providing the institution with a mission, values and a new vision, as well as an updated museographical tone. Not only will we give a sense to the center and link it to activities which are going to potencialize the institution, but we will also create a conservation area, where participation, study and spreading of history of the town of Artés will be carried out.

<<I què ha passat? Que aquell poble mansoi, estabornit, sens esma per protestar, subjecte d'anys y panys a les vergassades del cacich, reb tan forta sotragada que sens donarse'n compte es redressa, li llampeguejan els ulls, se sent per primera volta l'escalfor de la vergonya en el nostre rostre, clou els punys, amarat d'indignació: y lo que fou ovella ja es un llop famolenc y lo que fou un riu mansoi s'és tornat impetuosa torrentada>>

La Reforma de Manresa sobre la Revolta dels Burots, 03/01/1917

ÍNDIX DE CONTINGUTS

1.INTRODUCCIÓ.....	3
2.FONAMENTACIÓ DEL PROJECTE: LES NECESSITATS DE L'ACTUAL MUSEU.....	5
3.DIAGNÒSTIC DE L'ACTUAL MUSEU DE LA HISTÒRIA D'ARTÉS (MHA).....	9
3.1.Anàlisi extern: Artés (Bages, Catalunya).....	10
3.2.Anàlisi intern: l'actual MHA.....	12
3.3.Anàlisi DAFO.....	15
4.REFERENTS PEL PROJECTE (BENCHMARKING).....	17
4.1.Referent 1: Gestió d'espais patrimonials (Fòrmula radial) des de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu, Esterri d'Àneu.....	18
4.2.Referent 2: El Museu de la Vida Rural, Espluga de Francolí.....	19
4.3.Referent 3: Museografia interactiva de l'Amsterdam Museum.....	20
4.4.Referent 4: Gestió dels materials arqueològics del Centre de Col·leccions del Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Barcelona.....	21
4.5.Referent 5: Espai Memòries, Museu Comarcal de Manresa, Manresa.....	22
5.PROPOSTA MUSEOLÒGICA.....	24
5.1.Missió, Valors i Visió.....	26
5.2.Objectius.....	27
5.3.Espai i polítiques expositives.....	28
5.3.1.El contingut.....	28
5.3.2.Les exposicions.....	30
5.3.3.Espais polivalents.....	31
5.4.Model de gestió.....	31
5.4.1.Territorialitat.....	32
5.4.2.Gestió de les col·leccions i el material arqueològic.....	35
5.4.3.Model econòmic.....	36
5.5.Accions didàctiques.....	39
5.6.Accessibilitat.....	41
6.PROPOSTA MUSEOGRÀFICA.....	46
6.1.Aclariments previs.....	47
6.2.Requeriments físics de l'espai.....	47
6.3.Materials utilitzats.....	50
6.4.Disseny gràfic.....	50
6.5.Circulació de l'espai expositiu.....	51
6.6.Contingut i distribució dels elements museogràfics.....	52

ÀMBIT 0	54		
<i>Bloc 0.1. Presentació del Museu de la Història d'Artés</i>	57		
ÀMBIT 1	62		
<i>Bloc 1.1. La geografia d'Artés i l'Artés prehistòric</i>	65		
<i>Bloc 1.2. L'Artés Romà</i>	68		
<i>Bloc 1.3. L'Artés Medieval</i>	71		
ÀMBIT 2	78		
<i>Bloc 2.1. La industrialització a Catalunya i Artés</i>	81		
<i>Bloc 2.2. La Revolta dels Burots</i>	84		
ÀMBIT 3	90		
<i>Bloc 3.1. La producció vitícola a Artés</i>	94		
<i>Bloc 3.2. Mostra d'objectes vinculats a la producció vitícola</i>	98		
<i>Bloc 3.3. El procés productiu del vi i les tines</i>	100		
ÀMBIT 4	102		
ÀMBIT 5	106		
<i>Bloc 5.1. L'entrada</i>	108		
<i>Bloc 5.2. El mecanisme del rellotge</i>	109		
<i>Bloc 5.3. Les vistes des del campanar</i>	110		
6.7.Àmbits complementaris	112		
7.PLA DE COMUNICACIÓ	114		
7.1.Imatge corporativa	115		
7.2.Pla comunicatiu.....	116		
8.AVALUACIÓ DEL PROJECTE	119		
8.1.Avaluació prèvia: la viabilitat del projecte.....	121		
8.1.1.És viable econòmicament?	123		
8.1.2.Possibles reptes que hem de prevenir	124		
8.1.3.La era post-COVID 19: una nova oportunitat turística	126		
9.CRONOGRAMA	128		
10.PRESSUPOST	131		
11.CONCLUSIONS	136		
12.REFERÈNCIES	138		
13.ANNEX	143		

1. INTRODUCCIÓ

Aquest projecte neix d'una necessitat i d'una oportunitat que l'acompanya. El *Museu de la Història d'Artés*, nascut el 1984, esdevé l'espai de memòria, conservació i difusió dels béns patrimonials del municipi. Però han anat passant els anys i a poc a poc es va anar quedant pausat en el passat. Destaca per una museografia pobre i un discurs inexistent. Des de l'Ajuntament d'Artés i del Grup de Recerca del museu, ja feia anys que es parlava de la necessitat de renovar la institució, i per això es va fer el pas de comprar l'edifici annex del museu, per tal que en un futur es pugui ampliar. Desgraciadament, el gener del 2020, a causa del temporal Glòria, un llamp cau en el campanar de l'església de Santa Maria, provocant un incendi, el qual causa importants desperfectes en l'edifici. D'aquí neix l'oportunitat que fa veure la llum a aquest projecte.

La nostra proposta és anar més enllà de proporcionar una nova museografia, conceptualitzant el que serà el nou *Museu de la Història d'Artés*, proporcionant-li una visió, una missió i uns valors. A través d'aquesta renovació pretenem crear una institució de caràcter comunitari, apostant per la participació ciutadana. Volem crear un espai inclusiu per a tothom, gestionat a través d'un sistema horitzontal de governança, marxant del sistema piramidal i jeràrquic, i posant les persones, els treballadors i els usuaris al centre, amb un objectiu: treballar cooperativament (Cacheda, 2020).

2. FONAMENTACIÓ DEL PROJECTE: les necessitats de l'actual museu

La institució neix el 1984, amb l'ajut de la Generalitat de Catalunya i dissenyada per Antoni Cortina i Miquel A. Prunés (Daura i Jorba, 1997: 2). L'espai que ubica defineix bona part de la museografia del museu, ja que ocupa l'edifici de l'antiga rectoria, la qual, s'adhereix a l'única paret que es conserva de l'antiga església d'Artés, la qual destaca per ser l'absis del temple. El fet d'ubicar-se en aquest espai està vinculat a la història que explica les mateixes restes de l'església. Es tracta d'un temple d'origen paleocristià, el qual tan sols es conserva la paret, ja anomenada, i el campanar. La desaparició d'aquesta església també permet explicar diversos fets històrics del municipi, ja que el temple es va abandonar i maltractar a causa del caciquisme, a inicis del segle XX, aplicat a través d'una família amb poder i uns interessos de traslladar el nucli del municipi a uns altres terrenys.

Malauradament, el vint-i-dos de gener del dos mil vint a la una de la matinada, un llamp va afectar a l'edifici on s'ubica la institució (Casals, 2020). Aquest va impactar al campanar de l'església vella, i tot que comptava amb un parallamps, va provocar que tota la instal·lació elèctrica cremés i provoqués un incendi en el vestíbul del museu (fig.1). Per sort, ni la col·lecció exposada ni la conservada en la reserva i l'arxiu van quedar afectades, ja que la porta de vidre de l'entrada va esdevenir un para-focs. Tot i no perdre la col·lecció, bona part d'ella ha quedat afectada pel fum i l'alta temperatura, tant les parets com

l'absis i algunes peces s'han tenyit de negre a causa del fum (fig.1). Cal especificar que algunes d'elles estan en procés de restauració actualment. Des de l'Ajuntament d'Artés, el qual és el propietari del museu, s'aposta per la creació d'aquest projecte enllaçant-lo amb l'oportunitat que parlarem a continuació.

Figura 1. Imatges del estat actual de la primera planta, la més afectada, del Museu de la Història d'Artés, 2020. Font: Mireia Vila, 2020.

Tanmateix, el projecte apareix a causa d'unes certes necessitats i una oportunitat, ja existents abans de la crema de l'edifici. L'Ajuntament d'Artés a mitjans del 2017 adquireix la casa que hi ha adossada en el museu i comença un projecte per l'ampliació de l'espai de la institució (Escudé, 2017). El projecte està avançant a poc a poc per poder adaptar el nou edifici, tant com a nou espai del museu com a centre social o alberg. Les adequacions de l'edifici han comportat la troballa d'importants restes arqueològiques, vinculades a la producció vitícola, una de les principals potències econòmiques del municipi, des de l'època romana fins a l'entrada de la fil·loxera. Una producció que està ressorgint actualment amb diversos cellers i centres productors. Aquesta troballa aporta un espai històric important que pot ser inclòs dins del nou espai expositiu. Així doncs, l'ampliació del museu és l'oportunitat ideal per poder dur a terme un re-disseny de la institució, ja sigui a l'espai expositiu, com a tal, o pel que fa a objectius i organització de la institució. Alhora, l'actual museu té certes necessitats que s'han de treballar, la més important, i per la qual es crea aquesta proposta, és la inexistent conceptualització del museu. No té una missió, ni valors i visió definits per on enllaçar les propostes didàctiques i museogràfiques. És per aquest motiu, que és vital definir la museologia de la institució per tal de poder definir tots els altres paràmetres, un cop s'acabi les obres que eixamplaran el museu.

Actualment, el *Museu de la Història d'Artés* segueix tenint activitat però lluny del seu espai oficial. Tot i que la institució pren consciència de la importància de la interactivitat amb el seu públic i contribueix a la fidelització dels visitants, perd molta potència l'espai expositiu. La principal problemàtica, com ja hem apuntat abans, és el discurs museogràfic que ofereix. El museu actual manca d'un discurs propi, els elements que es volen mostrar al públic estan col·locats com si es tractés només d'una col·lecció d'objectes, sense cohesió ni connexió entre ells. L'espai funciona a través de visites guiades, això vol dir que al llarg de tot el recorregut apareixen molt pocs plafons informatius. És per aquest motiu que no s'ofereixen visites lliures.

Cal apuntar que la compra de l'edifici adjacent neix, a banda de l'ampliació del museu, per pal·liar totes aquestes necessitats estructurals que l'edifici conté, com l'ampliació dels serveis o l'aplicació d'un ascensor. Alhora és una aposta de l'Ajuntament d'Artés per donar-li vida a una zona del municipi que per desgràcia està envellint i perdent població. El museu ha de ressorgir per poder aportar un espai de potència social, que ajudi a la tornada de bona part de la població a la zona històrica, com també, a altres equipaments públics, com restaurants, cafeteries o botigues. Això però, només serà possible si la institució es decanta per la creació d'un espai obert per a tots els públics, i sobretot, inclusiu i adaptat a qualsevol persona. Un espai de

trobada i reciprocitat entre el visitant que ve i la institució que l'acull. Com també, una zona per a aprendre i passar-s'ho bé. S'ha de potenciar el paper social del museu, obrint-se al no públic i utilitzar-lo com una eina transformadora de la societat (Cacheda, 2020). Però, tot i la importància del públic del municipi, la institució ha de procurar obrir-se al visitant estranger, per tal d'estendre la història del poble d'Artés.

Per concloure en la fonamentació volem resumir, de manera general, la necessitat de dur a terme aquesta proposta de projecte. El *Museu de la Història d'Artés* és un dels principals centres culturals del municipi i el seu estat actual el converteix en inexistent. La institució continua treballant, ocupant altres espais patrimonials i acotant les seves propostes a tallers, conferències o taules rodones, tot allò que no impliqui l'espai expositiu. Però també, podem incloure una segona necessitat potent: la conservació de la col·lecció del museu. L'incendi ens planteja una necessitat inherent de mantenir segurs i en un estat de conservació òptim totes aquelles peces que formen part de la col·lecció. És per això, que hi ha una necessitat potent de dur a terme el projecte. D'aquesta manera aprofitem l'oportunitat del nou edifici per poder fer un canvi i conceptualitzar-lo de nou, tan museològica com museogràficament. Tirar endavant el projecte és potenciar totes les oportunitats, que, més tard, podrem observar en el diagnòstic DAFO, i ajudarem a crear un museu local potent, a una forta vinculació als

museus socials, on la població artesenca el consideri un espai de trobada i intercanvi.

3. DIAGNÒSTIC DE L'ACTUAL MUSEU DE LA HISTÒRIA D'ARTÉS (MHA)

3.1. Anàlisi extern: Artés (Bages, Catalunya)

El *Museu de la Història d'Artés* se situa en el municipi bagenc d'Artés, a l'extrem oriental del pla de Bages (fig.2), dins de la zona natural de la *Vall de la Gavarresa*. Compta amb 17'82 km² i amb una població, censada el 2019, de 5698 habitants¹. Tot i trobar-se en una zona rural, aquesta població destaca per no tenir un èxode rural tan evident com sí que passa en poblacions properes, sinó al contrari, que és una vila que va creixent a poc a poc. Tanmateix, el que sí que destaca envers altres municipis veïns, és la densitat de població, sent en l'actualitat de 322,4 habitants per km², força per sobre dels 103,3 habitants per km² de Sallent o dels 36,2 d'Avinyó. És a dir, estem davant d'un municipi que territorialment és petit però que, tot i això, compta un Patrimoni Històric i Cultural admirable. Destaquen les restes arqueològiques del *Jaciment del Matagalls*, situat al sud-oest del terme i proper al límit municipal de Calders, on es conserven les restes d'una vila ibero-romana fundada entre els segles III i II a.C. També cal destacar, altres jaciments arqueològics, datats en època medievals, i que encara estan en fase d'estudi, com la *Torre del Serrat de la Cabra d'Or* i de les *Feixes*

Figura 2. Mapes del municipi d'Artés respecte a la comarca del Bages i de Catalunya. Font: ICGC

¹ IDESCAT. *Municipi en xifres: Artés, Bages*. Barcelona. [Referència en línia: consultat el 07/01/21] <<https://www.idescat.cat/emex/?id=080109#h6705a000088a04>>

de la Sala. Tanmateix, un dels elements històrics més importants de la vila és el mateix edifici on s'ubica la institució: l'antiga rectoria de l'església de *Santa Maria d'Artés*. A través de les tasques arqueològiques que s'hi van dur a terme l'any 1984, es va determinar l'existència de la primera edificació, una basílica paleocristiana, datada entre els segles VI-VI. Tot i això, les parts de l'església que es conserven actualment ja formen part del temple romànic que s'hi va construir a sobre. Malauradament, aquestes només són l'absis, que tal com hem comentat abans, va adjacent a l'edifici del museu, i el campanar, el qual és posterior, ja que s'hi va afegir el 1684.

Pel que fa als aspectes econòmics, Artés és un municipi que destaca per tenir una dualitat, que neix a inicis del segle XIX i que a poc a poc va desapareixent, l'agricultura i la indústria tèxtil. Actualment, l'activitat en la qual es fomenta el municipi és la indústria, ja que compta amb algunes importants empreses multinacionals establertes en la població. Molta d'aquesta indústria s'allunya de la tradicional indústria local: el tèxtil, i és desbancada per empreses dedicades a la transformació dels metalls, la indústria càrnica i la creació de mobiliari. D'altra banda, una de les produccions agrícoles més importants del municipi és la vitícola, formant part de la Denominació d'Origen Pla de Bages, adquirint un reconeixement de qualitat després de tantes dècades dedicant-se al cultiu de vi.

Això sí, pel que fa al turisme, Artés no es desmarca dels nombres que fan gairebé tots els municipis del Bages. I és que no és novetat que aquesta comarca no es té un índex de turisme molt elevat, actualment, però, des del *Consell Comarcal del Bages*, s'està treballant fort a potenciar la comarca com un destí turístic de qualitat, vinculat a les activitats enoturístiques, la gastronomia i el patrimoni històric. És per aquest motiu, que, gràcies a aquests projectes, es poden augmentar els nombres de visitants, com ara els 3 milions de turistes que van visitar la comarca l'any 2019 (Redacció, 2019). Ara bé, s'ha de tenir en compte que la majoria d'aquests visitants van apostar per la proposta més turística de la comarca; El *Monestir de Montserrat*, i que encara estem llunys a obtenir unes xifres molt elevades en espais locals, com és el cas del *Museu de la Història d'Artés*.

Artés se'l considera un poble viu, ple d'activitat cultural i molt associatiu. Destaquen un gran conjunt d'associacions, com ara el *Casal Artesenc*, els *Bastoners*, la *Colla de Gegants*, el casal de joves *El Kanal*, *TVArtés* o *l'Espai el Cep*, entre moltes altres. Com també, les publicacions escrites, com són: *El dos de janer*, la primera revista publicada en el municipi, o *l'Artesenc*, que encara es manté en l'actualitat. Des del *Museu de la Història d'Artés* sempre s'ha intentat mantenir una relació amistosa en totes les associacions, mantenint el

contacte i col·laborant en diferents actes, com poden ser les visites teatralitzades amb el grup teatral municipal.

Algunes de les associacions tenen un passat molt interessant i bàsic per entendre el funcionament del poble. Algunes d'elles són espais principals de fets transformadors del municipi, com ara el *Cafè Nou* i l'*Orfeó Artesenc*. Aquestes dues entitats, creades a principis del segle XX, destaquen per ser fermament vinculades a un dels fets més importants del poble: *La Revolta dels Burots*. El dos de gener de 1917 va esclatar un aixecament en contra de l'aplicació d'uns nous impostos. Però en realitat s'estaven aixecant en contra d'un control de la població massiu, un caciquisme, aplicat a través d'una família poderosa, la nissaga Berenguer (Cases, 2017: 41). Gràcies a aquesta revolta, el poble d'Artés va aconseguir alliberar-se del caciquisme imposat pels Berenguer i es va crear un dels espais que, actualment, és un punt cultural important: *Cal Sitjes* (Girbau, 2006: 92), una fàbrica d'indústria tèxtil que ara funciona com a Biblioteca i espai cultural polivalent. Tot i semblar un fet aïllat, la *Revolta dels Burots* és vital per entendre l'actual Artés. De tota manera, sent un poble tan vinculat a l'activitat cultural, el *Museu de la Història d'Artés* és l'únic espai dedicat a la recerca històrica, conservació i divulgació del conjunt del Patrimoni Històric del municipi. Per això, creiem que és necessari la preservació d'un espai com aquest.

3.2. Anàlisi intern: l'actual MHA

Tal com hem comentat anteriorment, el *Museu de la Història d'Artés* neix l'any 1984 (Daura i Jorba, 1997: 2), de la necessitat de conservar i preservar un conjunt de peces històriques vinculades al municipi d'Artés.

L'espai expositiu es divideix en tres temàtiques (fig.3); la primera planta, on s'ubica l'entrada, està dedicada als objectes vinculats amb la industrialització i amb la producció vitícola. La segona planta, apareix una barreja de conceptes, en primer lloc trobem un espai dedicat a l'agricultura, exposant un conjunt d'eines agrícoles d'inicis del segle XX.

Juntament amb l'espai agrícola, trobem una zona dedicada a tots aquells elements vinculats amb la vida contemporània del municipi, com l'arribada de la llum, els esports, la medicina, o algunes de les restes i

documentació sobre la Guerra Civil Espanyola. I juntament amb aquests dos espais, trobem un espai dedicat a persones il·lustres del municipi, els quals, casualment, són tots homes.

Finalment, la següent planta (fig. 3) està destinada als béns mobles trobats en la recerca arqueològica que dur a terme el grup de recerca del museu, on es parla dels jaciments del poble, com ara la *Plaça Vella* i la vil·la romana de *Matacans*. Així i tot, cal destacar que aquests no són els únics que hi ha al municipi, i que dels altres no se'n diu res al llarg del recorregut del museu. Les peces resten exposades sense informació bàsica, com ara el context de la troballa. A més a més, el museu inclou la visita del campanar de l'església vella, i en aquest s'hi poden observar 3 sales diferents. A la primera, que és on hi ha l'entrada, es pot veure un pou museografiat i els fonaments de l'església paleocristiana. A la segona, la sala del rellotge. I en la tercera, ja a l'exterior del campanar, les vistes a la *vall de la Gavarresa*.

Un dels altres espais que s'inclou dins del museu, un dels més importants, és l'espai de l'arxiu i reserva de la col·lecció. El trobem situat a la planta subterrània, la qual és utilitzada com a zona per emmagatzemar els materials arqueològics i l'arxiu documental. Un espai amb unes problemàtiques bastant potents.

Figura 3. Conjunt d'imatges de la disposició de les peces abans de l'impacte del llamp. Font: Pròpia.

Com es pot observar, ens trobem davant d'un espai en què no consta de cap museografia clara, cap fil conductor, tan sols són objectes inconnexos entre si, els quals els hi falta una renovació i un re-disseny de la conceptualització de la institució; què és allò que defineix a la institució i quins són els objectius que volen aconseguir.

L'edifici també comporta les seves problemàtiques, cal destacar que actualment es pot observar una mala adequació de l'espai. Sobretot, en el cas de rebre un públic amb mobilitat reduïda o altres discapacitats. El museu actualment no està adequat per oferir visites en aquest tipus de públic, ja que per exemple no disposa d'ascensor, i per tant per canviar de planta s'han d'utilitzar les escales. Les persones amb mobilitat reduïda no són l'únic públic afectat actualment, sinó que engloba, també, a totes les persones amb visualitat reduïda, ja que no podem trobar cap material en braille o cap espai museogràfic dedicats a ells. Els infants també són discriminats dins de la museografia, ja que molts dels objectes són maquinària i això provoca el no lliure moviment, alhora, tampoc tenen cap espai que pugui ser adequat a les seves necessitats, tot i que sí que cal destacar, la gran freqüència d'activitats dedicades als més petits, però alhora no hi ha cap espai adequat per dur-les a terme. A més a més, no té servei de lavabo accessible pel públic, l'únic servei que hi ha es troba a la planta subterrània, on ara només poden accedir els treballadors del museu. I una altra limitació, centrada en la mala

adequació de l'espai, és la manca d'aquest per tal de poder emmagatzemar els materials arqueològics i l'arxiu documental, de forma adequada. La zona on es troben actualment s'ha quedat petita i no està ben aclimatada, cosa que afecta la conservació del material guardat. I alhora, dificulta les tasques d'estudi del grup de recerca del museu. La necessitat de més espai útil per l'arxiu s'uneix amb la problemàtica a l'hora de com guardar aquests materials de manera segura i que comportin la seva bona conservació.

A causa de ser un espai descontextualitzat, actualment, el *Museu de la Història d'Artés* funciona a partir de visites guiades, i a més a més ofereix diverses activitats per tots els públics, les quals solen tenir força èxit (fig.4 i 5). Com per exemple: visites especials pel poble i pels voltants, la participació en les Jornades Europees del Patrimoni, xerrades i conferències, i fins i tot tallers mensuals, tant per nens com per adults.

Convé ressaltar que hi ha dues problemàtiques actuals que dificulten la tasca dels treballadors del museu i que per tant, perjudiquen la institució, renunciant per exemple, a dur a terme visites guiades o tallers infantils. Per una banda, trobem el desastre del temporal Glòria. La caiguda del llamp va provocar desperfectes que impossibiliten utilitzar l'espai o ensenyar al públic la col·lecció del museu. Cal apuntar, que des

de l'Ajuntament d'Artés s'està treballant per adequar l'edifici i deixar-lo preparat, juntament amb les obres de l'espai adjacent, per la nova proposta museogràfica. Per altra banda, trobem les dificultats vinculades a la pandèmia mundial de la COVID 19, ja que a causa de les restriccions, tant de mobilitat com les referents a espais culturals, fan gairebé impossible dur a terme una activitat normal dins de la institució.

Figura 4. Imatges d'accions didàctiques efectuades des del museu. Font: @museuhartes (Instagram)

Figura 5. Cartells d'activitats efectuades des del museu. Font: @museuhartes (Instagram)

3.3. Anàlisi DAFO

A l'hora de dur a terme un anàlisi d'una institució patrimonial, podem utilitzar diferents eines que ens permetin analitzar totes variants, siguin positives o negatives, d'una institució. Una d'aquestes eines és el DAFO. Una eina molt simple però afectiva, ja que analitza quatre variants: les amenaces i les debilitats, com a elements negatius, i les fortaleses i oportunitats, com a elements positius destacables. D'aquesta manera, aconseguim un anàlisi transversal de tota la institució. A continuació podeu observar l'anàlisi DAFO del MHA:

DEBILITATS

- Museografia pràcticament inexistent.
- Falta de cohesió.
- Edifici inaccessible (no conté ascensor, ni serveis habilitats pels visitants).
- Falta de visitants.
- Poca activitat de comunicació (molt poca presència a les xarxes socials).
- Ubicació al barri històric del poble, on actualment resta sense presència d'establiments i amb poc habitatats.

AMENACES

- Reducció dels visitants.
- Falta de finançament .
- Reducció dels participants en les activitats .
- Zona geogràfica amb poc turisme .
- Poca valoració com a institució cultural en la comarca del Bages.

FORTALESES

- Posicionament com a principal entitat cultural del municipi d'Artés.
- Ubicació en un espai patrimonial en bona conservació.
- Conservació de l'absis de l'església vella integrat dins l'espai.
- Conservació extensa sobre patrimoni industrial (béns materials i documentals).
- Gran feina de recerca duta a terme pel Grup de Recerca del museu
- Creació de propostes d'activitats pel públic infantil, juvenil i adult.
- Força participació de la població en els actes programats pel museu.

OPORTUNITATS

- Ampliació i creació del nou museu finançat per l'Ajuntament d'Artés i la Generalitat de Catalunya.
- La institució pot arribar a ser un espai potenciador del barri històric del municipi.
- Implicació i col·laboració amb altres entitats del poble, creant xarxes de treball comú.
- Potenciar els visitants a través de les activitats programades.
- Crear un espai de reflexió, cura i recerca de la història del municipi.

4. REFERENTS PEL PROJECTE (Benchmarking)

En aquest apartat us presentem un seguit de referents que ens poden ajudar a l'hora de dur a terme el projecte museogràfic i museològic del nou *Museu de la Història d'Artés*. Estan enfocats tant amb la visió museogràfica del centre com amb la part més conceptual, la seva gestió. Buscar referents és una base molt important per crear un nou projecte. Aporta noves formes organitzatives o nous espais, per tal que crear un projecte sòlid, modern i potent.

4.1. Referent 1: Gestió d'espais patrimonials (Fòrmula radial) des de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu, Esterri d'Àneu.

Centre: Ecomuseu de les Valls d'Àneu

Ubicació: Esterri d'Àneu, Pallars Sobirà

Informació web: Portal web oficial de l'Ecomuseu

<< <http://www.ecomuseu.com/> >>

L'Ecomuseu de les Valls d'Àneu és un exemple a seguir si parlem d'un museu local. Conté una gestió del patrimoni de forma radial. És a dir, que tot i tenir una seu principal, inclouen la gestió d'altres espais patrimonials, tenint una visió transversal entre els diferents municipis de la vall. Treballant, sobretot, l'aspecte més territorial. En el nostre cas, podem aplicar aquesta fórmula radial per la gestió de tots els béns patrimonials mobles que estan gestionats turísticament des de la

institució, com són els edificis vinculats a la industrialització o els jaciments arqueològics (fig. 6). Volem fer entendre que el museu va més enllà que el propi edifici, tot i que aquest és la seu principal d'un conjunt de patrimoni cultural local. D'aquesta manera, també aconseguim posar en valor tot aquell patrimoni que no està centralitzat en la institució.

Figura 6. Mapa d'ubicació del patrimoni cultural vinculat al Museu de la Història d'Artés. Font: ICGC.

4.2. Referent 2: El Museu de la Vida Rural, Espluga de Francolí.

Centre: El Museu de la Vida Rural

Ubicació: L'Espluga de Francolí, Conca de Barberà

Informació web: Portal web oficial del Museu de la Vida Rural

< <https://museuvidarural.cat/> >

El *Museu de la Vida Rural* s'ubica a L'Espluga de Francolí i es tracta d'un museu local d'etnologia. La museografia que presenta està caracteritzada per tenir espais recreats, com ara cuines, sales d'estar, rebosts, hort, pous o dormitoris congelats al segle XIX, també, es poden observar diverses eines agrícoles, les quals van vinculades a petits documentals que reproduïxen la forma d'utilitzar aquell objecte. Cal destacar el gran treball etnològic que hi ha al darrere per crear cada un d'aquests recursos.

Entenem el *Museu de la Vida Rural* com a referent pel nostre projecte, entre moltes coses, perquè tracta amb objectes de temàtica agrària, com és bona part de la col·lecció del *Museu de la Història d'Artés*. Volem aportar al museu aquesta idea del passat conservat però amb un present contínuament canviat. Tractant temàtiques que ens enllacin amb el passat, el present i el possible futur. El fet de ser un espai dinàmic que parla sobre temàtiques actuals, provoca que el museu marxi de la

idea d'un museu congelat en el temps, que moltes vegades els museus d'etnologia cauen en aquest parany. És un espai on pots buscar solucions en el passat de problemes del present (Roigé, 2015: 89). Un exemple és la producció vitícola, una de les grans potències econòmiques del municipi. Els vestigis arqueològics de la producció de vi més antics documentats en el municipi, daten d'època medieval, tot i que segurament ja hi havia producció anterior. Així doncs, el vi és un element històric del municipi, que arran d'ell es poden explicar la societat artesenca de les diferents etapes històriques.

Un altre element que ens interessa poder incloure dins del nou projecte és la museografia visual que es va treballar des del *Museu de la Vida Rural*. La introducció de diversos audiovisuals representant produccions agrícoles, permet arribar al públic més fàcilment, donant eines per la comprensió de l'ús de l'eina. En el nostre cas, pretenem utilitzar aquesta museografia visual per entendre, per exemple, la producció de vi (Per més informació, visiteu la pàgina 98).

4.3. Referent 3: Museografia interactiva de l'Amsterdam Museum, Amsterdam.

Centre: Amsterdam Museum

Ubicació: Amsterdam, Holanda

Informació web: Portal web oficial del Amsterdam Museum

<<https://www.amsterdammuseum.nl/en>>

L'Amsterdam Museum és un espai dedicat al record de tota la història de la capital holandesa. Creat el 1926, el museu descriu com va evolucionar un assentament del segle XIII a la vora del riu Amstel fins a esdevenir una ciutat cosmopolita. Però en el nostre cas, no ens volem endinsar amb la història de la institució, sinó que amb els seus elements museogràfics. Ells mateixos es defineixen com a "Museu multimèdia". El museu exhibeix diversos objectes relacionats amb la història de la ciutat, des de l'edat mitjana fins a l'actualitat, com ara, pintures, maquetes, troballes arqueològiques, fotografies, però també articles menys probables com un carilló, algun vehicle o una rèplica del *Café 't Mandje*, un pub mític del districte Red-light. Els objectes històrics són exposats juntament amb espais interactius, siguin multimèdia o tàctils. Gràcies a aquests elements, el visitant pot jugar a valorar els seus coneixements que va adquirint durant la visita, com també, per exemple, pot dur a terme l'experiència de conduir una bicicleta per l'Amsterdam de principis de segle XIX.

La nostra proposta d'aplicació del projecte multimèdia de l'Amsterdam Museum al Museu de la Història d'Artés, és aportar l'espai interactiu a la museografia que es crearà després de les reformes de la institució. Proposem crear un espai on el visitant que vingui pugui sentir-se partícip de l'espai i no només un simple espectador. Tot i això, volem remarcar que els espais interactius no ocuparan tot l'espai museogràfic sinó que seran recursos que es complementaran el discurs històric del recorregut. Els recursos audiovisuals també seran protagonistes en diversos àmbits museogràfics. Muntatges de vídeos per tal d'explicar i contextualitzar algun dels fets més transcendents de la història del municipi, com també incloure vivències reals de artesans sobre fets històrics del municipi. Una proposta que volem introduir-hi és aprofitar una iniciativa que s'ha fet recentment, es tracta d'un documental sobre un fet molt important pel poble; La Revolta dels Burots, un aixecament de la població en contra dels abusos de poder del caciquisme de principis de segle XX. Aquest documental va comptar amb la creació d'una recreació històrica, feta a partir de professionals de la recreació i habitants del poble. Seria interessant, reutilitzar aquestes imatges per poder il·lustrar els fets. Alhora, apostem per crear interactius que et facin partícip de la història del municipi.

4.4. Referent 4: Gestió dels materials

arqueològics del Centre de Col·leccions del Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Barcelona.

Centre: Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)

Ubicació: Barcelona

Informació web: Col·leccions, El Centre de Col·leccions

<https://ajuntament.barcelona.cat/museuhistoria/ca/el-centre-de-colleccions>>

El Centre de Col·leccions de Zona Franca és un espai dins del *Museu d'Història de Barcelona*. Aquest és un equipament amb un objectiu clar: la conservació, l'estudi i la difusió de les col·leccions del museu, entre elles, els materials arqueològics que es recuperen en totes les excavacions que es duen a terme a la ciutat de Barcelona. Allotjat en un edifici de 5.000 m², el centre acull l'arxiu arqueològic i l'espai de reserves, que comprenen fins a vint-i-sis sales de conservació amb uns nivells tèrmics, d'humitat i de ventilació diferenciats d'acord amb els materials que allotgen. Les funcions del Centre de Col·leccions, però, van més enllà de la custòdia, la conservació i la sistematització de les col·leccions que aplega, i posa tots els objectes que aplega a disposició de la recerca i la divulgació.

El Centre de Col·leccions del MUHBA és un clar exemple d'un bon espai de conservació de béns arqueològics. El *Museu de la Història d'Artés* conserva tots els materials arqueològics extrets en el municipi de les campanyes d'excavació o de les urgències, tal com explícita la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català. Com també, l'arxiu documental. Una col·lecció molt important pel sentit de la institució, la qual és un espai de conservació de la memòria històrica del municipi. Com ja hem explicat a la descripció de la institució, l'espai útil per la conservació, tant dels materials arqueològics com de l'arxiu és mínim i mal aprofitat. Crear una tipologia de registre i inventari és vital per poder dur a terme la conservació d'aquests fons. Si es continua tal com està actualment, s'haurà de prescindir del control d'aquests béns i delegar-ho al museu comarcal, en aquest cas el *Museu Comarcal del Bages*. Sortida que han hagut de fer bona part dels municipis de la comarca en veure's sense recursos per conservar-los en les condicions adequades.

El primer lloc proposem la creació d'un equip d'arqueòlegs i d'arxivístiques, que poden formar part del grup de recerca del museu, que es dediquin a dur a terme un estricte inventari i catalogació de tots

els materials de la col·lecció, ja sigui els que estan exposats actualment com aquells que resten a la reserva, i decidir quins són els béns que la institució realment necessita conservar, i quins són els que no encaixen en el nou discurs del museu.

L'espai de l'arxiu i conservació dels materials arqueològics, tot i ser d'escasses dimensions, aplicant un sistema de conservació i catalogació establert i de manera coherent, es podria arribar a crear un espai adequat. És per això, que proposem la creació d'un model únic de tipologia de catalogació, vinculat al model que utilitzen altres equipaments del país. Finalment, s'ha de considerar que l'espai no és només un espai de conservació sinó un espai d'estudi dels materials que conserva. Així doncs, cal preservar també un espai adequat per aquest treball i els materials que necessitin, com ordinadors, taules, càmeres fotogràfiques o material d'oficina, entre altres.

4.5. Referent 5: Espai Memòries, Museu Comarcal de Manresa, Manresa.

Centre: Espai Memòries (Espai eMM2)

Ubicació: Manresa, Bages

Informació web: Portal web oficial del Espai Memòries

< <http://www.espaimemories.cat/> >

L'*Espai Memòries* es troba dins del *Museu Comarcal de Manresa*, més concretament, ocupa el que un dia va ser el Col·legi de Sant Ignasi. Es tracta d'un projecte expositiu on es centra en temàtiques contemporànies. S'entén com un espai "en procés", el qual es va configurant a mesura que avancen la recerca, la reflexió i la participació en les accions programades fins a una exposició final on s'inclou tot el coneixement adquirit. El visitant obté un paper més enllà del contemplatiu i esdevé un ens participatiu per la creació de l'exposició.

El canvi constant de les exposicions implica un dels fets pel qual l'hem proposat com un dels nostres referents a l'hora de crear aquest projecte. I és que, en renovar l'espai museogràfic en una temporalitat curta comporta tenir uns recursos econòmics que et permetin fer-ho. Tanmateix, *l'Espai Memòries* ha apostat per crear exposicions temporals de manera *low cost*². No estan invertint en recursos de mala

---

² Portal web oficial *Espai Memòries* (Museu Comarcal de Manresa). [Referència en línia: consultat el 01/15/21] <<http://www.espaimemories.cat/>>

qualitat, sinó que aposten per materials que es poden adquirir a més baix cost i que poden ser reciclables (fig.7). Un fet que, també, els apropa a la sostenibilitat.

Hi ha dos motius pels quals considerem *l'Espai Memòries* com un referent. Per una banda, està la utilització de materials *low cost* que permetin la possibilitat de renovar les exposicions amb una temporalitat més curta. Si apliquéssim aquest model en el nostre projecte, aconseguiríem solucionar una problemàtica latent en la majoria de museus de síntesis: l'envelliment dels continguts de l'exposició i la pèrdua de la possibilitat de tractar temàtiques socials actuals (Per més informació, visiteu la pàgina 30). Per altra banda, els processos de participació i col·laboratius tenen un paper molt important en la creació de les exposicions, aconseguint explicar problemàtiques socials reals per a tota la població local. Considerem que aquest l'entitat *Espai Memòries* seria un referent molt directe del plantejament que tenim pensat per la sala d'exposicions temporals (Per més informació, visiteu la pàgina 30).

Figura 7. Fotografia d'una de les exposicions temporals de l'Espai Memòries. Font: Nació Digital Manresa.

5. PROPOSTA MUSEOLÒGICA

Segons la Llei de museus³, el concepte de museu local uneix dos besants; per una banda, es defineix com aquells que són promoguts i mantinguts des de les autoritats locals de Catalunya; per l'altre, ho són tots aquells que contribueixin a obtenir una visió global de la història, de les característiques humanes i naturals o de la riquesa d'un patrimoni definit pel territori (Llei de museus, art.29). Alhora a Catalunya, la falta d'infraestructures culturals supralocals obliguen a tots aquests museus locals a fer-se càrrec de la defensa, la protecció i la difusió del patrimoni del municipi, fins i tot aquell que, sigui qualitativament o geogràficament, no els hi correspon (Izquierdo, 2005: 41).

El *Museu de la Història d'Artés* neix en un moment àlgid pels museus locals. En la dècada dels vuitanta i principis dels noranta es creen molts dels museus locals que trobem actualment, gràcies a la feina de professionals joves que s'inspiraven en models de gestió internacionals, portant a Catalunya els Ecomuseus i la Nova Museografia (Farnós, 2005: 59).

“A Catalunya aquests centres van anar substituint, amb més o menys èxit, l'edifici pel territori, les col·leccions pel patrimoni integral i els visitants per la societat, ja que van anar esdevenint

espais de promoció i dinamització del territori, centres de gestió integral del patrimoni i plataformes de comunicació i reflexió social” (Farnós, 2005: 59).

Desgraciadament, no totes les institucions van evolucionar i moltes d'elles resten dins d'una pausa temporal. L'espai patrimonial es vincula en un sol objectiu: conservar uns béns dins d'un edifici, sense anar més enllà. És aquí on es troba el *Museu de la Història d'Artés*. Tot i l'intent d'obrir-se a la població, potenciant la interacció amb tallers infantils, visites guiades o xerrades organitzades des de la institució, el museu necessita una proposta museològica atractiva que vagui acompanyada d'una potent museografia.

Proposem una nova institució atractiva tots els públics, però sobretot volem que aglutini aquests elements: la conservació i difusió dels béns patrimonials del municipi, la territorialitat i la comunitat local. Més enllà de conceptualitzar la institució com un museu local volem apostar perquè sigui un museu social, una eina de transformadora de la societat (Cacheda, 2020). El museu com un laboratori d'experiències on es resolen problemàtiques de la comunitat, treballant processos de trobada per poder aportar millores en la seva qualitat de vida. Volem

---

³ Llei 17/1990, de museus. DOGC núm. 1367, de 14-11-1990. [Referència en línia: consultat el 20/03/21]. <https://www.diba.cat/opc/llei17_1990> Art. 29

adaptar la institució en el procés de democratització que estan passant la majoria de museus del nostre país, repensant el model i adaptant-se als reptes dels nous temps. Allunyant-se de voler només democratitzar l'accés als museus, tal com plantejava la *Nova Museografia*, i democratitzant el concepte de museu, una nova forma de relació amb la societat, creant espais participatius (Interacció DIBA, 2019). És necessari esmentar, la importància del territori; és a peu de carrer on les institucions tenen l'oportunitat d'esdevenir un ens de gestió del patrimoni de forma integral, omplint tots aquells buits que l'administració local no hi arriba, i esdevenint una relació més pròxima entre la comunitat i les seves necessitats (Farnós, 2005: 73). Això comporta que la institució creixi i es desenvolupi adaptant-se a l'entorn i de manera més sostenible.

Cal apuntar que defensem una transformació real i dràstica del model de la institució, intentant no repetir projectes del passat que a causa de no apostar per un canvi real, han quedat en una transformació superficial. La crisi econòmica del 2008 i el seu posterior alçament de la població davant de les injustícies i de la desconfiança amb els governants, com ara el moviment del *15M*, van provocar que moltes institucions apostessin per obrir les portes a la ciutadania, donant eines de participació. Per desgràcia alguns d'aquests museus es van quedar a

la superficialitat de les accions i no van aconseguir els objectius preestablerts (Sans, 2019).

5.1. Missió, Valors i Visió

Un cop hem definit quines són les línies d'actuació cal reflexionar sobre quina és la missió, la visió i els valors que volem pel nou *Museu de la Història d'Artés*. Juntament amb els objectius, definir aquestes tres variables ens permetrà poder projectar una institució molt més coherent.

Plantejar-se la visió, la missió i els valors consisteix a explicar a la societat qui som com a institució, que pretenem aconseguir i de quina manera ho volem dur a terme. És un exercici que hem fet al moment de crear aquesta nova institució, però que comporta un seguiment constant i la necessitat d'estar en alerta permanent per tal de no desviar-se del camí marcat, com a consciència de la mateixa institució. Seran els futurs òrgans directius qui vetllin perquè es desenvolupin correctament, i en el llarg de la vida de la institució.

MISSIÓ

- Conservar, documentar i difondre el patrimoni cultural del municipi d'Artés. Ja sigui l'inserit dins de la col·lecció del museu com la que es mentè a l'exterior, com les barraques de vinya o els jaciments arqueològics.
- Ser un espai comunitari, on tots els artesencs se sentin còmodes
- Reforçar l'autoestima del municipi, millorant així la seva identitat social i afavorint la cohesió social.

VALORS

- Conservar, documentar i difondre el patrimoni cultural del municipi d'Artés. Ja sigui l'inserit dins de la col·lecció del museu com la que es mentè a l'exterior, com les barraques de vinya o els jaciments arqueològics.
- Ser un espai comunitari, on tots els artesencs se sentin còmodes
- Reforçar l'autoestima del municipi, millorant així la seva identitat social i afavorint la cohesió social.

VISIÓ

- Integritat. Es valora el comportament ètic de les actuacions de la institució.
- Potenciar el pensament crític, creant espais de debat i reflexió.
- Transparència. Actuar de forma responsable i de manera transparent envers a la població.
- Història. Valorar i entendre la història del municipi i difondre-la des del museu.
- Col·lectivitat i participació. La institució com un espai comunitari.

5.2. Objectius

Tal com hem parlat anteriorment, juntament amb la missió, els valors i la visió, els objectius són elements fonamentals per tal de crear una institució ferma i amb una visió de futur clara i concisa. Marcant-se uns objectius aconseguim veure-hi un futur a curt i a llarg termini de la institució. Els objectius que ens marquem pel nou *Museu de la Història d'Artés* són els següents:

- **Conceptualitzar la institució**, donant-li una missió, uns valors i una visió de futur, per on poder treballar amb la creació del nou espai expositiu, els plans didàctics i les activitats.
- Creació d'un **museu participatiu** i un centre de memòria i de formació de la història del municipi.
- Construcció d'un **museu social transformador de la societat artesenca** (Cacheda, 2020), posant les persones i l'educació en el centre de la institució. Com també, creant un espai inclusiu per a totes aquelles persones que hi vulguin participar.
- Creació a partir des de la mirada de la **sostenibilitat**.
- Reforçar l'autoestima del municipi, millorant així la seva **identitat social** i afavorint la cohesió social.

- Sistema horitzontal i cooperatiu que benefici a tothom (Cacheda, 2020). **Fomentar la participació de la ciutadania** artesenca, tant en les activitats proposades com ara en la col·laboració dins de l'entitat patrimonial. Amb la participació ciutadana dins de la governança del centre. Potenciant, d'aquesta manera la cohesió social.
- Potenciar la seva funció principal com a **museu local**: gestionar el patrimoni cultural local i treballar per encabir-ho dins de les polítiques municipals de cultura, educació, medi ambient, urbanisme, identitat local i immigració (Izquierdo, 2005: 57).
- Treballar amb propostes per tal d'ajudar a **potenciar l'habitatge i la vida cultural de la zona nord del poble d'Artés**.
- Fomentar la **cooperació intergeneracional** a través d'activitats educatives destinades a infants i a gent gran.
- Crear activitats vinculades a l'**actualitat**, potenciant la trobada i el debat de la població artesenca.

5.3. Espai i polítiques expositives

Un cop ja hem definit la nova missió i els objectius que proposem per la nova institució, és el moment de poder definir com volem que sigui aquesta institució. L'equipament que plantejem es troba en mig entre un museu convencional, del qual obtenim l'activitat expositiva i el seu rigor, i un centre cultural, on extrèiem el dinamisme i la possibilitat d'arribada de noves persones. En molts municipis s'ha apostat per desvincular aquests dos elements, creant pautes errònies com el duplicament de tasques o activitats, d'aquesta manera podem afavorir la creació d'equipaments culturals sostenibles a escala econòmica i de visitants (Solè, 2013: 51). Així doncs, el nou *Museu de la Història d'Artés* es materialitzarà a través dels continguts, les exposicions, i els espais polivalents.

5.3.1.El contingut

En el moment de conceptualitzar la visió museològica de la institució també és important deixar clar quins són els continguts que volem que defensi la nostra institució. El *Museu de la Història d'Artés* des dels seus inicis es troba amb un problema important: no té contingut. Es tracta d'un espai que conserva un seguit d'objectes o peces històriques que,

d'alguna manera, descriuen el passat històric del municipi. Però no hi ha cap discurs que permeti entendre el que l'espai ens vol explicar.

Pel *Museu de la Història d'Artés* proposem que sigui conceptualment i museogràficament un museu de síntesis. Entenem com a museu de síntesi aquelles institucions que mostren de forma integrada en el seu discurs expositiu tots els aspectes geogràfics, culturals i socials d'un territori en concret (Solè, 2013: 52). Pretenem doncs, aconseguir un espai on es pugui entendre i difondre bona part del patrimoni cultural del municipi, centrant-nos en el patrimoni històric. Tot i que més tard hi aprofundirem, hi ha dues temàtiques històriques vitals per entendre l'Artés actual: la vinya i la indústria tèxtil. Gràcies a aquestes dues produccions van esdevenir diversos fets històrics, socials i culturals que van canviar la societat artesana esdevenint el poble que és actualment. Així, doncs, pretenem vertebrar tot el discurs a través d'aquests dos eixos.

Realment, sent realistes, entenem que intentar sintetitzar tota la història del municipi sense caure en la simplicitat és difícil. I d'aquí esdevé bona part de les problemàtiques en què es troben aquesta tipologia de museus. L'arribada de la Nova Museologia va provocar la creació d'un bon nombre d'equipaments que expliquen de manera sintetitzada la història d'un territori, caient, moltes vegades, a la creació

d'espais similars entre si. S'acaba simplificant les representacions territorials i sobrevalorant-ne les realitats històriques (Roigé, 2008: 22). L'antropòleg Xavier Roigé defineix les tres principals problemàtiques d'aquesta tipologia de museu:

“Crec que hi ha tres problemes en aquesta forma de representació del territori. Primer, que resulta impossible abordar una síntesi de tot sense caure en una simplificació excessiva. Segon, el fet que la síntesi envelleix ràpidament des del punt de vista tant dels continguts com museogràfic. I tercer, que un discurs basat en la síntesi des d'una perspectiva històrica representa una visió de la història general reduïda a un microcosmos, de manera massa lineal.” (Roigé, 2008: 22).

La solució que ens proposa Roigé es divideix en dues opcions, la primera planteja la creació d'un museu dual amb una exposició que no sigui de síntesis i adreçada al públic forani, juntament amb un conjunt d'activitats adreçades al públic local. En canvi, la segona opció seria optar per un museu temàtic. No obstant això, cap de les dues opcions encaixen amb la situació del *Museu de la Història d'Artés*, ja que les dues impliquen destinar els recursos i els esforços a un segment de públic que difícilment hi arribaríem.

Així doncs, tenint en compte la complexitat d'un museu de síntesis, caldrà buscar maneres de donar resposta a aquesta problemàtica, projectant exposicions temporals a escala local i a *low cost*. En el següent apartat us presentarem possibles opcions que es poden aplicar en el nou *Museu de la Història d'Artés*.

5.3.2. Les exposicions

Volem considerar les propostes expositives com el nucli de tot el projecte. El canvi expositiu esdevé l'espurna de la transformació de la institució. És per aquest motiu que és vital crear una proposta viable amb els recursos que tenim, però suficientment atractiva. L'espai expositiu el podem dividir en dues parts. En primer lloc tenim la zona on s'instaurà, pròpiament, l'espai expositiu. I en segon lloc, tenim un espai polivalent, el qual aprofundirem més tard. Dins d'aquest primer espai expositiu estarà ubicada l'exposició temporal, i en canvi, en l'espai polivalent s'hi concentraran les exposicions temporals. Tenint en compte les limitacions econòmiques, proposem un espai el més dinàmic possible, apostant per exposicions de baix cost que ens permetin una renovació de l'espai expositiu temporal més actiu, però sempre

recolzades per activitats i accions didàctiques que augmentin el seu atractiu.

I és que, tal com parlàvem anteriorment, una de les dificultats a l'hora de projectar un museu de síntesis és sintetitzar els continguts i no tractar temàtiques socials, les quals, moltes vegades, acaben envellint-se en poc temps. La solució esdevé en tenir una bona proposta temporal, però, sent realistes, des de la institució no es pot assumir l'alt cost que comporta les renovacions museogràfiques. En funció de la qualitat dels materials, el disseny o els recursos, el preu pot ser molt diferent. Un bon referent és l'Espai Memòries de Manresa⁴, el qual forma part del *Museu Comarcal de Manresa* (Per més informació, visiteu la pàgina 23). Nascut de la mà de l'Associació Memòria i Història de Manresa, esdevé un laboratori d'art i història encaminat a la recuperació de la memòria democràtica i un espai de reflexió sobre el segle XX i XXI. L'espai es converteix en una instal·lació que comparteix; per una banda, els processos col·laboratius per la creació d'aquests espais, aconseguint, doncs, una institució molt més comunitària, i per l'altre, apostant per una museografia *low cost*. Feta amb materials de baix cost i que permetin reutilitzar-los pels futurs projectes. És un referent que encaixa perfectament amb les necessitats expositives del

---

⁴ Portal web oficial *Espai Memòries* (Museu Comarcal de Manresa). [Referència en línia: consultat el 01/15/21] <<http://www.espaimemories.cat/>>

Museu de la Història d'Artés. I podríem anar més enllà d'un espai de conservació i transmissió del nostre llegat cultural i convertir-nos en un espai de debat i creació de nous coneixements i valors, els quals reflecteixen les emocions i les preocupacions de la societat contemporània (Colomer, Curià. 2011: 24).

5.3.3. Espais polivalents

Tal com hem anomenat anteriorment, la institució comptarà amb una sala polivalent que, més enllà d'utilitzar-se com a zona per exposicions temporals, serà un espai comunitari per a totes les entitats o grups locals que necessitin l'espai. Tanmateix, la sala estarà íntegrament gestionada per l'equip del museu i, tot i ser oberta a qualsevol grup cultural, es tindrà en compte l'ocupació, tenint preferències les activitats o necessitats del museu.

Una de les altres funcions de l'espai polivalent serà acollir les activitats oferides des del servei educatiu del museu. En elles podran dur a terme totes les accions didàctiques de manera segura per a tots els participants, fet que no podríem garantir s'hi hagués de fer en l'espai expositiu. Alhora, es dissenyarà de tal manera que sigui el més còmode possible pels educadors, podent tenir els recursos per a les activitats a l'abast. Més tard, parlarem de les accions didàctiques que proposem.

5.4. Model de gestió

Amb la necessitat d'aconseguir els objectius marcats en aquest projecte, caldrà apostar per una gestió que ens permeti arribar-hi. Per això, ha de ser una gestió coherent amb la missió, els valors i la visió de la institució. Proposem una gestió el màxim possible de participativa, oberta i transparent. Tot i ser de titularitat municipal, apostem per la creació d'una associació que actuï com a gestora de l'equipament. Actualment, el *Grup de recerca del Museu de la Història d'Artés* no és oficialment una associació, sinó, tan sols un grup de persones amb unes afinitats comunes: vetllar per la conservació i la difusió del patrimoni artesenc. La nostra proposta és convertir aquest grup en una associació i que esdevingui l'ens gestor de l'equipament, juntament amb l'ajuntament. Apostem per una gestió compartida entre els dos equips, sempre que es pugui dur a terme sense cap mena de problemes. Volem apuntar que aquest grup gestor estaria obert per a totes les persones que estiguin interessades a col·laborar-hi, independentment del seu lloc de naixement, edat, estatus social, etc. Pretenem constituir un espai comunitari i participatiu, on la població local pugui participar tant en les activitats proposades com en les gestions de la institució. Es tracta, doncs, d'un grup format per diferents branques, en primer lloc, l'ajuntament, la seva implicació serà clau pel desenvolupament de la institució, ja que bona part dels recursos econòmics seran públics. En

segon lloc, tenim les entitats, tota aquella entitat o associació cultural que vulgui formar part del grup serà acceptada. I finalment, en tercer lloc, tota persona a títol individual que vulgui participar en el projecte. Tenim en compte la possibilitat d'esdevenir un grup massa nombrós, i que les decisions esdevinguin difícils i feixugues, per això proposem un pla de contingència: la creació d'un equip gestor o junta, on es puguin prendre les decisions de caràcter més quotidià i, per tant, deixant totes les més importants pels membres de l'associació.

Volem fer un petit incís sobre el nom d'aquest grup gestor, actualment el coneixem com a *Grup de recerca del Museu de la Història d'Artés*, però la idea és poder decidir de manera conjunta un nom comú que defineixi la tasca que es durà a terme, com a exemple en proposem un: l'Associació cultural del *Museu de la Història d'Artés*.

El *Grup de recerca del Museu de la Història d'Artés*, doncs, esdevindria el principal gestor, i obtindria les funcions de definir el pla estratègic de la institució, la contractació de personal, la creació d'activitats i accions divulgatives i la gestió d'aquestes, vetllar per la conservació dels béns patrimonials que conté, escollir les temàtiques i els continguts exposats en les propostes museogràfiques temporals, entre moltes altres. És a dir, estem davant del màxim òrgan de debat i representació del museu.

Pel que fa a la contractació de personal, creiem que és vital entendre la institució a través de tres àrees bàsiques: la gestió i l'efectuació de les activitats oferides, el gestor de les col·leccions, però també, gestor del patrimoni local que es gestiona des de l'equipament, i finalment, l'administració (Lord i Lord, 1998: 58). A través d'aquests tres eixos es treballarà, comptant amb els recursos econòmics possibles, en una proposta de contractació de personal viable. Això si, totes les decisions preses respecte a les contractacions sempre hauran de tenir el vist-i-blau dels membres del grup gestor del museu.

5.4.1. Territorialitat

Quan relacionem les paraules museu i territori ens remet a tres conceptes: patrimoni local, memòria col·lectiva i identitat local (Vicente, 2001). Alhora, el patrimoni local o territorial és el resultat de l'evolució històrica d'un territori determinat i allò que conforma la identitat, és a dir, tots aquells fets que han anat constituint la memòria col·lectiva. Com també, el resultat de la combinació de múltiples identitats. I és que la globalitat ha jugat un paper molt important.

La globalitat en què ens trobem desenvolupa un paper molt important per entendre la situació de la territorialitat actual. Aquesta provoca un encongiment del territori, canviant la nostra concepció de l'espai i del

temps. I és que les noves vies de comunicació, els nous sistemes de transport de baix cost i l'impacte de les noves tecnologies, ha provocat que la distància cada cop sigui més relativa (Nogué, 2008: 70). Però, paradoxalment, molts dels moviments socials són basats en el concepte d'identitat.

“El lloc ha pres una creixent importància al món contemporani. [...] Es defensen els llocs davant la nova lògica dels espais sense llocs, dels espais de fluxos propis de l'era informacional en la qual ja estem plenament immersos. Reclamen la seva memòria històrica, la pervivència dels seus valors i el dret a preservar la seva pròpia concepció de l'espai i del temps” (Nogué, 2008: 72).

L'espai local esdevé un punt de contacte dels fenòmens mundials i l'experiència individual, provocant que la identitat de l'espai es reforci. Més tard, en el moment d'avaluar el projecte, inserirem més profundament sobre la globalització i el canvi de visió turística que està esdevenint a marxes forçades a causa de certs elements que estan passant en l'actualitat (Per més informació, visiteu la pàgina 130).

Aquest canvi de la societat cap a la globalitat ha provocat, juntament amb la desigualtat econòmica, l'arribada a Catalunya de persones de tot el món, creant un panorama identitari cada cop més complex. Artés no es queda enrere, ja sigui per les primeres onades migratòries en els anys seixanta i setanta com per les de principis del segle XXI, bona part de la

població del municipi posseeix més d'una identitat. Per això, és important que a l'hora de conceptualitzar la institució es tingui en compte que estem davant d'una població heterogènia, i per tant, si volem esdevenir un museu de societat, ens cal crear un espai que inclogui totes aquestes identitats diferenciades. Tanmateix, la institució ofereix l'oportunitat a tota la població a adherir-se a una identitat comuna, entenent la identitat del territori com el resultat de la suma o combinació d'una multiplicitat d'identitats (Vicente, 2001).

Ara bé, ens volem centrar a explicar el concepte de la territorialitat aplicat en el nou *Museu de la Història d'Artés*. Com ja hem presentat anteriorment, proposem una institució que vagui més enllà de la seva seu central, gestionant bona part del patrimoni cultural que es troba en el municipi d'Artés.

Parlar de museu local comporta entendre que estem davant d'una relació estreta amb el territori, un territori viscut i posat en escena en les diferents sales del museu, el qual esdevé un dels principals recursos en termes financers, usos públics i actes culturals promocionats per la institució (Roigé, 2008: 29). Aquesta implicació amb el territori és el que donarà el veritable sentit del museu. Un museu pot considerar i tractar el patrimoni de dues formes diferents, per una banda, hi ha l'opció més tradicional, la qual consisteix a fer-lo servir com a magatzem d'objectes relacionats amb la història i la memòria del municipi, contribuint així, a

la construcció d'una visió nostàlgica de la comunitat local (Roigé, 2008: 29). Punt en què es troba actualment el *Museu de la Història d'Artés*. Per altra banda, es pot apostar per una actitud dinàmica, la qual respon a les necessitats d'una política cultural activa, utilitzant els elements del passat per comprendre el present (Vicente, 2001).

Centrant-nos en la territorialitat en si mateixa, l'antropòleg Xavier Roigé diferencia tres tipologies d'acció (Roigé, 2008: 22-23). En primer lloc, tenim la visió més tradicional, on el museu és entès com a refugi de la memòria d'un determinat territori geogràfic. En segon lloc, tenim la visió més política; el museu passa a convertir-se en un actor directe del territori, gestionant-lo i intentant inserir-s'hi per tal de millorar la qualitat de vida. I en tercer lloc, tenim la visió de la *Nova Museologia*, en ella es defensa el museu com a dinamitzador cultural actiu dins del territori, de manera que es pugui aconseguir el lema que ja hem parlat anteriorment: utilitzar el passat per entendre el present o el futur. D'aquestes tres tipologies, ens semblen interessants la segona i la tercera. La principal diferència entre una i l'altra està en la forma d'actuació. Mentre que la tercera prioritza la reflexió sobre el present i el futur d'aquest territori, la segona aposta per l'acció política sobre ell. Tot i semblar contradictòries, no ho són pas, per això proposem aplicar una combinació de les dues tipologies per tal que encaixi a la perfecció amb la institució que volem crear.

També és important especificar quin patrimoni serà el què s'inserirà dins de la institució. Sent realistes, entenem que amb la situació en què es troba la institució és molt agosarat pretendre gestionar tots els béns culturals que hi ha en el municipi d'Artés. Per això, més que gestionar els béns com a tal ens proposem gestionar-los turísticament, creant visites i activitats que es relacionin amb aquests béns. Tanmateix, hem fet una petita selecció inicial dels béns patrimonials que encaixen amb la temàtica de la institució, els quals, bona part d'ells ja es gestionen a través del museu actual. Volem apuntar, que un cop creada la nova institució, i quan es cregui convenient, es podran anar sumant els espais patrimonials gestionats a través del museu.

Entre els béns patrimonials gestionats turísticament des del museu, hi ha l'església romànica de Santa Maria i l'edifici annex, on s'ubica la seu central del museu, les instal·lacions de Can Berenguer, una de les fàbriques més importants del municipi, tant per la vessant industrial com pels moviments socials arrelats a ella, i diversos jaciments arqueològics, com el Jaciment de la *Torre del Serrat de la Cabra d'Or* o les *Feixes de la Sala*. Aquests són diversos espais patrimonials que volem interrelacionar-los en diverses activitats, com poden ser les visites guiades en el nucli antic, experiències teatralitzades, etc. (Per més informació, visiteu la pàgina 39). D'aquesta manera, aconseguim, per una banda, conservar una part del patrimoni del municipi, i per l'altre,

encara més important, donant-lo a conèixer a tots els artesencs com un espai d'identitat comuna.

Cal tenir en compte les problemàtiques que ens podem trobar al tirar endavant aquests projectes, ja que alguns d'aquests béns no són de titularitat pública, com tampoc, s'hi troben les mesures de seguretat òptimes per tal de dur a terme accions didàctiques. Aquest és el cas de les instal·lacions de Cal Berenguer, les quals es divideixen en: la nau de la fàbrica, la casa de l'amo i la *burra*, l'antiga turbina de la fàbrica. La intenció no és obtenir la titularitat d'aquests béns, ni de bon tros, sinó obtenir un permís de cessió de l'espai, normalment l'exterior, per tal de poder-hi realitzar aquestes accions turístiques. No és una idea descabellada, ja que en el passat ja s'hi ha dut a terme algunes activitats proposades des de la institució. També, hem de pensar que l'espai que es durà el pes de la majoria de les accions didàctiques és la seu central, on s'ubica el *Museu de la Història d'Artés*, i per tal, els altres béns seran visitats de manera puntual.

---

⁵ “El lloc de dipòsit ha de ser un museu inscrit en el Registre de Museus de Catalunya que reuneixi les característiques següents: Estar ubicat en el municipi on s'hagin trobat

5.4.2. Gestió de les col·leccions i el material arqueològic

En el moment d'analitzar els referents del nostre projecte, hem parlat sobre la gestió actual de les col·leccions i dels materials arqueològics que s'han de conservar en l'espai, tal com especifica l'article 25.2 del *Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic*, tots els béns extrets d'una intervenció arqueològica o paleontològica s'han de dipositar en el municipi d'on s'han extret⁵. El reglament, però, especifica que la institució ha d'estar registrada dins del Registre de Museus de Catalunya. En aquest cas, la nostra institució no seria acceptada per guardar, custodiar i gestionar aquests béns, encara que contingui àmbits temàtics relacionats, però hi ha hagut excepcions, i s'ha aprovat de manera legal la custòdia dels béns mobles de diversos jaciments arqueològics del municipi. Per aquest motiu, cal crear un model de gestió que aglutini, conservi i catalogui tota les col·leccions i el material arqueològic. Un bon referent és el Centre de Col·leccions del Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), podeu trobar més informació visitant l'apartat de referents del projecte (pàgina 22).

Amb tots aquests béns arqueològics i les mateixes peces de la col·lecció, la persona destinada a la gestió de les col·leccions i la conservació

els béns [...] Tenir un àmbit temàtic relacionat amb els béns..” (DOGC núm. 3594, 13-03-2002, pàg. 4608)

d'aquestes, haurà de començar una tasca de catalogació força important, ja que en l'actualitat, sigui l'arxiu històric o la col·lecció moble, no té cap mena d'inventari que els catalogui. Tanmateix, actualment està en procés dur a terme l'inventari i catalogació de tot l'arxiu històric que resta en el museu, a través d'una partida municipal que també ha permès tots els treballs de restauració dels béns afectats per l'incendi (Casals, 2020).

5.4.3. Model econòmic

Molts dels museus locals en aquest país duen a terme la seva activitat a través d'actors locals, a partir d'una lògica lligada a les donacions, les subvencions locals i els ingressos obtinguts dels visitants (Mairesse, 2017: 17). La gran majoria van ser concebuts a partir d'iniciatives locals i en el suport del municipi, però molt d'ells, amb el pas del temps han anat perdent el suport ciutadà, basant-se en el suport públic, a través d'accedir a subvencions. El *Museu de la Història d'Artés* és un exemple d'aquest fenomen, la seva pausa temporal, tan conceptualment com museogràfica, ha provocat que es desvinculi, a poc a poc, de la població artesana, provocant que els únics recursos econòmics vinguin dels fons públics.

Les preguntes més importants que ens hem de fer a l'hora de crear aquest nou model de gestió són: quin serà el model econòmic? I serà econòmicament solvent?. Per poder projectar un nou model de gestió econòmica cal contextualitzar com s'ha gestionat en el passat. El *Museu de la Història d'Artés*, des dels seus inicis, s'ha obert a la població i als visitants de manera gratuïta, tots els actes, visites, conferències, entre altres activitats, s'han fet gratuïtament. L'única font d'ingressos considerable era la partida anual pressupostada des de l'Ajuntament d'Artés. Com també, una partida destinada a la recerca arqueològica a dur a terme el grup de recerca en el municipi. A través d'aquestes dues partides se subvencionava, en primer lloc la recerca arqueològica, i en segon lloc, totes aquelles activitats que es creaven i es gestionaven des del museu, comptant els sous dels educadors i dels guies. També s'hi havia d'extreure els recursos que es destinaven a l'organització de xerrades o conferències, entre altres activitats relacionades. D'aquesta manera, deixava molt poc per a totes les necessitats relacionades amb la conservació de la col·lecció.

En la perspectiva actual, l'aplicació del nostre projecte obligaria les institucions públiques locals a participar més activament en el museu i poder aportar més recursos econòmics que ens permetin apostar per la visió, la missió i els valors que defensem. Considerant també com a recurs l'aposta de demanar subvencions per accions concretes, la

institució li cal fer un pas endavant i poder esdevenir mínimament autosuficient. Entenem la institució com una entitat sense ànim de lucre, ja que l'objectiu principal no és lucrar-se sinó apostar per un espai obert a la població local. Tanmateix, per poder mantenir la institució i totes les seves activitats serà vital la creació d'un llistat de preus referent a cada una de les activitats que es presentaran. Al no pretendre extreure'n beneficis, les entrades seran de baix cost per tal de garantir l'espai participatiu local que pretenem crear. Igualment, cal entendre aquest cost com un acte simbòlic i es tindrà en compte els descomptes per diversos col·lectius o la gratuïtat per a totes aquelles persones que no puguin permetre visitar el museu o fer alguna activitat concreta.

També volem parlar d'una altra important font d'ingressos: el lloguer d'espais. Tal com hem especificat anteriorment, l'espai polivalent restaria a la disposició de tots aquells grups culturals del municipi que el necessitin, però, i dels que no són del municipi? I si són particulars o empreses? Una bona solució és apostar pel lloguer d'aquest espai a totes aquelles persones que necessitin i no disposin d'un espai com el que nosaltres oferim, ja sigui per reunions, actes, conferències, etc. Són

petits elements que s'aniran afinant en el moment d'anar creant aquesta renovada institució.

5.4.3.1. *Mecenatge, donacions i voluntariat*

Tenint en compte les dificultats econòmiques de les quals parlàvem anteriorment, volem presentar una opció econòmica basada en la filantropia⁶, la qual esdevindrà vital per la formació i arrencada de la nova institució. Parlarem de mecenatge, donacions i voluntariat. Tal com ho defineix François Mairesse (2017: 17): *“El terme filantropia [...] cobreix de manera imperfecta el territori de la donació, el qual es basa també en els principis de voluntariat i de participació local i en diverses formes de mecenatge”*. Un model econòmic que s'ha utilitzat al llarg del segle XIX en les societats erudites com a origen del qual després esdevindran museus locals o provincials (Mairesse, 2017: 17). Normalment, no obtenien cap ajuda estatal i funcionaves a través dels actes de mecenatge, quotes, treball voluntari i donacions de col·leccions.

---

⁶ *Amor envers al gènere humà i a tot el que la humanitat representa, [...] expressat en l'ajuda als altres sense que necessàriament es requereixi un canvi. (Enciclopèdia Catalana, Gran diccionari de la llengua catalana)*

Proposem, doncs, apostar per aquest model per tal d'apropar-nos el màxim possible a l'autosuficiència, tot i que, som realistes, i sabem que és francament difícil. Per una banda, parlarem de les donacions. Des del seu inici, el *Museu de la Història d'Artés* ha apostat pel model de la donació, no tant pel que fa a aspectes econòmics, sinó referent a la col·lecció. És lògic que, si un dels nostres objectius és conservar i difondre el patrimoni artesenc, apostem per acceptar totes aquelles peces mobles o documents que ens vulguin donar, això si, sempre amb un criteri fix, sent peces que encaixin en la temàtica de la institució i que es valori amb un mínim un valor patrimonial. Així, doncs, apostem per continuar acceptant aquestes donacions tan valuoses per la conservació del patrimoni d'Artés. Cal comentar que la importància de la donació va més enllà de la mateixa voluntat de donar si no que parteix d'una lògica concreta entre donar, rebre i retornar. Un cop feta una donació, s'instaura, per aquell que rep, un deute amb el donant (Mairesse, 2017: 19). És per això que és vital entendre que s'ha de dur una contra-donació, nosaltres com a institució esdevenim deutors de la donació, i per tant, hem de treballar per aportar aquesta contra-donació, per exemple: duent a terme tasques de conservació en aquella peça donada, apostant per accions didàctiques atractives, crear experiències positives, etc.

Per altra banda, volem parlar del mecenatge. Aquest model econòmic es basa en l'aportació econòmica per part d'una persona o una entitat per tal de poder desenvolupar una obra o un fet. Es pot entendre des de la lògica del proveïment econòmic: el *crowdfunding* (Mairesse, 2017: 19). Aquest model aposta per la creació de projectes culturals, o d'altres àmbits, de manera col·lectiva. En el nostre cas, apostem pel mecenatge a través de la possible creació xarxa de persones o entitats que considerin l'oportunitat de participar en un espai cultural com aquest. Cal especificar, que totes aquestes decisions sempre estaran subordinades per l'ens gestor, és a dir, el grup del museu.

Finalment, tractarem el tema del voluntariat. Si amb el mecenatge parlàvem del *crowdfunding*, amb el voluntariat parlarem del *crowdsourcing*, és a dir, el proveïment participatiu (Mairesse, 2017: 19). Bona part dels actes o activitats que s'han dut a terme al *Museu de la Història d'Artés*, des dels seus orígens fins a l'actualitat, s'han tirat endavant gràcies a la gran tasca de persones voluntàries. Per això considerem vital la seva col·laboració, tant pel que fa a en el moment de constituir la nova institució i la nova museografia, com també en perspectives de futur. Entre possibles tasques, nosaltres proposem: feines d'investigació i recerca històrica, projectes de restauració, inventari de peces, i sobretot, tasques de logística. Això si, els voluntaris se'ls considerarà uns treballadors més del museu encara que no

obtinguin de la seva feina una remuneració econòmica. Apostar pel voluntariat o el *crowdsourcing* ens aporta certs beneficis, més enllà de l'ajuda extra que proporcionen a la institució, i és que ens aporten saviesa, ja sigui des de la seva experiència laboral com en la seva formació acadèmica. Així mateix, dins dels beneficis del voluntariat trobem un element que encaixa perfectament amb la nostra proposta, i es que el voluntariat ens aporta una millora amb els vincles comunitat local – museu (Lord i Lord, 1998: 130). La participació ciutadana en l'espai museològic ens ajuda a crear un espai comunitari més potent, ja que és la mateixa ciutadania qui s'implica directament amb la institució. D'aquesta manera, apostant pel voluntariat també aconseguim arribar a un dels objectius que ens proposem amb aquesta renovació museològica: La construcció d'un museu social transformador de la societat artesana (Cacheda, 2020), posant les persones i l'educació en el centre de la institució.

5.5. Accions didàctiques

Una institució o un espai museogràfic sense el suport d'unes accions didàctiques no té sentit. Pel nostre parer, el paper del museu va més enllà de la conservació del bé patrimonial, esdevenint la difusió com a element principal a treballar. En molts casos s'han utilitzat aquests

recursos per cobrir necessitats en exposicions on no s'ha considerat la seva vessant didàctica, dissenyat material i recursos per poder transmetre el missatge a tots els segments de públic. En certa manera, han estat utilitzats per tal d'ocupar un buit produït en el moment de conceptualitzar, dissenyar i implementar les exposicions (Serrat, 2007: 167). Tanmateix, més tard, quan ens endinsem en la proposta museogràfica, parlarem detalladament dels recursos que volem implementar per tal de poder transmetre al missatge a tota mena de públic.

L'acció didàctica no se centra tan sols en els recursos que podem introduir al dissenyar la proposta museogràfica, si no s'ha d'apostar per la creació d'un projecte educatiu. En el sentit més pedagògic del concepte, tenir un projecte educatiu va més enllà de tenir oferida una sèrie d'activitats, implica reconèixer que hi ha una aportació educativa diferenciada d'altres institucions, com l'escola o el lleure (Adzerias Morelló, 2002: 93). Cal plantejar-se, doncs, quina és l'aportació que es vol fer des del museu en la configuració d'aquesta xarxa educativa. Com defensen Adzerias i Morelló (2002: 94)

"[...] el museu es configura com un lloc privilegiat per al treball dels objectius procedimentals. Un lloc especialment oportú on aprendre a aprendre, on fer experiència a partir del pensament inductiu i deductiu d'allò que pot explicar-nos el patrimoni. No

es tracta d'un lloc on treballar els continguts procedimentals; el museu pot fer aportacions valuoses quan a la manera d'aprendre fets, conceptes i sistemes conceptuals així com valors i actituds.”

És per això que proposem la creació d'un pla educatiu potent de la mà d'experts en la didàctica del patrimoni. En ell proposem incloure propostes didàctiques estretament lligades amb les temàtiques en les quals se centra l'espai expositiu.

Cal, però, integrar les dos vessants, per una banda, al moment de conceptualitzar les exposicions és necessari tenir en compte la creació de recursos per tal de poder donar accessibilitat al discurs a tots els segments de públic. Per altra banda, apostem per la creació d'un projecte educatiu sòlid que ens proposi com una proposta educativa. Apostant per l'arribada dels grups escolars però també el públic familiar.

No deixem de banda, però, que les accions didàctiques van més enllà del públic infantil. Des del *Museu de la Història d'Artés* ja s'han treballat propostes didàctiques dissenyades especialment per adults, com ara conferències, xerrades o visites guiades. Cal també, apostar per gestionar i crear activitats culturals com aquestes per tal de donar eines a la comunitat i apostar per la participació ciutadana. Un dels segments de públic en el qual volem prestar certa atenció és la gent gran, és a dir,

el públic sènior. Si pretenem ser un espai comunitari, ens calen eines per tal de poder crear xarxes entre la població local. En aquest cas proposem activitats vinculades a la memòria històrica del municipi, i al contacte generacional. La proposta que nosaltres volem impulsar és la creació d'una xarxa amb les residències de gent gran i impulsar la memòria històrica. D'aquesta manera els residents se'ls hi ofereix l'oportunitat de sentir-se realitzats i acompanyats. Alhora, hem proposat vincular-lo amb els alumnes de l'escola primària o de l'institut. Així doncs, els joves entraran en contacte amb una altra generació, i no només obtindran a calidesa de la gent gran, sinó que s'aproparan a la història del poble i a l'ofici de l'historiador. Una altra proposta és crear taules rodones amb públic, centrades en l'omnipresència de les dones a les fàbriques tèxtils del municipi. , ja que n'hi ha moltes encara vives, o els seus familiars més propers, per tal de poder documentar problemàtiques com les baixes maternals, la conciliació familiar, la bretxa salarial, la violència i l'abús sexual o la desigualtat de gènere.

D'aquesta manera, i a través d'aquestes propostes aconseguiríem crear un vincle entre les persones grans i la institució, potenciant, així, els visitants sèniors. Aquestes activitats són algunes entre moltes de les que volem tirar endavant un cop la institució estigui constituïda, però són un bon exemple de la creació d'una xarxa comunitària que parlàvem abans.

Tanmateix, considerem que també cal la creació d'activitats que estiguin dissenyades per a qualsevol tipologia de públic. En aquest cas us proposem el desenvolupament d'una activitat interactiva basada en la interactivitat humana i el paper actiu del visitant. En concret, l'activitat dissenyada consisteix en una visita teatralitzada per descobrir el llegat industrial d'Artés i la història que amaguen les places i els carrers del municipi. En aquesta activitat el visitant podrà descobrir el patrimoni de la mà d'una de les grans famílies burgeses del tèxtil català. Ens traslladarem al Bages d'inicis del segle XX per conèixer el poder de la família Berenguer en el destí del poble d'Artés (Per més informació visiteu annex 1, p. 1)⁷. Aquesta és una de les moltes activitats que proposem per tirar endavant l'acció didàctica de la institució.

5.6. Accessibilitat

“El dret a la cultura és un dret inalienable i inherent a la persona. La igualtat d'oportunitats pel que fa a l'accés a la cultura, a les obres d'art, al patrimoni i a les pràctiques artístiques és un dels valors d'identitat (Resolució de la ONU 48/96)⁸”.

---

⁷ Podeu consultar l'activitat al annex 1

⁸ 1993-Resolució 48/96, del 20 de desembre de 1993, de les Nacions Unides: Normes uniformes sobre la igualtat d'oportunitats per a les persones amb discapacitat.

Des del primer moment en què hem començat a projectar el nou *Museu de la Història d'Artés*, hem parlat d'esdevenir un espai inclusiu, per això és vital parlar d'accessibilitat. Però que entenem per accessibilitat? És un concepte que ha anat evolucionant amb el pas dels anys, primerament s'identificava amb l'eliminació de les barreres arquitectòniques, per tal de fer viable l'accés amb cadira de rodes, però, a poc a poc, s'ha anat ampliant el camp d'acció (Ania, 2017: 9). Actualment el terme accessibilitat es defineix com

“El conjunt de condicions de comprensibilitat i usabilitat que s'han de complir, [...] perquè totes les persones els puguin emprar i en puguin gaudir amb seguretat i comoditat i de la manera més autònoma i natural possible⁹” (Blasco, Martínez, 2020: 20).

Segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE) un 9% de la població de Catalunya té algun tipus de discapacitat (Blasco, Martínez, 2020: 25). Alguns pensareu que un 9% sembla poc, però s'ha d'entendre que l'accessibilitat, a part de ser un dret, beneficia a tothom. Es fa més evident la seva necessitat amb persones amb una discapacitat permanent, però que la discapacitat també està relacionada amb

⁹ LLEI 13/2014, del 30 d'octubre, d'accessibilitat. Article 3.

qualsevol persona que pateixi temporalment alguna minva de les seves habilitats per causa d'una malaltia, com també amb la gent gran, un segment de la població cada cop més nombrós (Ania, 2017: 14). Dins d'aquest 9%, entenent la complicitat existent, es distingeixen habitualment tres grans categories: la física o motriu, la cognitiva i la sensorial, és a dir, la visual i l'auditiva. A continuació definirem aquestes categories i proposarem els plans d'actuació vinculada a cada tipologia:

- **Discapacitat cognitiva, psíquica, intel·lectual i trastorns mentals.** Dins d'aquesta categoria s'inclouen persones amb trastorns d'aprenentatge, com la dislèxia o l'autisme, els trastorns mentals, com ara la depressió o l'angoixa, les malalties neurològiques o els trastorns genètics, com poden ser el Alzheimer o el síndrome de Down, els trastorns del comportament, com ara el TDH, entre molts altres (Ania, 2017: 11). Adaptar l'espai per les persones que pateixen aquestes malalties o trastorns és vital per esdevenir un museu inclusiu. De la mateixa manera que programem visites i activitats per diferents segments de públic, també hem d'oferir propostes accessibles. La idea és tenir uns protocols establerts destinats a què la persona que haurà d'estar davant del públic pugui adaptar la visita al museu al visitant. L'ideal, però, seria que siguin visites concertades prèviament, i alhora, que es

personalitzi la visita o l'activitat a la persona o grup que vingui a visitar la institució. Volem remarcar, que totes les propostes seran creades per especialistes en accessibilitat i amb la col·laboració diverses persones afectades per tal que ens puguin donar el seu punt de vista.

- **Discapacitat física.** És la discapacitat que dificulta o impedeix la mobilitat o el moviment del cos en activitats bàsiques dins de la vida diària (Blasco, Martínez, 2020: 13). Com hem comentat anteriorment, en un principi l'accessibilitat se centrava únicament en aquesta discapacitat, però, així i tot, és necessari dissenyar des d'un bon inici espais museològics i museogràfics pensats des de l'òptica de l'accessibilitat, ja que bona part d'ells són elements vinculats directament amb barreres arquitectòniques. La renovació arquitectònica de l'edifici que acull el museu és l'oportunitat d'adequar l'espai a tots aquells visitants que tinguin una discapacitat física, ja sigui una persona amb cadira de rodes com una persona gran amb problemes de mobilitat. El nou edifici ja comptarà amb un ascensor, un pas importantíssim per augmentar la mobilitat, ja que actualment l'espai, al no tenir-ne, no seria accessible per una persona amb mobilitat reduïda.

El disseny museogràfic també s'adaptarà a l'accessibilitat actuant amb petits elements que esdevenen importantíssim per fer apte la visita a l'espai museografiat. Com poden ser: comptar amb un taulell accessible, disposar el disseny en una alçada apte per a qualsevol persona que vagi amb cadira de rodes o comptar amb espais de repòs en l'exposició per les persones amb mobilitat reduïda. Per descomptat, totes aquestes propostes es crearan vinculant-nos de manera directa amb persones afectades i per un grup de persones especialitzades amb aquest tipus d'accessibilitat.

- **Discapacitat sensorial.** Dins d'aquest grup entren les persones que la discapacitat ha afectat sentit o a més d'un a la vegada (Blasco, Martínez, 2020: 13), es distingeixen en grans trets en:
  - o **Discapacitat visual.** Aquest grup inclou totes aquelles persones amb ceguesa congènita o de naixement, ceguesa adquirida, baixa visió, una resta visual superior al 50 % i la gent gran en general (Ania, 2017: 12). Proposem un pla d'actuació centrat a fer la visita en qualsevol dels nostres espais de manera viable i

enriquidora. L'oportunitat de crear un nou disseny museogràfic ens proporciona l'opció de dissenyar des d'un inici un espai viable per a persones amb discapacitat visual.

Algunes propostes són l'aplicació d'encaminaments podotàctils, els quals ajudaran a aquestes persones a moure's per l'espai de manera fàcil i independent. Com també, dissenyar a través de formats accessibles, utilitzant una lletra de mida gran i utilitzant el braille en diversos plafons escampats per a tota l'exposició. També cal esmentar un dels elements més problemàtics en espais museogràfics: els audiovisuals. Proposem doncs, adaptar els recursos audiovisuals a través de l'audiodescripció per a persones cegues (AD). En el nostre cas proposem adaptar l'audioguia, fent-la de manera amena, fàcil d'entendre i amb afectes sonors, però també, els recursos audiovisuals, tenint l'opció d'activar l'AD descrivint totes les imatges i les accions que s'hi veuen. Una iniciativa molt interessant és el programa *Mirada Tàctil*¹⁰. Des del 2007, l'Oficina

---

¹⁰ Portal web oficial *La Mirada Tàctil*. Xarxa de Museus Locals. Patrimoni Cultural. Diputació de Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 12/04/21]
<https://www.diba.cat/web/opc/mirada_tactil>

de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona compta amb un tècnic especialista en temes d'accessibilitat, i han desenvolupat accions que apropen els museus i el patrimoni a tota la societat. Gràcies a la seva feina s'ha adaptat l'exposició permanent de 23 museus i equipaments culturals (Blasco, Martínez, 2020: 31). Per això, entenem que la participació i col·laboració de tècnics en accessibilitat en el moment tirar endavant aquesta proposta museogràfica és essencial.

És vital, però, anar més enllà de l'adaptació física de l'espai i crear visites i activitats que siguin 100% accessibles per a tota la població, com ara poder adaptar de la visita guiada pel casc antic d'Artés sense que resulti ni pesada ni dificultosa per a qualsevol que la vulgui gaudir. Un bon exemple és una de les actuacions proposades pel programa *Mirada Tàctil al Museu Comarcal de Manresa*, on es va adaptar l'itinerari guiat per la ciutat medieval (Rius, 2014:2).

- **Discapacitat auditiva.** Es tracta de persones amb sordesa profunda, severa, mitjana, lleu i, en aquest cas també, la gent gran en general. També cal entendre

aquestes persones a través de la seva manera de comunicar-se, se'ls pot diferenciar entre sords signants, els quals utilitzen la llengua de signes, i els sords oralistes, que es comuniquen amb la llengua parlada (Ania, 2017: 13).

Com hem tractat en l'espai dedicat a la discapacitat visual, els recursos audiovisuals, força importants en les propostes museogràfiques actuals, esdevenen una problemàtica en la discapacitat sensorial. La nostra proposta és adaptar aquests recursos amb dues opcions: a través de la subtitulació, però també, amb llengua de signes, en el nostre cas la llengua de signes catalana (LSC). Seria interessant, que aquests recursos estiguessin adaptats, també, en diferents idiomes, una bona solució és apostar, en aquests casos, a la subtitulació. No oblidem que les persones estrangeres o les que tenen un domini escàs de l'idioma també se'n beneficien (Ania, 2017: 55).

També cal valorar l'opció d'adaptar les visites o activitats efectuades en la institució a totes les persones que pateixin una discapacitat auditiva, més enllà dels recursos museogràfics. Una de les nostres propostes és treballar conjuntament amb associacions

dedicades a l'accessibilitat de la comunicació, com ara *ÀGILS Comunicació*¹¹. Es tracta d'una consultoria de serveis d'accessibilitat, adaptant qualsevol entorn, servei o producte. Treballar conjuntament ens apostaria aconseguir un espai el més accessible possible per aquest tipus de discapacitat, ajudant a gaudir al màxim del nostre espai patrimonial.

Més enllà de les visites, les activitats i l'espai museogràfic s'han d'adaptar els espais de comunicació, com ara el portal web. És important que l'espai web permeti una navegació alternativa per teclat, ja que hi ha moltes patologies que impedeixen l'ús del ratolí, com també, poder utilitzar un lector de pantalla per a persones amb discapacitat auditiva. Finalment, és bàsic poder llegir la transcripció d'un arxiu de so, essencial per a persones sordes, però, també per a tothom (Ania, 2017: 14). Una raó més per considerar l'accessibilitat un benefici per a tothom i no per un segment de públic específic.

Recordem que el *Museu de la Història d'Artés*, conceptualment, va més enllà de l'espai museografiat, el qual esdevé la seu de la institució, i que

compta en diversos espais patrimonials repartits per a tot el municipi. Per això, cal actuar de manera més àmplia i aconseguir propostes i ofertes accessibles en tots els espais inclosos en la institució. Entenem que algunes tipologies de discapacitat presenten dificultats, com ara la visita algun dels jaciments arqueològics, per això, s'intentarà en la millor mesura aconseguir propostes viables per fer el màxim d'accessible la institució. Sempre de la mà d'especialistes i dels propis afectats.

Resumint, estem davant d'un segment de públic molt nombrós i variat, en què les fronteres entre les classificacions són inexactes, especialment per aquelles persones pluridiscapacitades, com pots ser la sordceguesa o els trastorns neuronals associats a problemes de mobilitat, entre molts d'altres (Ania, 2017: 14). És a dir, com que cada persona som diferents estem davant d'unes necessitats específiques per a cadascú de nosaltres, i això, provocarà que ens trobem davant de situacions on els protocols d'accessibilitat no seran factibles. És per això, que és bàsic formar a l'equip, però sobretot al personal que atindrà al públic, a saber gestionar aquestes situacions i poder obrir les portes a altres opcions no establertes anteriorment. I així poder adequar les visites i les activitats a qualsevol persona disposada a gaudir d'elles.

---

¹¹ Fundada al 2008, *ÀGILS Comunicació* es dedica a "adaptar la comunicació i la informació a les persones amb discapacitat sensorial." Portal web oficial d'*ÀGILS Comunicació* [Recurs en línia: consultat al 12/03/21] <<http://agilscomunicacio.com/ca>>

6. PROPOSTA MUSEOGRÀFICA

6.1. Aclariments previs

Abans de començar la proposta museogràfica volem apuntar certs elements que condicionaran el nostre projecte. Primer de tot, volem emfatitzar la situació actual del Museu de la Història d'Artés. L'espai resta intacte des de l'incendi provocat pel temporal *Glòria* el vint-i-dos de gener del dos mil vint (Casals, 2020). Tanmateix, la feina ha començat i les obres arquitectòniques segueixen en bon peu i bona part dels béns afectats ja estan restaurats per part del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC). Però l'espai expositiu continua en fase d'obres, per això, volem remarcar que hi haurà certs elements que no podrem treballar tal com voldríem. Un exemple són les fotografies, en llarg de tota la proposta podreu veure una combinació d'imatges de l'espai en l'època anterior a l'incendi i, d'altres post-incendi.

Un altre aclariment va relacionat amb la planimetria utilitzada per projectar la proposta. En l'estar davant d'un projecte real i canviant, ens trobem en certs inconvenients, com ara dependre de professionals per poder accedir a aquestes planimetries. Actualment, l'arquitecte municipal d'Artés està refent la planimetria d'aquest espai, i per això s'utilitzarà el projecte anterior, el qual va ser dissenyat el 2018, el qual en grans trets no varia del projecte arquitectònic actual.

6.2. Requeriments físics de l'espai

L'espai expositiu de l'actual *Museu de la Història d'Artés* està ubicat a l'edifici que formava l'antiga rectoria de l'església de Santa Maria. Una de les seves característiques més importants és que està adossada a l'absis d'aquesta església, conservant-lo i esdevenint l'espai com un element patrimonial central. Com hem comentat anteriorment, l'oportunitat de crear aquest projecte esdevé de la compra, per part de l'Ajuntament d'Artés, de l'edifici que resta annexa a l'edifici actual. Així doncs, podem descriure l'espai útil per la zona expositiva en tres espais: l'edifici nou, l'edifici antic i el campanar.

En l'estar davant d'un espai patrimonial, s'ha d'entendre que no és un edifici nou, que per si sol ja és visitable, i que som nosaltres qui ens hem d'adaptar a l'espai. És un espai amb unes característiques molt concretes. Per una banda, hem de tenir en compte que el fet que l'edifici estigui annex a l'absis de l'església de Santa Maria, comporta adaptar-nos a les necessitats d'aquests. En ser l'eix central de gairebé tots els espais, implica que la museografia s'hagi d'adaptar a un element molt concret: la barana de seguretat (fig. 8). De les cinc plantes expositives, siguin en l'edifici nou com l'antic, tres compten amb aquest element arquitectònic. Lluny de considerar-lo un problema, apostarem per

aplicar recursos museogràfics en ella, com ara plafons. D'aquesta manera, guanyem un espai que museogràficament no hi podíem comptar i alhora, unifiquem el disseny museogràfic en aquests àmbits expositius. Un altre punt positiu d'apostar per utilitzar les baranes és que estem focalitzant l'atenció en l'eix central: l'absis.

Figura 8. Fotografia de la barana de seguretat en la segona planta de l'edifici antic. Fotografia feta després de l'incendi. Font: Mireia Vila, 2020.

Per altra banda, es tracta d'un espai molt lluminós, on es presenta una gran multitud de finestres i finestrals. Aquest fet pot comportar dues opinions: una positiva i una negativa. La primera opció és conservar tots els finestrals, la qual cosa ens comportarà un cost menys elevat d'electricitat, ja que bona part de la il·luminació pot ser natural. Però hi ha una opinió negativa, ja que si apostem per introduir recursos audiovisuals o pretenem jugar amb la il·luminació per destacar uns espais o altres, aquesta llum natural ens disturba. Pel que fa al nostre projecte, proposem eliminar aquesta llum natural en algunes de les sales. Un cop descriguem el nostre projecte sala per sala, especificarem quines d'elles volem enfosquir. Per exemple, tant a la planta 0, on s'ubicarà l'entrada, com a l'espai destinat a l'exposició temporal, sí que podem apostar per una llum natural, ja que un dels nostres objectius és obrir-nos al municipi i si tanquem aquests espais estem transmetent la visió contrària. El fet d'enfosquir les sales es pot entendre com una pèrdua de les vistes que hi ha en el municipi, però realment ja tenim altres espais que fan la mateixa funció: la gran terrassa de la segona planta o les vistes des del campanar. Són espais que compleixen la funció perfectament, ja que ens permeten explicar els béns patrimonials que tenim al voltant de l'edifici, com també aquells que formen part de la nostra institució o, també, els elements històrics, geogràfics i arquitectònics que s'hi poden veure dels altres municipis.

A l'ubicar-se en un edifici antic comporta una problemàtica: no estem davant d'un gran espai que es pugui dividir en àmbits o sales, sinó que l'espai s'organitza en alçat. L'espai expositiu es divideix en un total de cinc planes. Fet que obliga a distribuir el discurs i les temàtiques molt bé, ja que si no trencar la concentració del visitant. Vist des de la mirada de l'accessibilitat, hem de tenir en compte que s'haurà d'utilitzar les escales o l'ascensor per poder dur a terme la visita.

Hem estat parlant de dos dels tres espais expositius, l'edifici nou i l'antic (fig. 9), però falta parlar del campanar. L'espai del campanar és limitat, ja que ocupa pocs metres quadrats, però es compon de tres pisos, els quals van completament independents als altres edificis. Tal com hem especificat anteriorment, el valor patrimonial del campanar resideix en quatre elements: el pou, els fonaments de l'antiga església paleocristiana, el mecanisme del rellotge i les vistes a la *Vall de la Gavarressa*. En els tres pisos s'hi accedeix a través d'una escala de caragol, la qual compte amb més de cent esglaons, i fa de l'espai una zona molt poc accessible. Per això pretenem museografiar els espais, però amb un discurs complementari al què ja trobaríem les altres sales, aquestes sí, totalment accessibles. D'aquesta manera, procurem que si una persona no pot visitar el campanar, no haguí de renunciar a un part del discurs, podent tenir una visita enriquidora com el que sí que ha pogut visitar el campanar.

Finalment, volem parlar d'un espai en el qual es durà a terme una petita tasca museogràfica: les muralles. Com podem veure més endavant, el campanar resta annexa a les antigues muralles que conformaven l'espai arquitectònic del Castell d'Artés. En ser un espai exterior, caldrà dissenyar la proposta museogràfica per tal que s'adapti a estar a la intempèrie.

Figura 9. Fotografia de la façana del edifici antic i a la dreta la de l'edifici nou. Font: Pròpia, 2019

6.3. Materials utilitzats

Cal apuntar amb quins materials pretenem crear aquesta proposta museogràfica. Tots els recursos seran creats a través de tres materials bàsics: la fusta, el ferro i el cartó. Tot i que s'utilitzaran altres materials, aquests tres representen la columna vertebral de cada un dels àmbits temàtics.

Apostem per la creació dels recursos amb materials econòmics que facin viable renovar la proposta de l'exposició permanent. Per això, apostem per crear uns cubs de fusta, els quals suportaran làmines de Forex PCV, prèviament impreses del disseny gràfic. Es tracta d'un element de plàstic expandit que ens proporciona la capacitat de canviar-ho en un futur sense haver de desapropiar tot el cub de fusta. També apostem pel ferro, ja que ens facilitarà la creació de dues propostes museogràfiques. Per una banda, els recursos annexos a la barana, perquè ens permetrà poder-hi incloure tant el disseny gràfic com pantalles o altres elements interactius. Per altra banda, tenim la tasca d'incloure elements a l'exterior. És per això que és vital comptar amb el ferro, ja que ens permetrà crear un recurs museogràfic que es conservi en perfectes condicions a l'exterior. Nosaltres apostem per l'acer còrtex, seguint amb el disseny arquitectònic de l'exterior del museu.

Tot i utilitzar plàstic a través del Forex PVC, apostem per crear una exposició amb la més mínima petjada ecològica. Per això, veiem viable la utilització d'aquest material en l'espai temporal, ja que implica conservar-lo en un període llarg de temps. En canvi per l'exposició temporal o altres recursos més secundaris, apostem pel cartó. Més concretament, el cartó de niu d'abella. Es tracta de plafons de cartó que en el seu interior es conforma una estructura hexagonal, semblant a un rusc d'abelles. Desenvolupat pel sector aeronàutic, per la seva resistència, flexió i lleugeresa, s'ha convertit en un dels elements estructurals més forts que es coneixen. Apostar per materials d'aquest estil ens permet crear una institució més sostenible, ja que aquest material està certificat pel FSC.

6.4. Disseny gràfic

Els elements gràfics són de vital importància en la museografia de la nostra proposta. Un recurs significatiu, ja que incideix en la comprensió i percepció del discurs expositiu per part del visitant. Els recursos gràfics s'hauran de posar a una alçada apropiada per facilitar la lectura.

Els elements gràfics estan estructurats en 4 components: Textos, il·lustracions, fotografies i esquemes. En relació amb els textos, la tipografia, la gamma cromàtica i la mida, s'orientaran a facilitar una lectura òptima. Tanmateix, serà emprada per remarcar i emfatitzar la comprensió. Pel que fa als esquemes i gràfiques, ens permetran visualitzar els continguts exposats. La introducció de fotografies s'utilitzarà per il·lustrar el mode de vida dels habitants artesencs.

6.5. Circulació de l'espai expositiu

La circulació que hem dissenyat és subsidiària de les característiques de l'espai i dels continguts. En tractar-se d'un museu de síntesis, el qual pretén sintetitzar bona part de la història del municipi, el contingut ens marca de manera significativa la circulació. Esdevé lògic apostar per una circulació cronològica. L'espai útil per implantar aquesta museografia també comporta una circulació significativa, i és que, es tracta d'un espai dividit en alçat, és a dir, que es divideix per diferents plantes. Tal com hem apuntat anteriorment, aquest fet comporta l'ús de les escales o l'ascensor de manera freqüent.

L'accés principal al museu serà la planta 0, la qual s'accedeix des de la Plaça Vella d'Artés. A través d'aquesta primera planta es podrà accedir

a tots els altres espais. Començant per l'exposició temporal, la qual es podrà accedir des de l'espai de l'entrada i no hi haurà la necessitat d'accedir a la permanent per poder-la visitar. Per accedir a l'exposició permanent, però, caldrà pujar el primer tram de l'escala o agafar l'ascensor. Un cop a dalt es podrà visitar l'àmbit 1 (A.1). La circulació dins de cada àmbit és lliure tot i que les característiques de l'espai i el fet d'arribar a través de les escales o de l'ascensor poden arribar a definir l'inici i el final de cada àmbit. Un cop visitat el primer àmbit (A.1), accedint, un altre cop, per les escales o per l'ascensor arribem a la segona planta, en la qual s'hi troba l'àmbit 2 (A.2). Per accedir a aquestes dues primeres plantes hem hagut de pujar, però ara, per accedir al tercer àmbit (A.3) haurem de baixar fins a la planta baixa del nou edifici, això sí, en aquest cas a través de l'ascensor. En ell trobarem dos espais. Primer de tot accedirem a una plataforma elevada (planta -1), on podrem observar l'espai de sota (planta -2), el qual també podrem accedir, tant per unes escales com per l'ascensor. Just en aquesta planta hi trobem una sortida directa a l'exterior. De l'espai s'hi pot sortir de dues maneres, la primera és retornar a la planta 0 a través de l'ascensor, tot i que és viable, considerem que la segona opció és la més completa. Ja que en sortir per la planta baixa de l'edifici nou accedim a un camí, que tornant cap a la Plaça Vella pots observar l'antiga muralla d'Artés, la qual formava part del conjunt arquitectònic del Castell d'Artés, ara annex a diversos habitatges de la plaça. La muralla, juntament amb el

conjunt del castell, està declarada Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), així doncs, poder visitar la muralla (A.4) acabarà de tancar tot el discurs que hem creat durant la visita. En fer aquest recorregut, tornen a la plaça i poden retornar a la planta 0 del museu i visitar de manera més completa la botiga o demanar opinió sobre altres espais de la zona que poder visitar.

Un espai que resta independent de l'exposició permanent és el campanar, on hi trobem l'àmbit 5 (A.5). Hi podem accedir a través de la porta principal del campanar, la qual resta fora de l'edifici principal. Aquest accés seria la millor opció per visitar el campanar, ja que el discurs estarà distribuït des del pis interior al superior. Tanmateix, també s'hi podrà accedir per dos espais més, aquests sí, dins de l'edifici del museu. Es troben a la planta 0 i la segona planta. El fet de pujar pel campanar ja és una experiència de per si, ja que es caracteritza per una escala de caragol força llarga, la qual no deixa indiferent a qualsevol.

A continuació, us presentarem el contingut i la distribució dels diferents elements museogràfics, així com la divisió dels espais i dels continguts, i les planimetries de circulació.

6.6. Contingut i distribució dels elements museogràfics

Pel tal d'explicar quins elements museogràfics que proposem per aquest projecte, primer de tot haurem de definir quins són els termes que hem utilitzat per diferenciar cada espai. La distribució dels elements museogràfics es diferencien entre àmbits, blocs i temàtiques. Els **àmbits (A)** engloben els continguts per temàtiques, com podreu observar, sovint s'han utilitzat per diferenciar les diferents plantes de l'edifici. Dins de cada àmbit trobarem els **blocs (B)**. Aquests estan destinats a classificar els diferents continguts d'un àmbit. Finalment, tenim les **temàtiques (T)**, les quals especifiquen, encara més, els continguts inclosos dins dels blocs i dels àmbits.

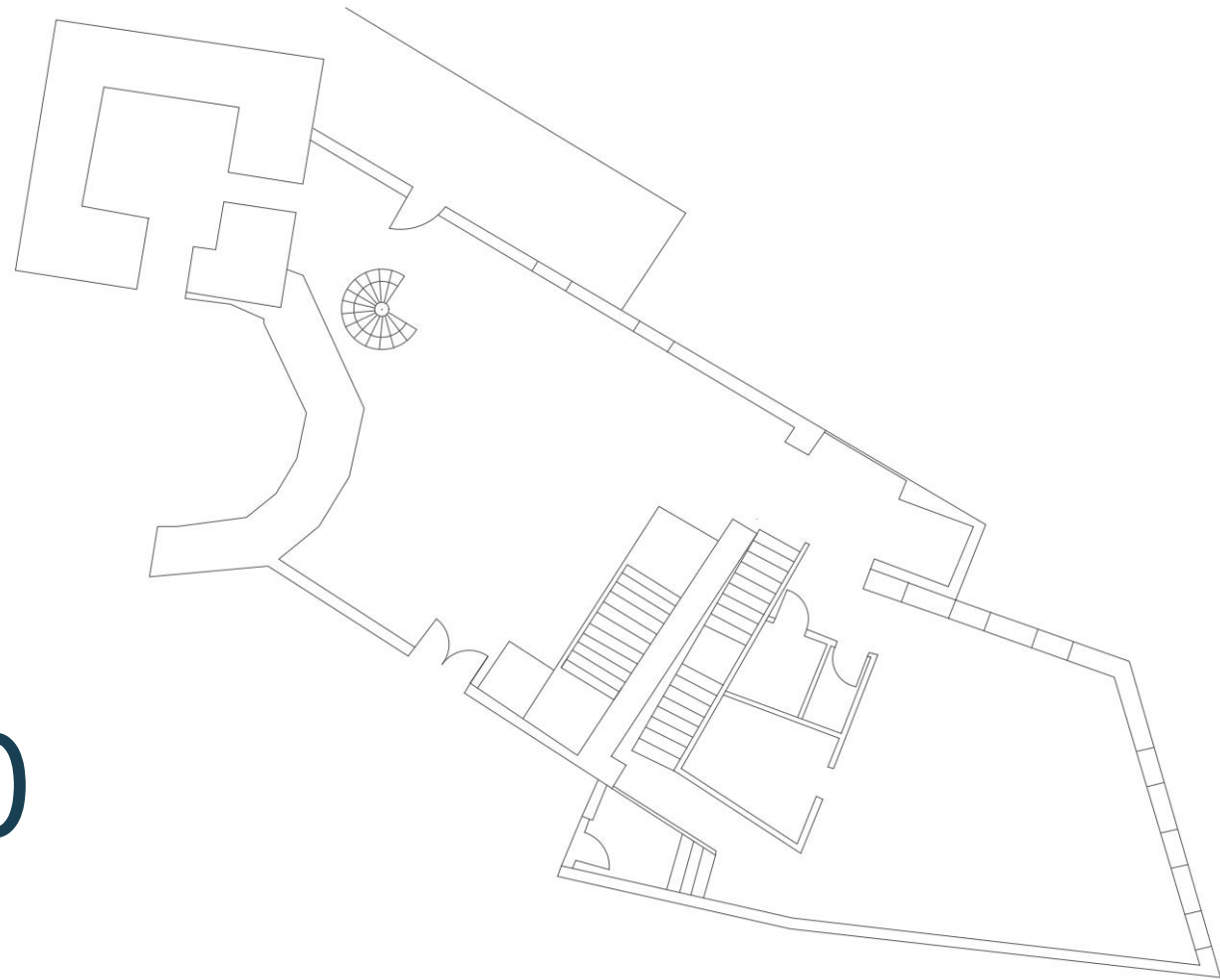

Juntament amb els àmbits, els blocs i les temàtiques tenim altres espais: els **àmbits complementaris (AC.)**.

Es tracta d'espais que no s'inclouen dins del discurs museogràfic, però que són part de l'edifici. Algun d'ells ja tenen una funció establerta i d'altres esdevenen zones aptes per executar activitats o esdeveniments concrets. A través d'aquesta taula podeu veure la distribució dels diversos espais:

	PLANTA 0	PLANTA 1	PLANTA 2	PLANTA -1	PLANTA -2
Edifici antic	A.0	A.1	A.2	AC. 3	
	Recepció + Punt d'Informació Turístic			Arxiu documental i arqueològic	
	Espai comercial	Els orígens d'Artés	La industrialització a Artés	Espai de treball del equip del museu	
	Accés al campanar				
Edifici nou	A.0	AC.1	AC.2	A.3	
	WC Exposició temporal	Espai polivalent	Terrassa exterior	La vinya i el vi a Artés	

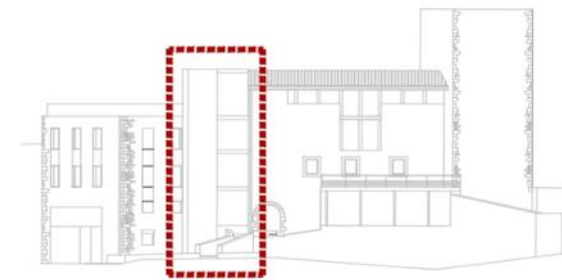
ÀMBIT 0

A.0

Espai destinat a l'exposició temporal

Anomenem àmbit 0 a l'espai que ocupa l'entrada. Tot i ser només l'espai de presentació de la institució, li hem donat el nom A.0 perquè també conté un altre espai: l'exposició temporal. Com hem presentat anteriorment (Per més informació, visiteu la pàgina 30), hem destinat un espai perquè s'hi puguin incloure una exposició temporal, la qual tractarà temàtiques concretes sobre preocupacions de la societat artesana, creant un espai comunitari de participació ciutadana.

La primera funció d'aquest espai és esdevenir la recepció del museu. Des d'aquest espai es derivarà als visitants als diferents espais museogràfics, com també, se l'informarà de les tarifes, activitats o esdeveniments creats des de la institució. Al conceptualitzar-la ens vam adonar d'un element que encaixa perfectament amb aquest espai i que és de vital importància: un punt d'informació turística. Actualment, l'espai de referència turística del municipi resta a l'Ajuntament d'Artés, a causa de la impossibilitat d'incloure'l en un altre espai. Així doncs, la persona que estigui a la recepció esdevindrà el punt d'unió amb tots els altres espais turístics del terme o de la zona, derivant els visitants del museu a visitar altres punts històrics. Juntament amb el punt turístic, proposem incloure un espai comercial, on es pugui adquirir records de la visita al museu i altres articles relacionats amb la temàtica del discurs

museogràfic. Alhora, esdevé una forma d'obtenir uns certs ingressos per part de la institució, com també esdevenir un aparador de treballs històrics, culturals o socials dels professionals del municipi o de l'entorn.

En aquest espai doncs, trobarem en primera instància la recepció i la botiga, però també, com dèiem, l'espai destinat a l'exposició temporal. En aquest espai proposem deixar-lo en blanc. I què, un cop la institució estigui en funcionament, apostar per crear aquesta exposició temporal, la qual es podrà accedir des del mateix àmbit (A.0), sense la necessitat d'accedir a l'exposició permanent. Però també hi trobarem un element importantíssim. Unes de les limitacions del museu que observàvem anteriorment és la falta de sanitaris. S'està aprofitant les obres del museu per a encabir dos sanitaris que siguin acceptats dins de les normes de seguretat i d'accessibilitat, els quals s'ubicaran en un espai annex a l'exposició temporal. D'aquesta manera l'espai esdevé una zona polifacètica, apostant per moltes funcions complementàries per tal de poder crear el millor espai possible. Una d'aquestes funcions en deriva el següent bloc:

Bloc 0.1. Presentació del Museu de la Història d'Artés

En aquest bloc pretenem fer una petita introducció perquè el visitant conegui la història vinculada a la institució des del seu naixement el 1984. Com també, fer-lo coneixedor de totes les tasques que es desenvolupen des del museu, des de les activitats didàctiques a les conferències o xerrades. Alhora, esdevindrà un primer plafó de benvinguda.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

En aquest primer espai, el qual no se li pot considerar un àmbit museogràfic com a tal, apostem per incloure algunes de les peces de la col·lecció que, per temàtica o contingut, no s'han inclòs dins dels espais museografiats, però que sí que defineixen la vida social de l'Artés contemporani. Aquest és el cas de dues peces:

- Centraleta telefònica (s.XIX)
- Projector de cinema antic (s.XX)

Figures 12, 13 i 14.

Fotografies de diferents actes programats pel museu. Font: Instagram @musuhartes

Figures 10 i 11.

Fotografies de la centraleta telefònica i del projector de cinema. Font: Pròpia, 2017.

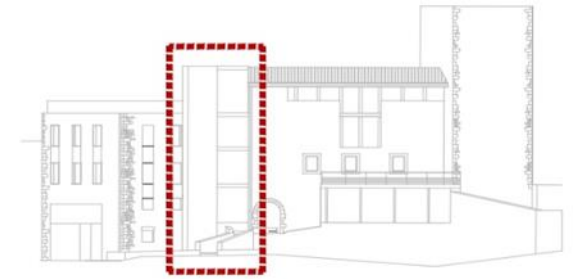
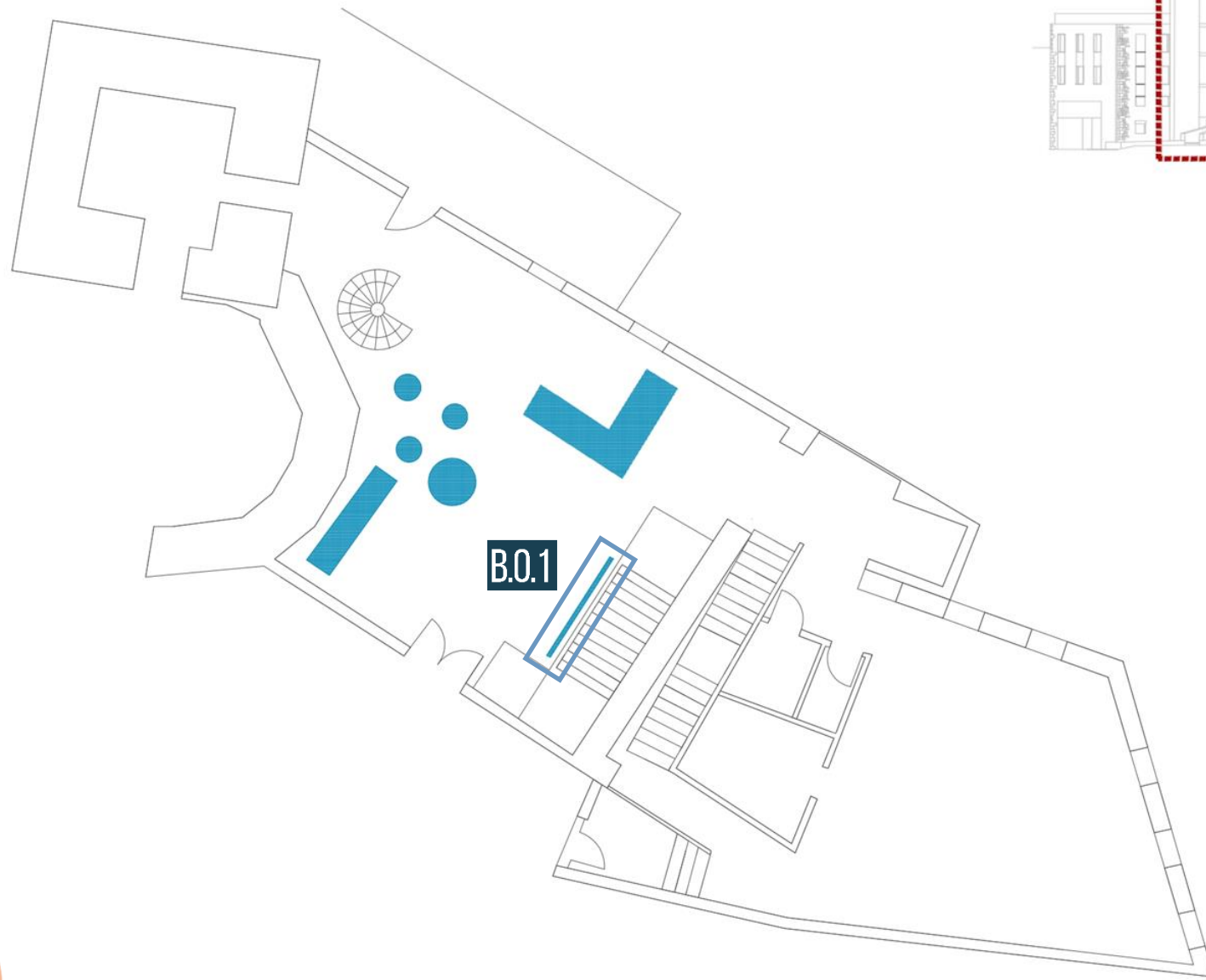
Recursos museogràfics:

La creació d'aquest àmbit, tal com l'hem projectat, implica la creació de certs elements que ho facin viable:

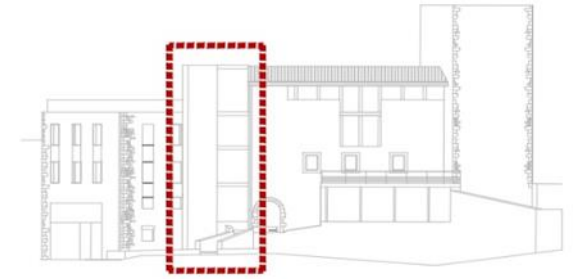
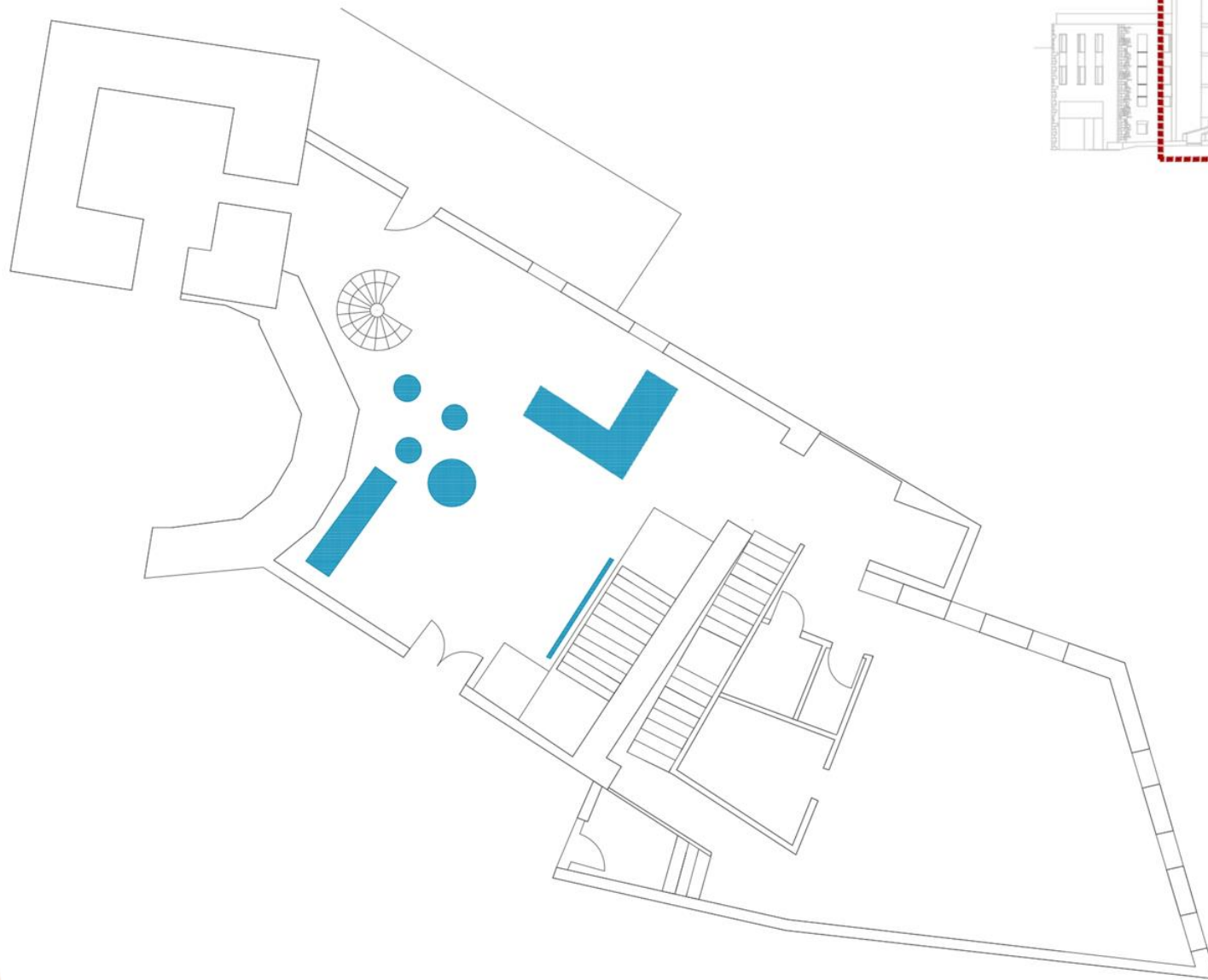
- Creació d'un moble taulell pràctic per les tasques de recepció i punt d'informació turística. Comptarà en la instal·lació d'un ordinador de sobretaula d'última generació per tal de facilitar aquestes tasques.
- Mobiliari de l'espai comercial. Apostem per estanteries de dimensions mitjanes que no entorpeixin, deixant espai per la contemplació de l'absis. Juntament amb aquest mobiliari, apostem per la creació de cubs de fusta que esdevinguin petites taules exposidores.
- Instal·lar un plafó de nou d'abella, on s'ubica el Bloc 0.1, per tal de poder inserir el contingut relacionat amb la creació del museu, la seva història i les tasques que es realitzen des de la institució.

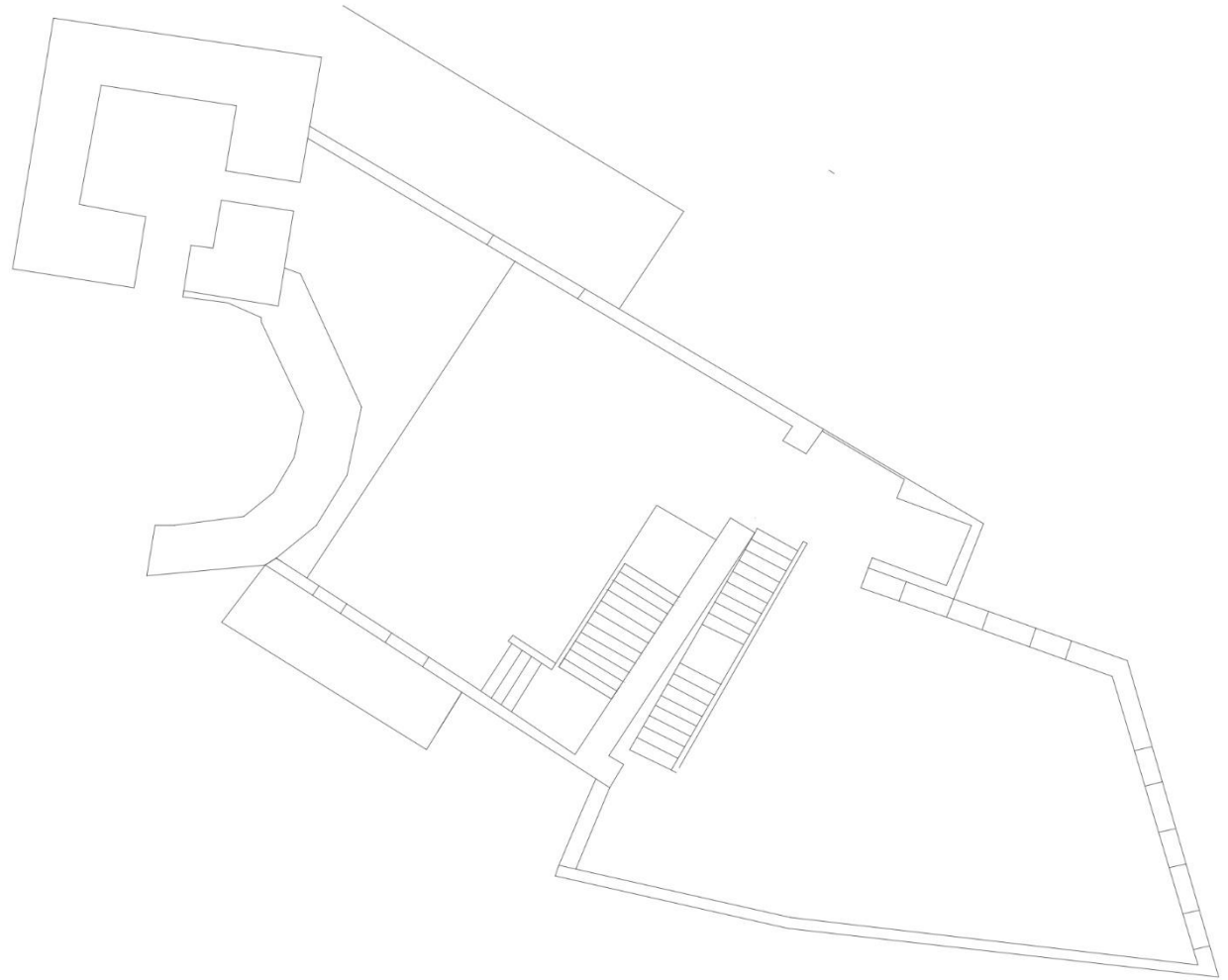
SITUACIÓ DEL B.0.1

CIRCULACIÓ A.0

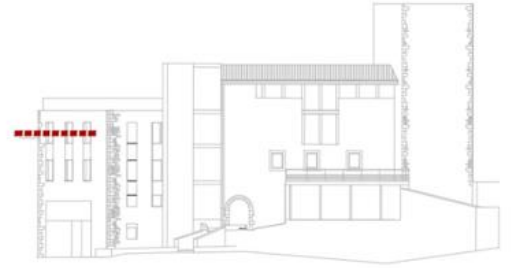

ÀMBIT 1

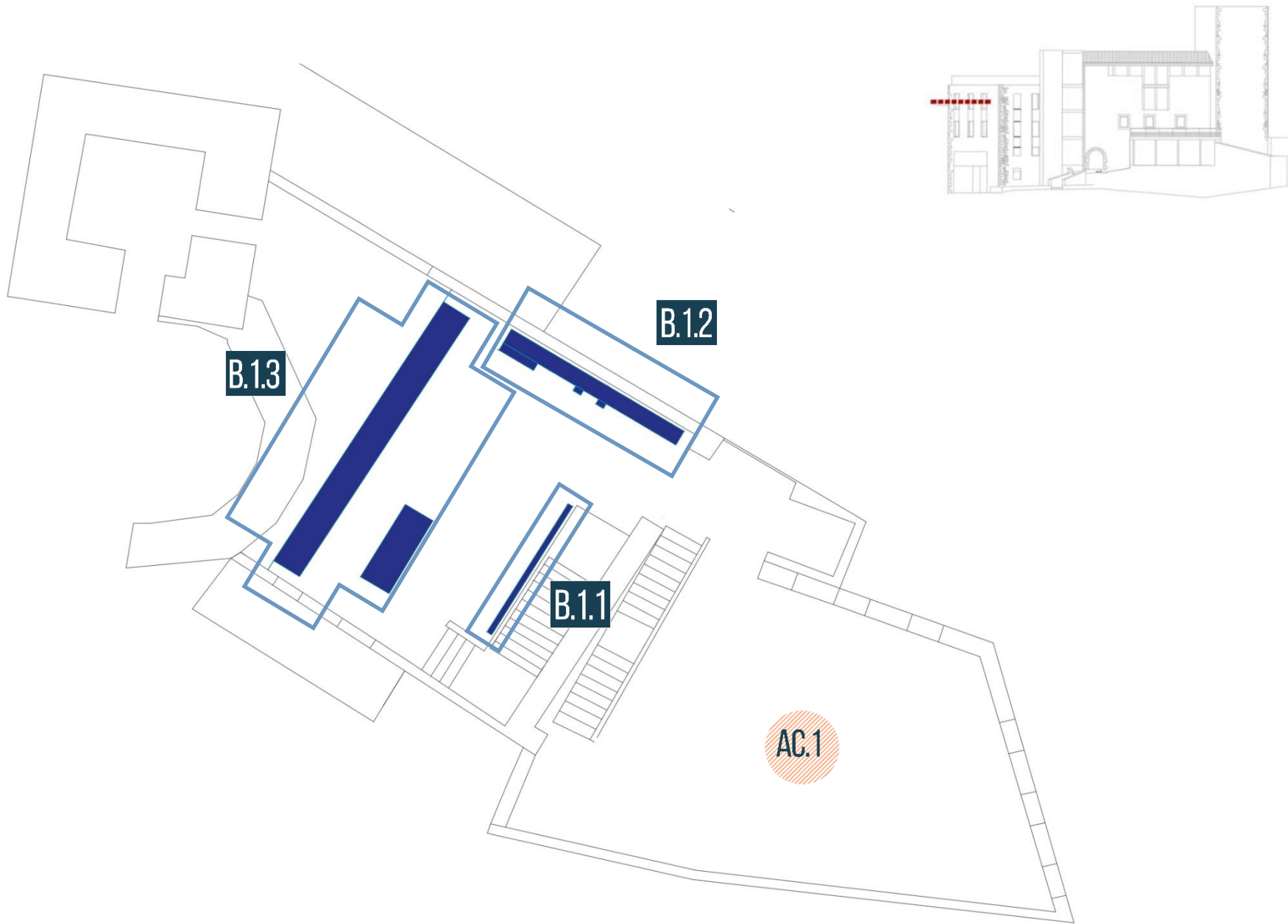

A.1

A.1

Un cop ja hem passat per recepció, i si estem interessats a visitar l'exposició permanent, pujarem al primer àmbit (A.1). Un espai està dedicat als orígens del municipi d'Artés, el qual ocupa tota la primera planta de l'edifici. Aquest àmbit l'hem subdividit en tres blocs:

Bloc 1.1. La geografia d'Artés i l'Artés prehistòric

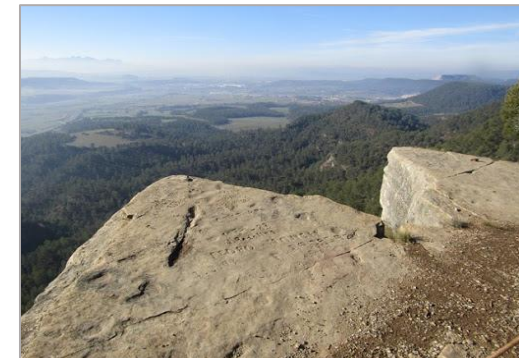
En aquest bloc es tractaran dos continguts, però en ser temàtiques amb poca informació proposem presentar-los junts. En primer lloc, es farà una petita introducció a la geografia del municipi, ubicant-lo respecte als pobles veïns i descrivint en quin entorn ens trobem. En segon lloc, es podrà conèixer quina és la història més antiga del poble. Les primeres etapes de la prehistòria pràcticament no van deixar empremta en el municipi, això no implica una absència d'habitat prehistòric, ja que segurament està vinculat amb una manca de recerca en aquest camp. Tanmateix, es té constància de l'existència de tres dòlmens escampats pel territori. Gràcies a la recerca arqueològica que s'està duent a terme des del Grup de Recerca del *Museu de la Història d'Artés*, es pot afirmar l'existència de població iber, segurament vinculats amb el poblat del *Cogulló* a Sallent. Més concretament a la *Vall de Salabernada* s'han trobat abundants mostres de ceràmica ibèrica i una moneda, la qual ja està en custòdia del museu. Tot i la poca informació que tenim,

proposem crear un petit espai dedicat a la història més antiga del municipi, poden exposar alguns d'aquests objectes.

Juntament amb aquest espai, trobem una zona dedicada a introduir els orígens d'Artés. En ella podrem observar un audiovisual de curta durada (uns cinc minuts) on es presentarà una síntesis de la història més antiga del municipi.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

En aquest bloc no comptem amb peces històriques, ja que es tracta una temàtica en la qual no tenim col·lecció mòble, però si que s'utilitzaran diverses iconografies per il·lustrar els continguts exposats.

Figura 15.
Fotografia del mirador natural de Roques Albes. Font: El Pou de la Gallina.

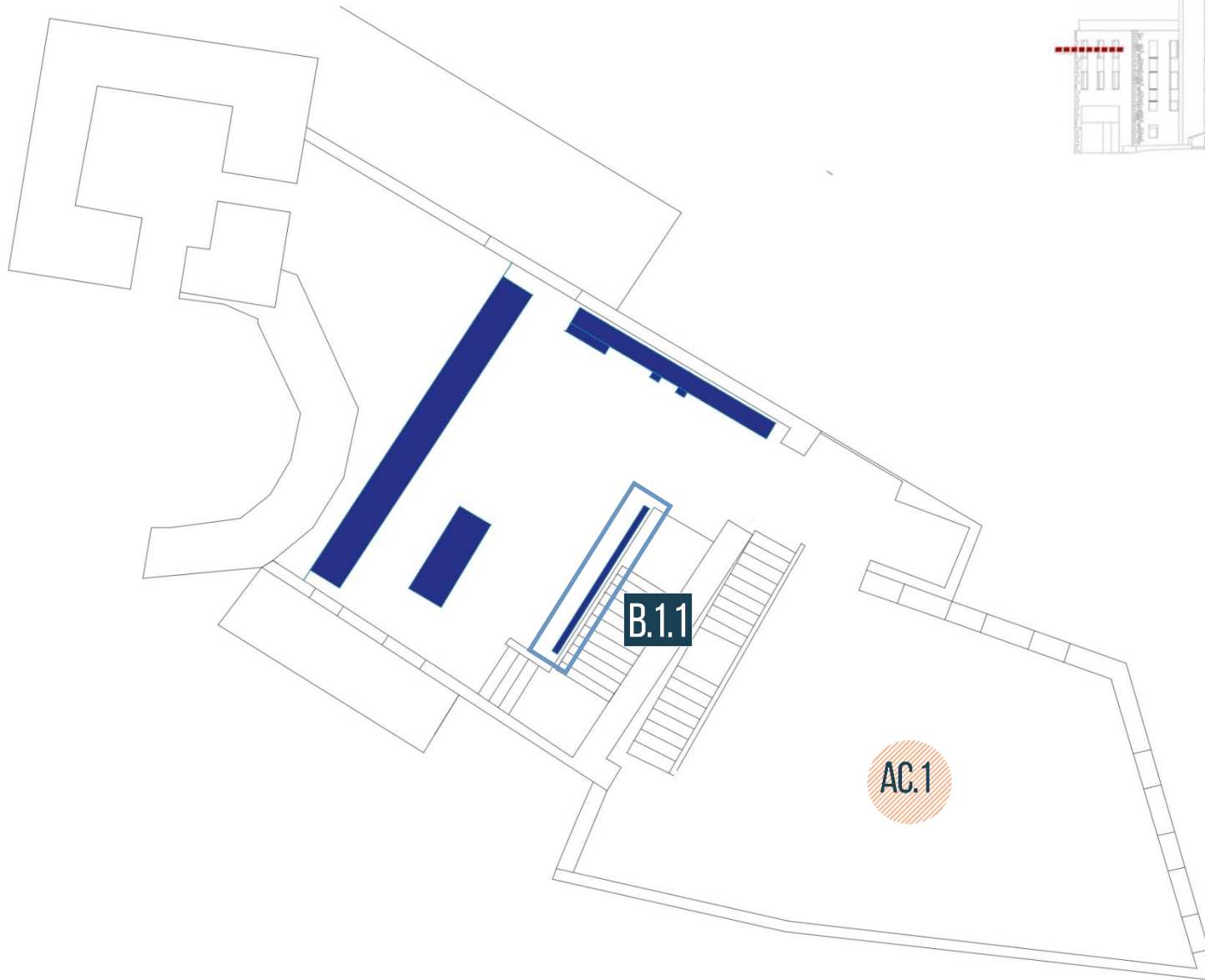
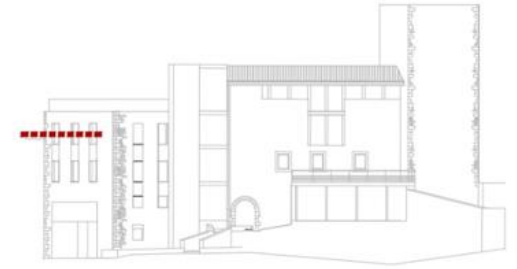
Recursos museogràfics:

Per tal de poder exposar els diferents objectes i el contingut d'aquest primer bloc, hem utilitzat un seguit de recursos museogràfics. Aquest serà el primer recurs museogràfic que el visitant veurà, i per això és vital que atregui visualment. Podem dividir el bloc en dos espais diferents:

- **La geografia d'Artés i l'Artés prehistòric.** El recurs museogràfic estarà format per un cubicle de fusta i vinilat Forex PVC, en el qual es presentaran els continguts anomenats anteriorment.
- **L'audiovisual sobre els orígens d'Artés.** Aquest espai esdevindrà annex a l'anterior, també estarà format per un bloc de fusta i amb vinilat Forex PVC, però comptarà amb una pantalla de 65" destinada a la reproducció de l'audiovisual introductori. Juntament amb aquest espai, introduïrem un espai de descans, per tal de complir amb les mesures d'accessibilitat acordades i per fer més còmode el visionat de l'audiovisual.

SITUACIÓ DEL B.1.1

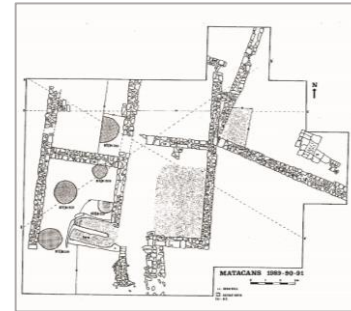

Bloc 1.2. L'Artés Romà

Si en les primeres etapes històriques del municipi teníem mancaça d'informació, les restes d'època clàssica, en canvi, són nombroses i permeten confirmar l'existència d'un poblament continuat durant set segles (Julià, 1986: 7). Destaca el jaciment arqueològic de *Matacans* (Pardo, Daura, 1991: 8), on resta una vila romana, però també destaca, la *Plaça Vella*, just on s'ubica el museu i on es van trobar tres inscripcions romanes, datades del segle II i III d.C., una necròpoli i una església paleocristiana, l'antecessora de l'església de Santa Maria d'Artés (Julià, 1987: 36).

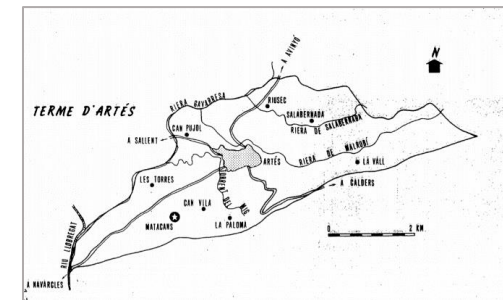
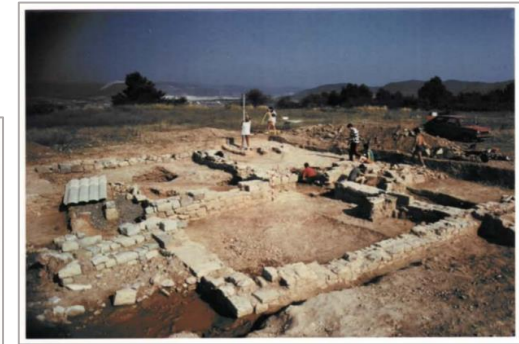
Totes les restes arqueològiques d'aquests dos jaciments resten dins de la col·lecció del museu. És vital, però, dur a terme una tasca d'inventari i catalogació de totes les peces vinculades a aquests dos jaciments per tal de poder determinar quines són les exposades. Es determinarà a través d'uns criteris, com ara, la conservació, el valor històric, entre altres. Pel que fa a la història d'església de Santa Maria ens hi centrarem en el següent bloc (B.1.3).

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

A dalt. D'esquerra a dreta.
Figura 16. Vista general del jaciment de Matacans, 1990.
Font: Pardo, Daura, 1991.

Figura 17. Planimetria de les estructures documentades en les campanyes arqueològiques de 1989, 1990 i 1991. Font: Pardo, Daura, 1991.

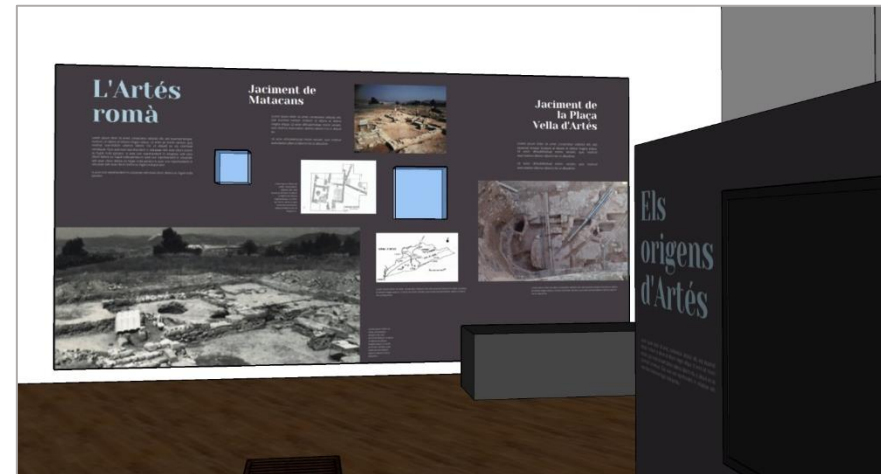
A baix. **Figura 18.** Mapa del terme d'Artés i la ubicació de Matacans en aquest, 1991. Font: Pardo, Daura, 1991. **Figura 19.** Sepultura d'època romana extretes del jaciment arqueològic de la Plaça Vella. Font: Mireia Vila, 2018.

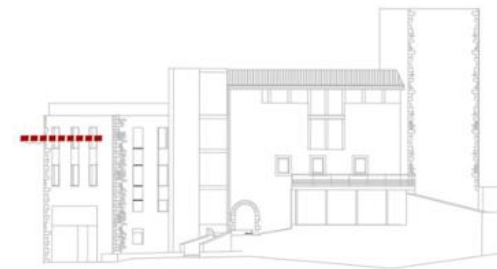
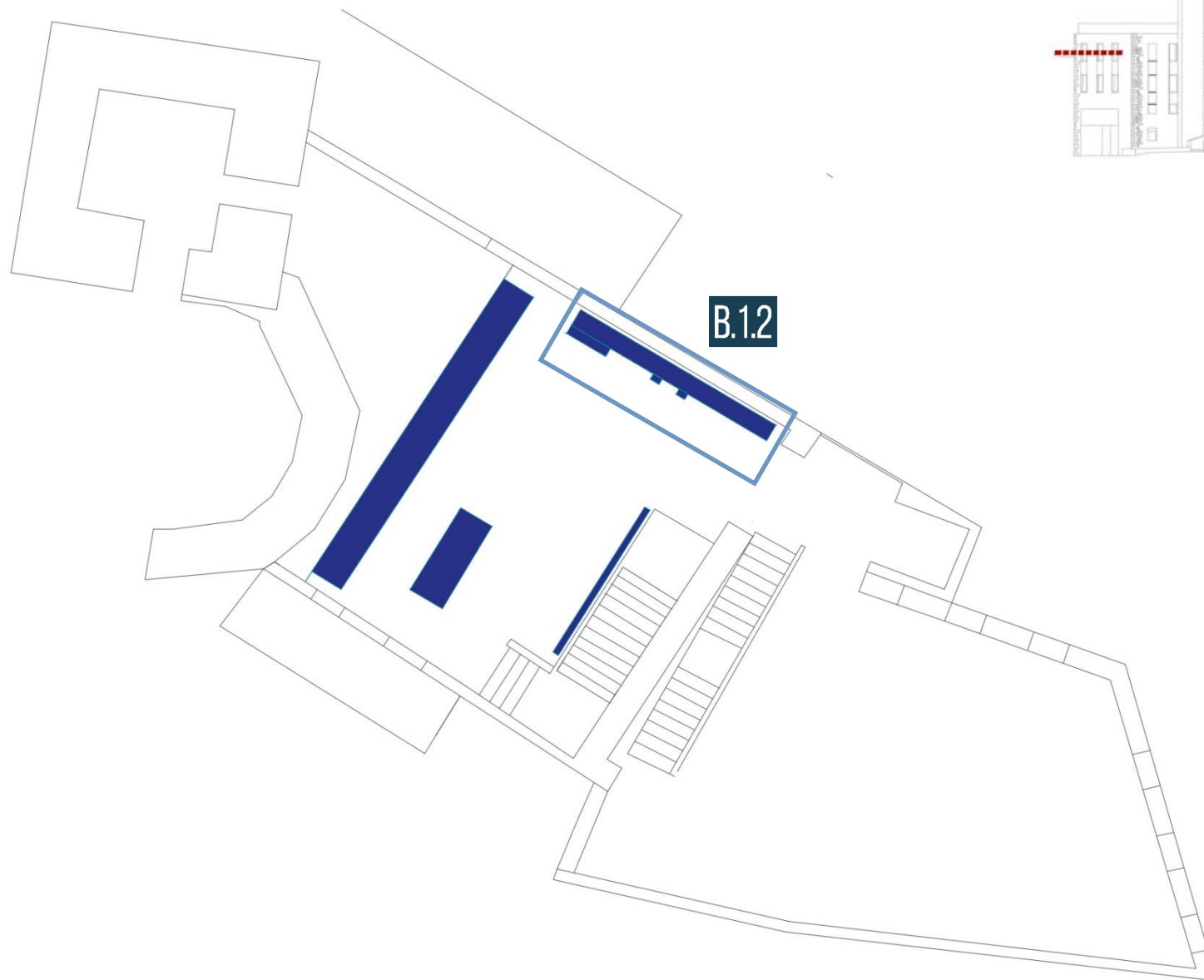
Recursos museogràfics:

Per tal de poder exposar els diferents objectes i el contingut d'aquest primer bloc, hem utilitzat un seguit de recursos museogràfics. En tractar-se d'un espai recte i allargat proposem apostar per crear un cubicle de fusta, també vinilat amb Forex PVC, on es puguin mostrar els continguts del bloc.

Alhora, ens permetrà crear espais de vitrines subjectes a aquest mateix cubicle, on podrem exposar les diferents peces que hem anomenat anteriorment, excepte una. Tal com hem exposat abans, en els treballs arqueològics de la *Plaça Vella* va aparèixer una necròpolis datada en els segle II i III d.C. Actualment en el museu s'hi troben exposades dues d'aquestes tombes, però apostem per exposar tan sols una, ja que no es veuria afectat el discurs. Aquesta es presentaria sobre d'un pedestal de fusta, més alt del que té actualment, ja que així no restaria sobre el terra i li donaríem molta més presència.

SITUACIÓ DEL B.1.2

A.1

Bloc 1.3. L'Artés Medieval

Un cop visitat els anteriors dos blocs arribem al tercer dedicat a la història medieval del municipi d'Artés. En aquest bloc hi podem trobar tres temàtiques:

- *Temàtica 1.2.1 Primeres documentacions*

La primera documentació escrita on podem trobar el nom d'Artés apareix l'any 899, a través d'una donació per la qual el rei Odó I de França concedia l'església de Santa Maria i Sant Pere de Vic, com també, diversos béns i drets, entre els quals figurava la Vall d'Artés, com a confirmació, probablement, d'una donació anterior del comte Guifré de Barcelona (Julià, 1986: 7).

- *Temàtica 1.2.2 L'església de Santa Maria d'Artés*

L'element més característic d'aquest espai és la conservació de l'absis annex a l'edifici. Gràcies a ell podem crear un discurs envoltant de l'església de Santa Maria d'Artés. En el bloc anterior (B.1.2), ja hem anomenat aquesta església pel seu origen paleocristià. Però en aquest cas ens endinsarem en la seva història medieval. Aquest primer temple aprofitava els fonaments de l'antiga basílica paleocristiana datada entre

els segles VI-VII i caracteritzada principalment per una nau única i per un absis de forma semicircular, però, segurament aquesta planta no hauria determinat la posterior d'època romànica del segle XII, de la qual només en resta actualment el mur septentrional i l'absis poligonal. Així i tot, s'ha de considerar excepcional el fet que ens hagin arribat aquests vestigis tenint en compte les reformes que va patir l'edifici en el segle XV i en època moderna, sobretot amb la de l'any 1684 en la qual es va afegir el campanar. La construcció de la nova església a inicis del segle passat va acabar determinant el seu abandonament progressiu i la seva desaparició, un fet que tractarem en l'àmbit 2 (A.2), ja que té vinculat uns fets importants relacionats amb la indústria artesana.

L'absis és la part de l'edifici més interessant del que s'ha conservat de l'església romànica. La seva planta poligonal a cinc costats i la decoració escultòrica han suscitat un debat a l'hora de determinar-ne una datació aproximada (VVAA, 1984: 98). Mentre que els arqueòlegs als anys vuitanta apuntaven a una cronologia tardana, definint-lo com a *romànic-gòtic*, en l'últim estudi de l'any 2009 es considerava la possibilitat que fos anterior, d'inicis del segle XII a partir de l'escultura que presenta. Aquesta seguiria la tradició pròpia del segle XI basada en el treball amb bisell i en l'ús d'un repertori protagonitzat per entrellaçats i elements vegetals i zoomòrfics.

També seria interessant ocupar un petit espai per parlar de paral·lelismes a altres monuments i edificis. Un paral·lelisme en relació amb el tipus de planta el trobem a l'església de Sant Esteve d'en Bas (La Garrotxa), consagrada l'any 1119 i també amb un absis central de base poligonal. Estilísticament en trobem un encara més a prop: l'església del monestir de Santa Maria de l'Estany, consagrada en època de Ramon Gaufred, el mateix bisbe que precisament va manar la construcció del castell d'Artés el 1111. A l'arc exterior de la finestra de l'absis central de l'Estany també hi trobem una decoració a base de semi-palmetes i l'ús de la pedra sorrenca i rogenca típica de la nostra zona, així com una tècnica i una disposició dels carreus ben similars. En els dos casos es podria tractar, així doncs, del mateix taller.

- Temàtica 1.2.3 Les evidències arqueològiques

Quan a finals del segle IX els repobladors van venir a establir-se al municipi, es van trobar al bell mig d'una vall on a un dels turons romanien dempeus una fortalesa d'origen romano-visigòtic i una església paleocristiana del segle VI. Gràcies a les últimes recerques arqueològiques del Grup de Recerca del *Museu de la Història d'Artés*, comptem amb molta més informació sobre aquesta època històrica. En les últimes campanyes s'han pogut constatar l'existència d'una torre d'origen medieval,

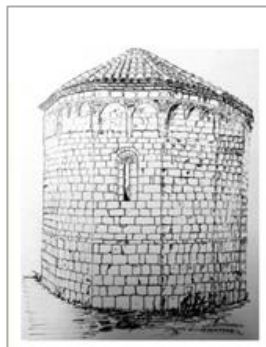
situada al turó de la *Cabra d'Or d'Artés*, en un punt estratègic de vigilància de la vall de la Gavarresa. Aquesta edificació que durant anys havia passat desapercebuda, es tracta d'una torre-castell del segle VIII o IX, la qual va començar en fase d'enderroc a partir del segle X. Es tracta d'una torre de guaita, de planta rectangular. Conté una habitació destinada a la fabricació de metalls de bronze i ferro, amb forn inclòs. En el transcurs de l'excavació també s'han trobat fins ara beines de bala del final de la guerra civil, possiblement de l'exèrcit republicà en retirada (Sardans, 2020: 18).

Juntament, amb la *Torre del Serrat de la Cabra d'Or*, hi tenim un altre jaciment *Les Feixes de la Sala*. La recerca va esdevenir de la troballa d'un pes d'una premsa de vi i a poc a poc s'han anat apareixent altres estructures relacionades. S'han pogut delimitar diversos murs d'un assentament de diferents construccions d'habitatges, els quals s'han datat, gràcies a les restes ceràmiques, entre els segles IX i fins a principis del XII (Villegas, 2020: 3). Fet que ens constata la implicació del municipi i la comarca, ja des d'època medieval, amb relació a la producció vitícola.

En aquest cas també és vital dur a terme una tasca d'inventari i catalogació de totes les peces vinculades a aquets dos jaciments per tal de poder determinar quines són les exposades. Es determinarà a través d'uns criteris, com ara, la conservació, el valor històric, entre altres.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

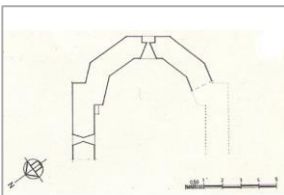

A dalt. D'esquerra a dreta. Figura 20. Imatge de la decoració zoomòrfica dels capitells dels arcs del absis. Font: Pròpia, 2018.

Figura 21. Dibuix reconstructiu de com seria l'absis en el seu estat original. Font: VVAA, 1984 .

A baix. Figura 22. Imatge del turó on es pot observar l'església de Santa Maria d'Artés. Font: Arxiu fotogràfic MHA. **Figura 23.**

Planimetria dels murs de l'absis conservats en l'actualitat. Font: VVAA, 1984.

D'esquerra a dreta. Figura 24. Fotografia d'un dels frisos recuperats de l'església de Santa Maria. Sense restaurar després del incendi. Font: Mireia Vila, 2020. **Figura 25.** Fotografia de l'absis. Font: Mireia Vila, 2020.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

A dalt. D'esquerra a dreta. Figures 26 i 27.
Fotografies de les campanyes arqueològiques efectuades a la Torre del Serrat de la Cabra d'Or amb voluntaris del municipi des del 2015. Font: Pròpia, 2017.
A baix. Figura 28. Imatges de l'actualitat de les restes de la Torre del Serrat de la Cabra d'Or. Font: Villegas, 2020.

Recursos museogràfics:

Per tal de poder exposar els diferents objectes i el contingut d'aquest primer bloc, hem utilitzat un seguit de recursos museogràfics. L'espai on s'ubica aquest segon àmbit (A.0) no varia en grans trets al àmbit anterior. També hi trobem l'element més característic, és a dir, l'absis, i barana de seguretat que l'acompanya. En aquest cas, també proposem aprofitar aquesta barana per crear un recurs museogràfic que ens permeti seguir l'estètica museogràfica que tenim en tots els àmbits. La barana ens permetria incloure tots els continguts que hem anomenat en el B.2.1. Com a objectes d'aquest bloc destaca el teler. La funcionalitat d'incloure el teler en aquest espai és entendre el funcionament d'una petita part de la producció tèxtil. També destaca per ser originari de la Fàbrica de Can Berenguer, fàbrica i família força protagonista en aquest àmbit.

Inclòs dins d'aquest bloc comptem amb un altre recurs museogràfic: una vitrina circular on s'exposin certs elements vinculats amb la vida social envoltant de la indústria tèxtil. Com ara, les fitxes d'alguns treballadors, mostraris, llibres de comptes, etc.

SITUACIÓ DEL B.1.3

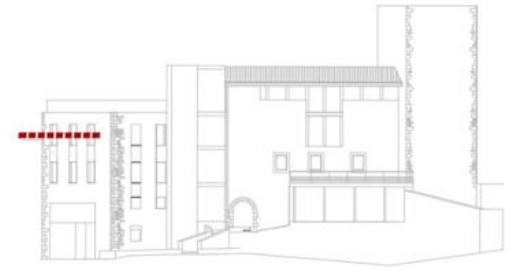

A.1

AC.1

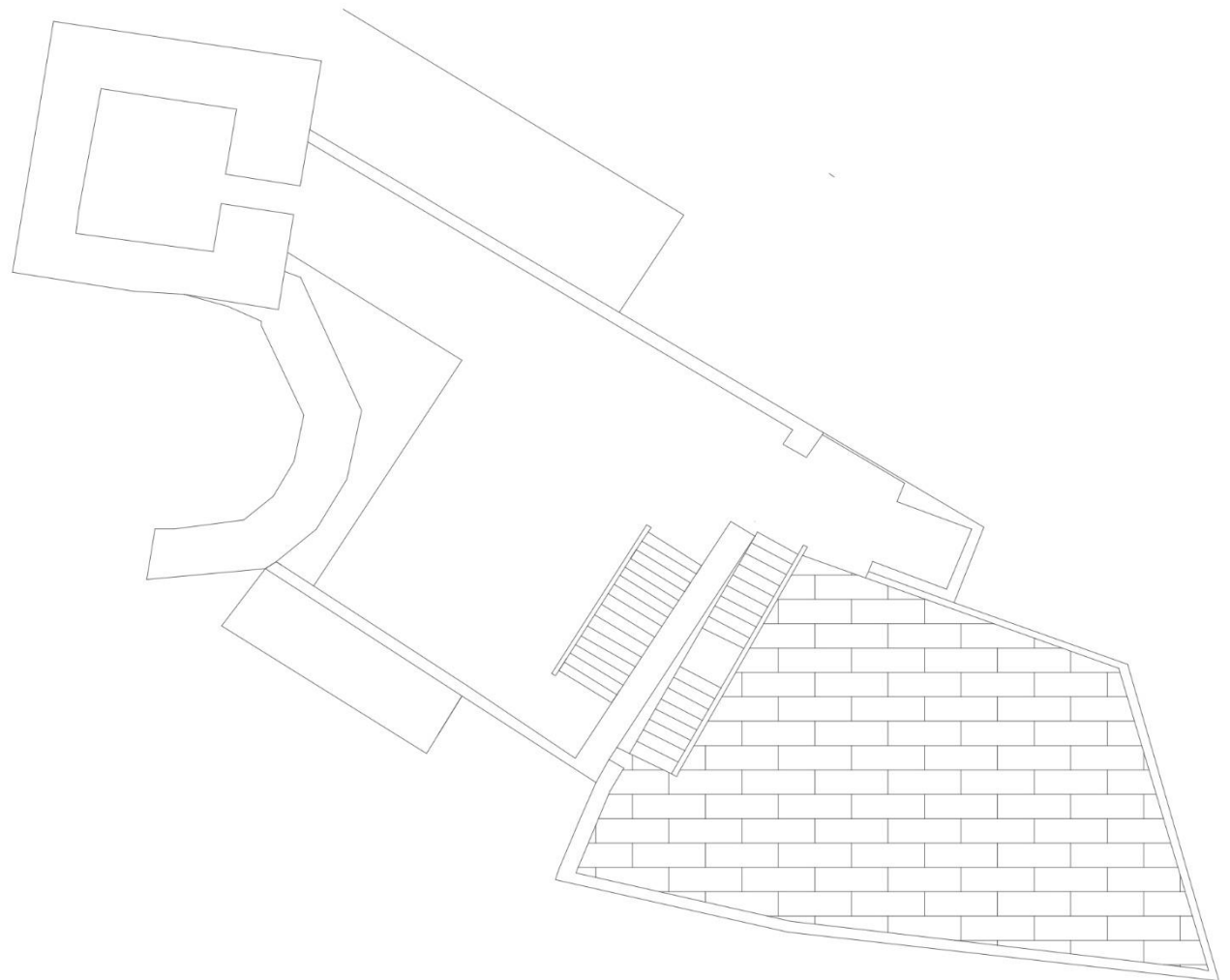
CIRCULACIÓ A.1

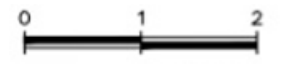
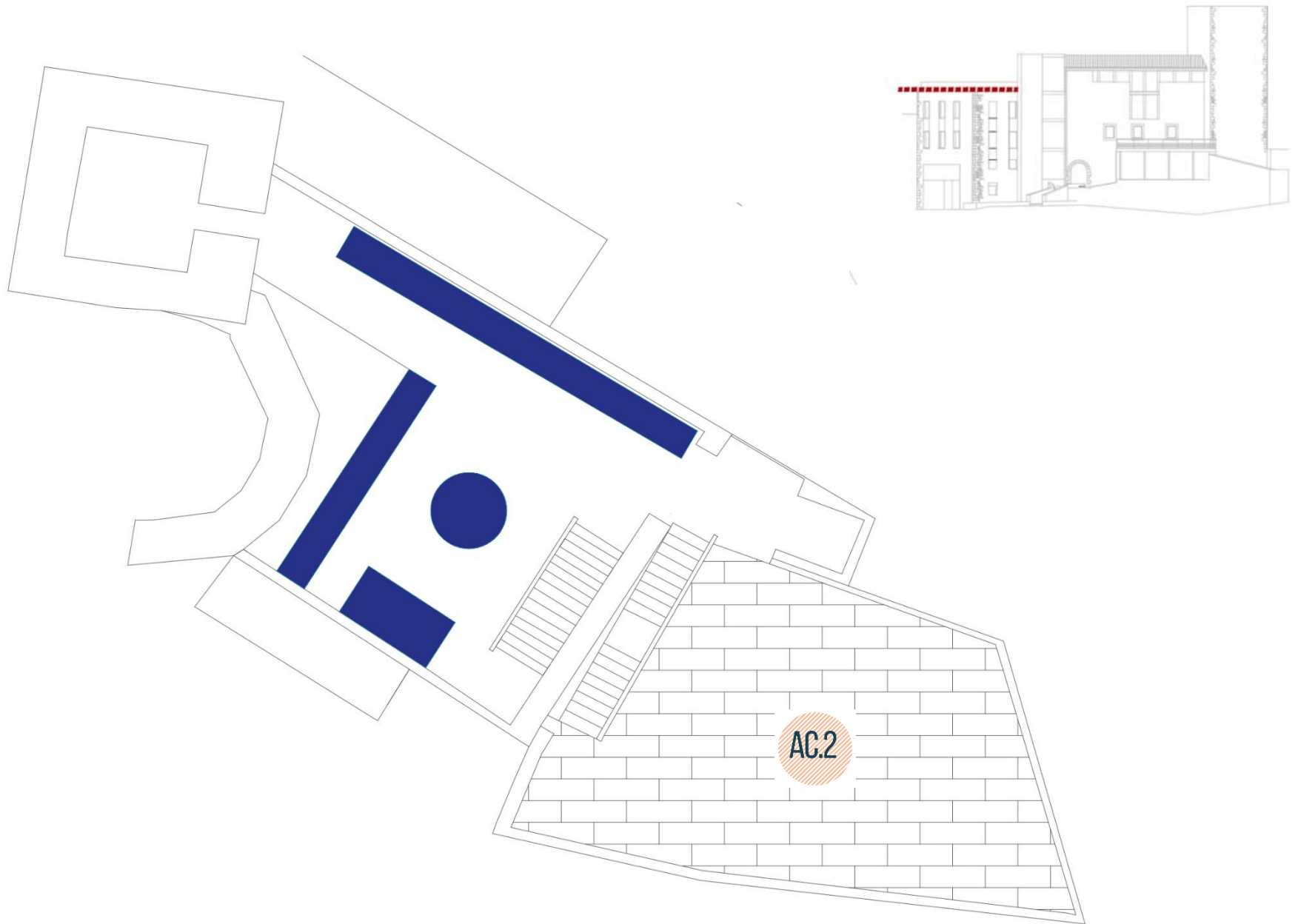
A.1

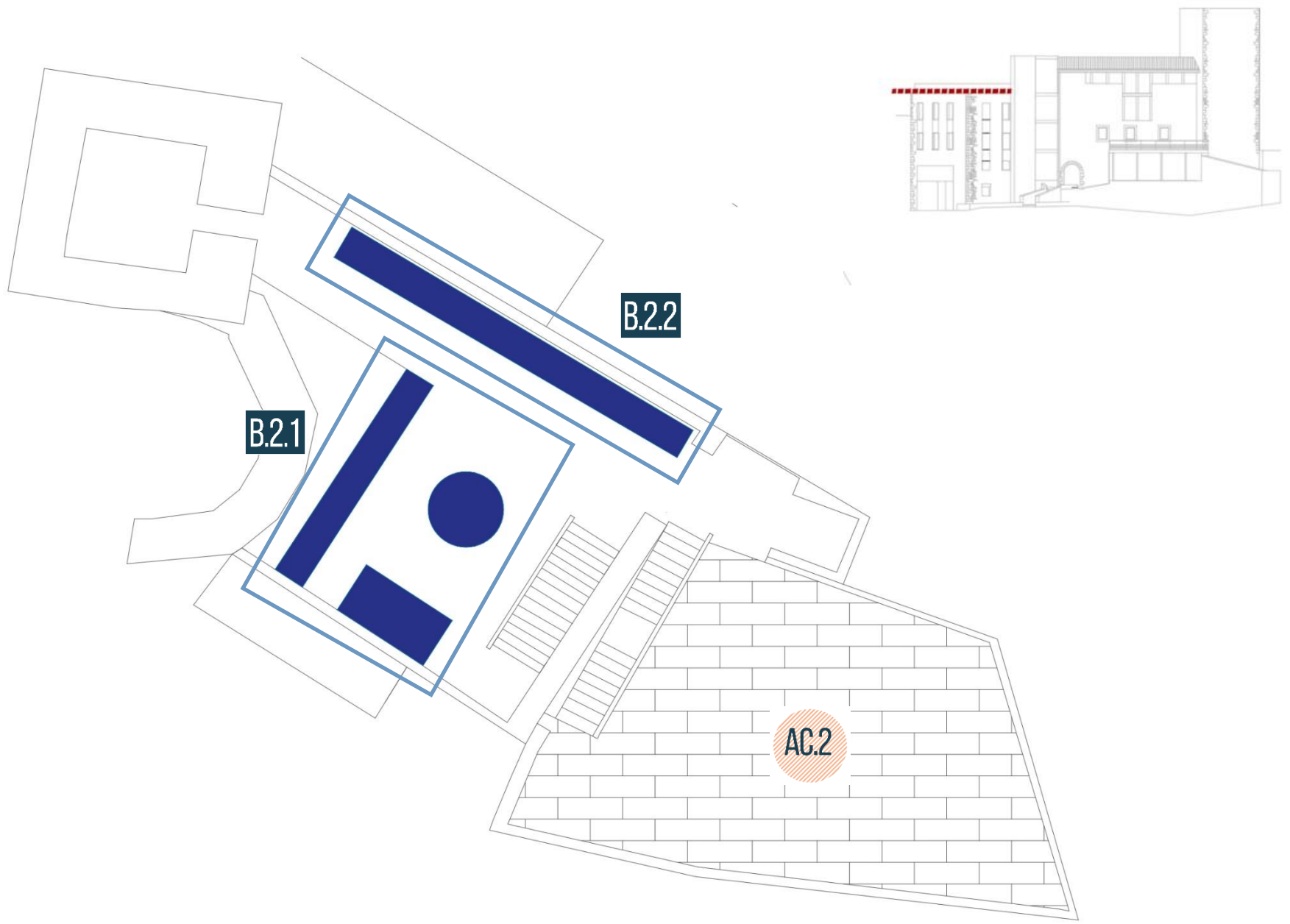
ÀMBIT 2

A.2

A.2

Ja coneixent la història més antiga del municipi, passem al segon àmbit, pujant per les escales o per l'ascensor. Un cop a dalt ens trobarem en un espai dedicat a una de les dues produccions més importants d'Artés: la indústria tèxtil.

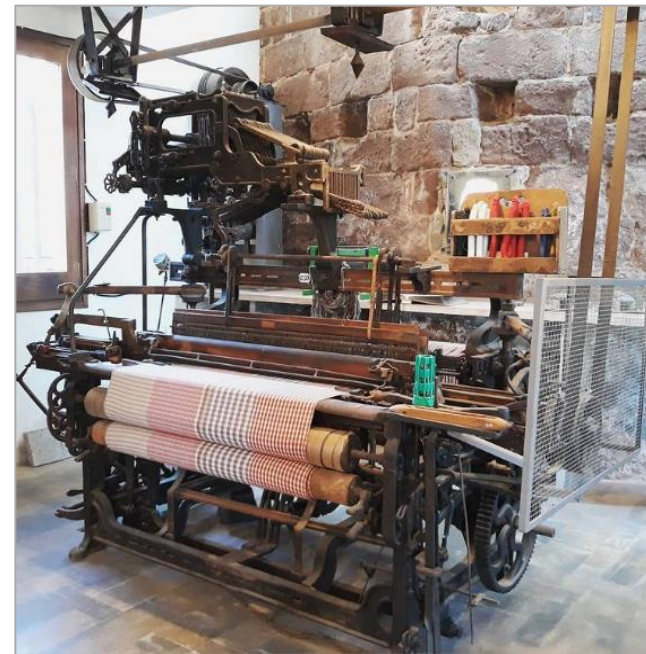
El poble d'Artés es divideix en dues grans produccions, la vinya i la indústria, sobretot la tèxtil. És per aquest motiu que trobem convenient dedicar-li un espai tan sols a la indústria, i com més tard veurem, també un dedicat a la vinya. L'idea que proposem per aquest espai és encabir-hi objectes de la col·lecció del museu no només vinculats a la indústria tèxtil sinó crear un discurs al voltant de la vida socials dins i fora de la fàbrica, exemplificat amb un fet transcendental de la història del municipi l'anomenada *Revolta dels Burots*.

Bloc 2.1. La industrialització a Catalunya i Artés

Dins d'aquest bloc temàtic pretenem fer una petita introducció pels elements més significatius de l'arribada de la industrialització a Catalunya, i endinsant-nos a l'arribada a Artés. Centrant-nos, sobretot, en el pas d'una societat eminentment agrària a una d'industrial, amb característiques molt properes a les d'una colònia fabril. Paral·lelament a Catalunya, el moviment obrer es va consolidant en els diferents nuclis urbans, protagonitzant diverses accions de protesta, i Artés no serà

l'excepció. Davant d'aquesta situació la patronal constitueix la colònia industrial com a mecanisme de control social i de gestió d'una mà d'obra escassa i poc estable.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

Figura 29. Fotografia d'un teler de garrot de l'antiga fàbrica de Can Berenguer d'Artés. El teler està en gran condicions de conservació i pot arribar a funcionar. Font: Pròpia, 2017.

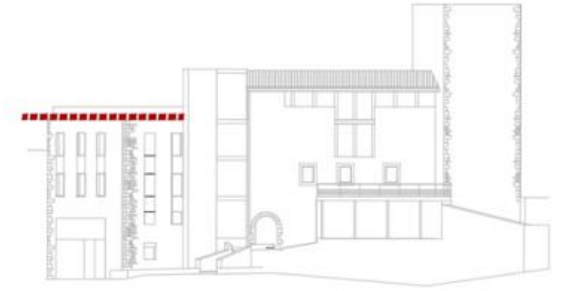
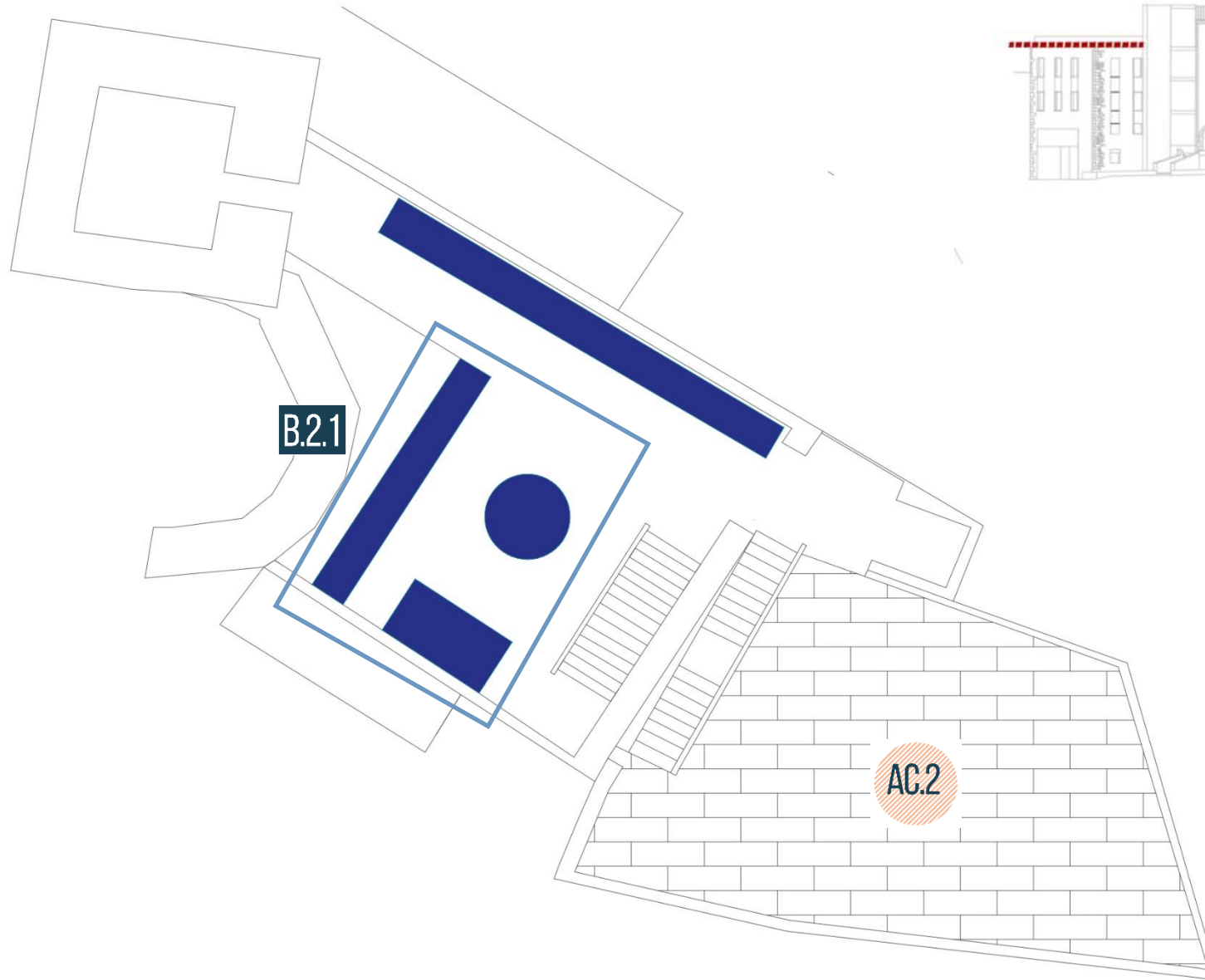
Recursos museogràfics:

Per tal de poder exposar els diferents objectes i el contingut d'aquest primer bloc, hem utilitzat un seguit de recursos museogràfics. L'espai on s'ubica aquest segon àmbit (A.0) no varia en grans trets al àmbit anterior. També hi trobem l'element més característic, és a dir, l'absis, i barana de seguretat que l'acompanya. En aquest cas, també proposem aprofitar aquesta barana per crear un recurs museogràfic que ens permeti seguir l'estètica museogràfica que tenim en tots els àmbits. La barana ens permetria incloure tots els continguts que hem anomenat en el B.2.1. Dins d'aquest espai apostem per incloure un espai interactiu, el qual es basa amb un mapa interactiu de les fàbriques tèxtils que el segle XIX i XX estaven en funcionament a Artés i a Catalunya en general. Com a objectes d'aquest bloc destaca el teler. La funcionalitat d'incloure el teler en aquest espai és entendre el funcionament d'una petita part de la producció tèxtil. També destaca per ser originari de la Fàbrica de Can Berenguer, fàbrica i família força protagonista en aquest àmbit.

Inclòs dins d'aquest bloc comptem amb un altre recurs museogràfic: una vitrina circular on s'exposin certs elements vinculats amb la vida social envoltant de la indústria tèxtil. Com ara, les fitxes d'alguns treballadors, mostraris, llibres de comptes, etc.

SITUACIÓ DEL B.2.1

A.2

Bloc 2.2. La Revolta dels Burots

La Revolta dels Burots, si bé respon a un episodi molt concret de la història del municipi d'Artés, té un rerefons que s'emmarca dins del convuls final del sistema de Restauració. No hi ha dubte que els fets que exposem mostren un grau elevat de localisme, però en el relat emergeixen conceptes de fons, com el caciquisme o el clientelisme, que són la base de l'aixecament artesenc, i que alhora són termes que afecten a tot el país.

- *Temàtica 2.2.1 La vida socio-política d'Artés al segle XIX*

Per tractar l'història política i social del Artés d'inicis del segle XX, comporta inevitablement a parlar de la família Berenguer. Una família d'origen humil però que poc a poc aconsegueix el control de la vida política, industrial i social del municipi. L'inici del caciquisme dels Berenguer es troba en la construcció de la fàbrica Can Berenguer per part de Josep Berenguer i Caba, l'any 1871 (Cases, 2017: 41). Una empresa que va creixent de manera espectacular, i que ja en el 1880 comptava amb tres-cents telers i podia confeccionar peces de totes mides i colors (Cases, 2017: 49). El creixement i la importància d'aquesta fàbrica arrela a que tenia el monopoli de la indústria del poble, el qual

es dedicava íntegrament a l'agricultura i a la producció vitícola. L'any 1917, l'empresa ja donava feina a set-cents treballadors (Girbau, 2006: 24), els quals eren 4 bàsicament dones, que obtenien de la fàbrica un sou per sobreviure dels escassos beneficis del treball del camp o de la vinya després de la tragèdia de la fil·loxera. És a dir, de tota la població artesenca, un terç d'ells treballava per la família Berenguer. És fàcil entendre, doncs, el poder que restava la família Berenguer envers a la població del municipi. L'any 1917, malgrat que els propietaris de la fàbrica ja vivien a Barcelona, els encarregats de dirigir-la també eren de la família, Eduard i Domingo Berenguer. També cal parlar d'integritat de la família que jugava un paper molt important dins de l'empresa, però també dins de la societat artesenca, el mossèn Antoni Berenguer (Cases, 2017: 51), el qual podem observar en la revista *Dos de Janer* (Cases, 2017: 55), que utilitzava els sermons per demanar el vot a la Lliga Regionalista. Ells, juntament amb els contactes familiars dins del ajuntament, posaven en pràctica el caciquisme que va impregnar la vida social-política d'Artés a inicis del segle XX.

En certa manera, els Berenguer i la seva xarxa d'influències s'autoanomenaven "Protectors d'Artés", un fet que els permetia jugar una carta política molt important. I alhora, mantenir a la població sota

el seu control, cal ficar-se en la pell d'aquell que s'oposava al poder dels Berenguer, el qual segurament perdria la feina, no se'l tractaria de mateixa manera dins del poble ni dins de la comunitat religiosa. *El teló de fons de la Revolta: La família Berenguer.*

- *Temàtica 2.2.2 L'adeu a l'església vella*

Un dels fets que se'n parlarà a l'exposició, i que demostren plenament el control d'aquesta família envers al poble d'Artés és la construcció de la Església de Santa Maria d'Artés i la pèrdua de l'església vella d'origen paleocristià. Els interessos de fer créixer la localitat d'Artés en la part més baixa del municipi per tal de poder obtenir els beneficis de la compra dels terrenys i, juntament, amb els interessos del mossèn per crear una nova església, van provocar la creació de la parròquia de Santa Maria d'Artés, inaugurada l'any 1912 (Girbau, 2006: 31). La tradició oral ens parla que els feligresos continuaven visitant el temple vell. Per tal de fer-los baixar a la recent nova església, l'Antoni Berenguer va difondre l'idea que no era necessari dos temples al municipi pel nombre de feligresos que assistien, i va procedir a l'enderrocament del temple vell (Girbau, 2006: 32).

- *Temàtica 2.2.3 L'impost dels Burots, l'espurna de la revolta*

L'esdeveniment popular més important d'Artés és conseqüència directe del poder dels Berenguer i dels abusos a la societat per part dels grups de govern l'ajuntament: La Revolta dels Burots. Per tal d'afrontar les despeses que hi havien al municipi, l'any 1917, i conseqüència de diverses obres públiques, com el canal d'aigua, es va demanar un préstec municipal de 124.000 pessetes. A la tardor de 1916, preparant els pressupostos, el equip de govern de l'ajuntament va acordar un recapte arbitri extraordinari, per tal de recaptar de la població artesenca els diners del préstec. Ho van fer a partir dels impostos de consum i que passaria a ser recaptat de manera indirecte (burots), d'aquí el nom de la revolta. Aquest nou impost és la gota que fa vessar el got. El dia 2 de gener esclata la Revolta dels Burots (Girbau, 2006: 92).

A banda dels comerços tancats, els pagesos i obrers també secunden la protesta i els més de 700 obrers de Can Berenguer fan vaga. La multitud es va concentrar davant dels burots i mentre els manifestants apedregaven les casetes, els dos cobradors dels burots fugiren en direcció a Calders i les casetes van ser incendiades. La revolta no es va acabar fins que es va retirar el nou impost, la dimissió de l'alcalde i del consistori en ple (Girbau, 2006: 92). Així, el dia 5, els comerciants van

tornar a obrir les botigues amb normalitat i els treballadors van tornar als seus llocs de treball, però ni molt menys el conflicte es va acabar aquí.

- *Temàtica 2.2.4 I ara què? El després de la revolta*

El que inicialment era una protesta contra un nou impost i contra l'Ajuntament, es perfila com una presa de consciència i lluita obrera i social. A partir de la revolta, els obrers van fundar l'Associació Obrera per defensar els interessos de classe. Apareixia doncs, una entitat amb el propòsit de fer prosperar el poble en termes socials i cultural, i que a llarg termini fes acabar amb el monopoli Berenguer. I d'aquí neix La Tèxtil d'Artés S.A, inaugurada el 1918. Una nova fàbrica impulsada per la població artesenca i que esdevé la competència directe a Can Berenguer (Cases, 2017: 101). És en aquest moment quan podem dir que s'ha acabat el monopoli dels Berenguer. La construcció d'una nova fàbrica anava contra els interessos de Can Berenguer, que veien com el seu monopoli perillava, davant l'amenaça van actuar amb un altre amenaça. La resposta va ser un *lockout* el 3 de març. La fàbrica dels cacics va tancar durant mig any. La intenció era crear un clima de "misèria econòmica" al poble. Debilitar, desmoralitzar i sobretot, impedir que la nova cooperativa dels treballadors no tingués suficient capital ni força per tirar endavant. La major part dels 700 treballadors

de Can Berenguer van emigrar d'Artés per buscar feina en altres poblacions de la comarca. La jugada del *lockout* fou un fracàs, els amos són qui van perdre més, ja que sense treballadors, la seva imponent infraestructura aturada era un munt de ferralla (Girbau, 2006: 72). Quan la fàbrica es va tornar a obrir, va reunir poc més de 160 treballadors dels 700 que havia tingut abans. Els treballadors havien après una lliçó vital, i cansats de xantatges, coaccions i amenaces, molts van optar per seguir treballant en fàbriques veïnes de Sallent, Navarcles, Avinyó o Manresa (Girbau, 2006: 77). La conseqüència de la revolta implica, el canvi de mentalitat de la població artesenca, la qual descobreix la potencialitat de la seva veu, i que encara ara, gran part d'ella, s'organitza potentment amb organitzacions populars.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

A dalt. D'esquerra a dreta. Figures 29 i 30. Imatges de la destrucció de l'església vella. Font: Arxiu Pere Fabra. Museu de la Història d'Artés. A baix. Figura 31. Fotografia dels assistents a la inauguració de la fàbrica La Tèxtil d'Artés, 1918. Font: Fons fotogràfic de l'AMA.

A dalt. D'esquerra a dreta. Figura 31. Portada emblemàtica de la revista artesenca El Dos de Janer. Font: Fons fotogràfic de l'AMA. Figura 32. Fotografia del acte de celebració del 1r aniversari de la Revolta dels Burots. Font: Fons fotogràfic AMA. A baix. Figura 33. Fotografia d'un estat avançat de les obres de construcció de la fàbrica La Tèxtil d'Artés S.A., 1918. Font: Arxiu fotogràfic MHA.

Recursos museogràfics:

Pel que fa a l'espai del B.2.2, apostem per incloure un moble de grans dimensions. Aquest moble permetria vinilar-ho amb Forex PVC per tal d'incloure tots els continguts i, sobretot, incloure diverses pantalles multimèdia:

- Per una banda, tindríem una pantalla tàctil on és pogués veure les diferents fases de destrucció de l'església de Santa Maria d'Artés.
- Per l'altra banda, apostem per una altra pantalla on es pugui reproduir un audiovisual sobre la Revolta dels Burots. El passat 2 de gener de 2018 es va estrenar el documental *La Revolta dels Burots, l'emancipació d'un poble esclau*. El documental, produït per Aya Films, explica, a través de la visió de diferents historiadors i de les seqüències recreades, què va passar durant l'any 1917 i quines conseqüències va tenir pel municipi¹². Ja que tenim aquest document tan interessant en les nostres mans, volem aprofitar-lo per incloure'l dins del discurs museogràfic.

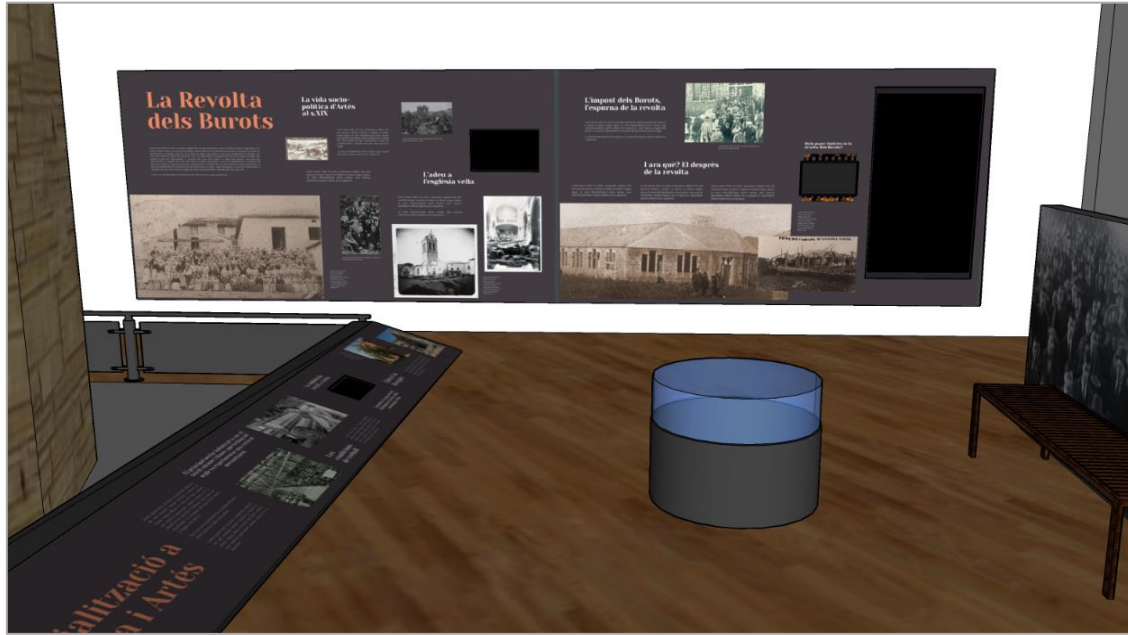
D'aquesta manera ajudem al visitant a comprendre visualment aquest fet social i històric del municipi.

- Finalment, tenim l'última pantalla interactiva, la qual destaca per ser un petit joc. La idea és que el visitant, independentment de la seva edat, pugui fer un test que li permetria saber quin paper hauries tingut si estiguessis vivint la Revolta dels Burots. Gràcies a contestar diverses preguntes aconseguiríem saber si durant la revolta formaries part dels treballadors alçats o series un dels cacics, per exemple.

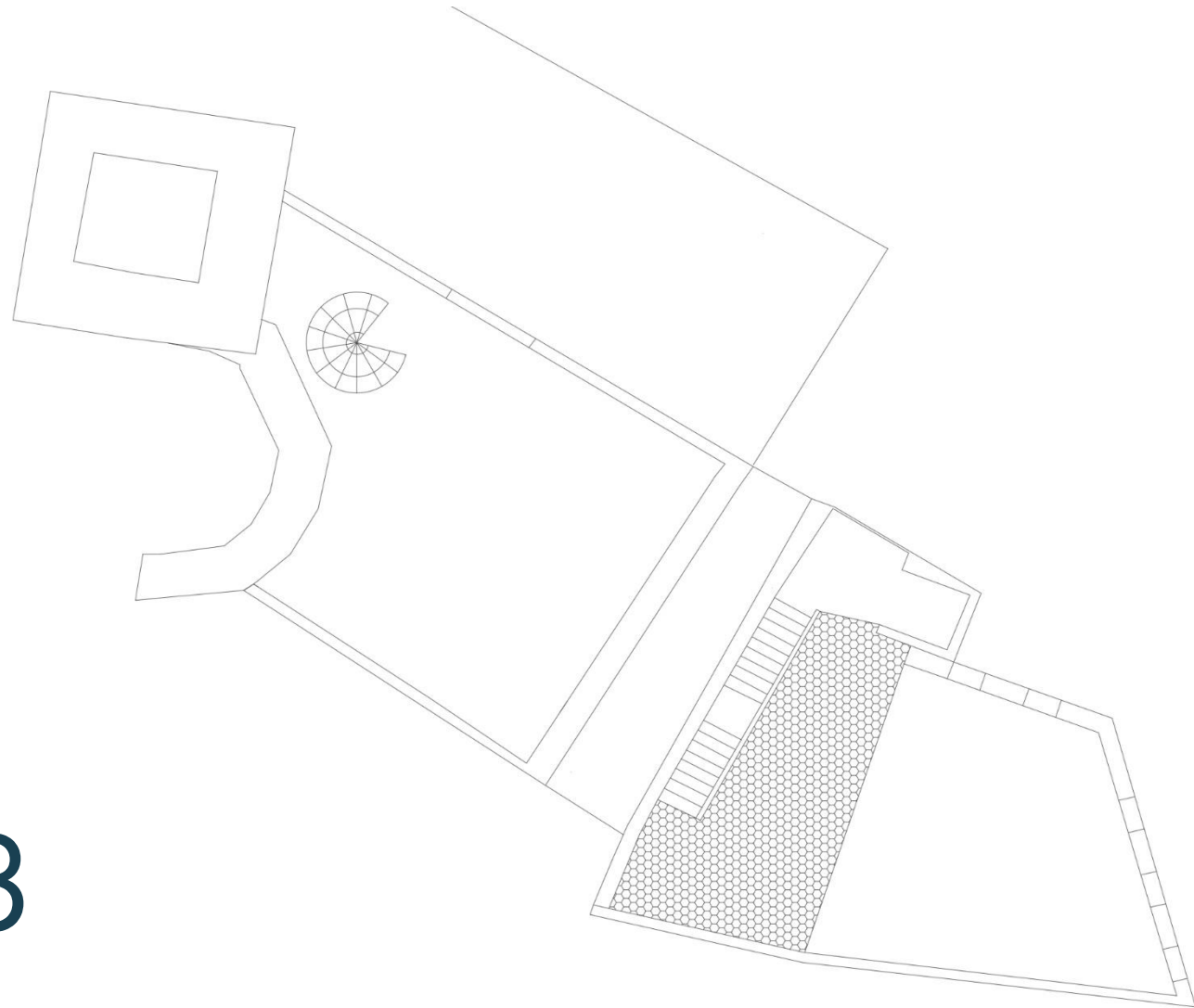

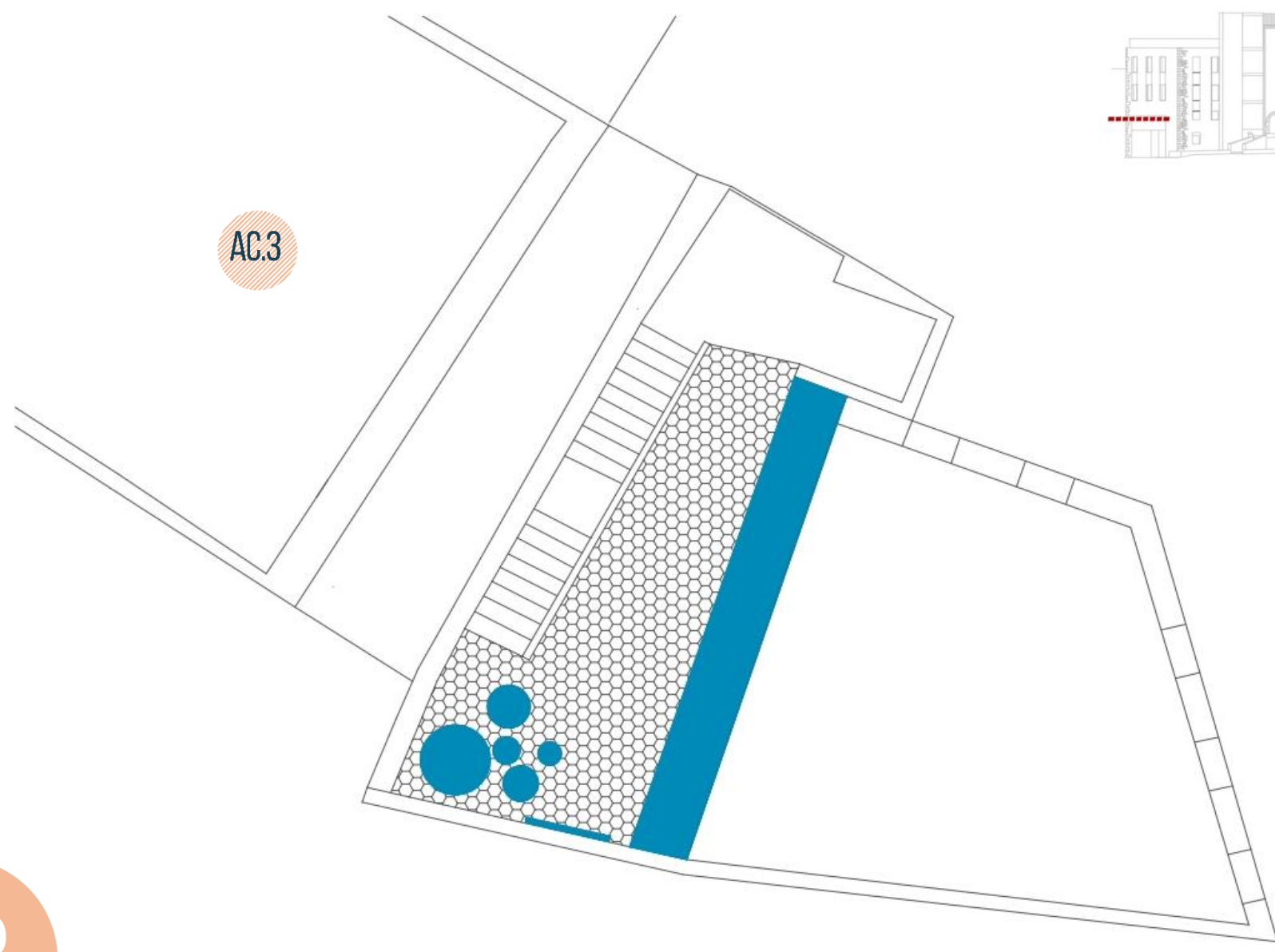
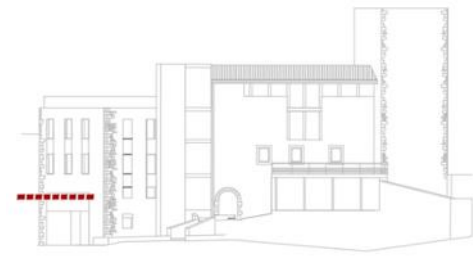
¹² Podeu visionar el documental al següent enllaç:
<<http://revoltadelsburots.artes.cat/documental>>

ÀMBIT 3

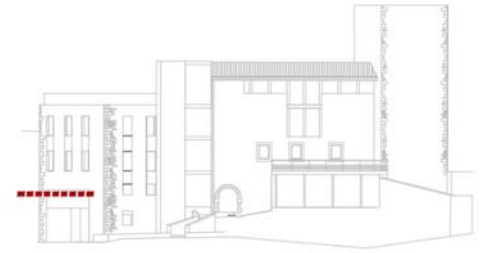
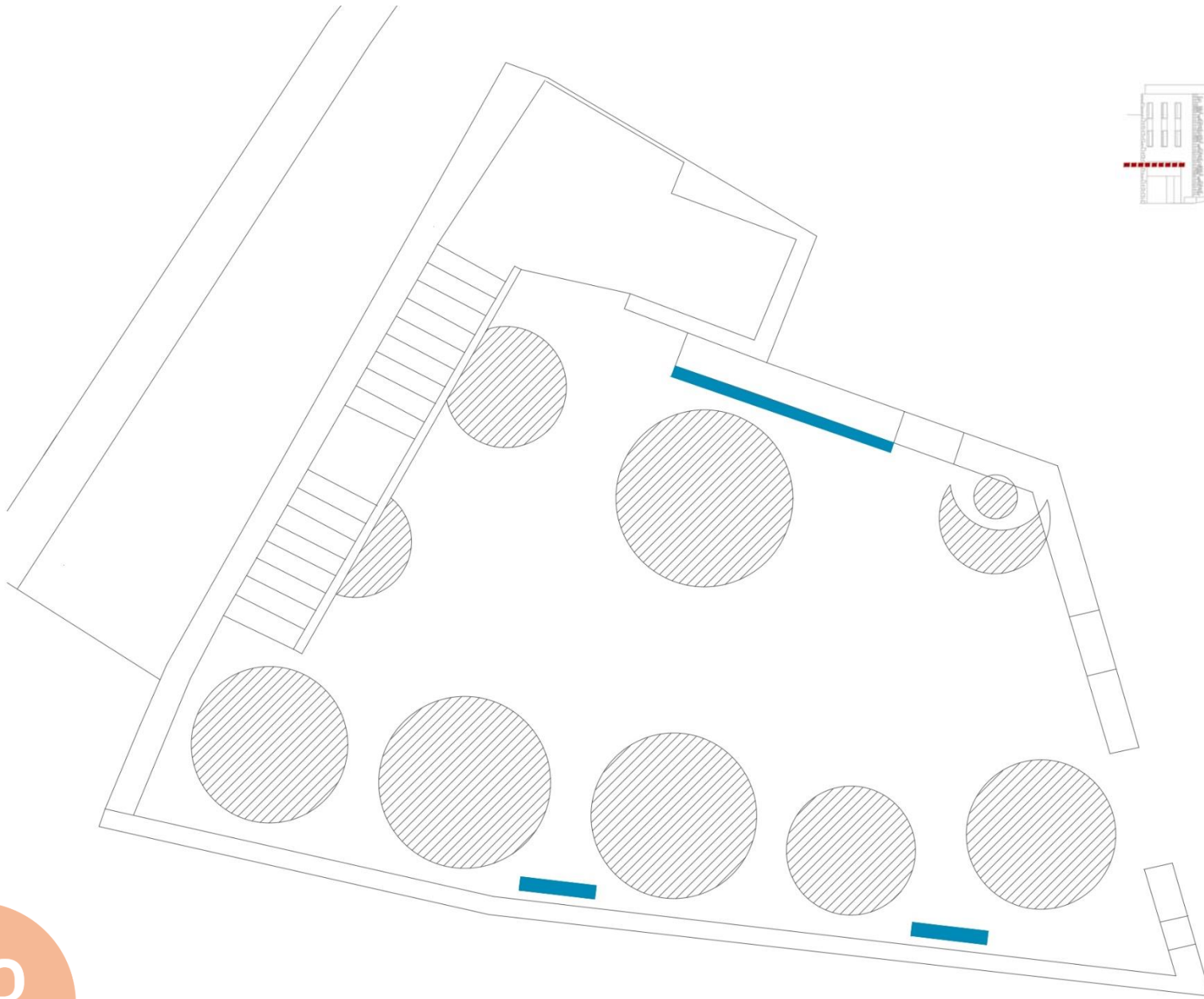

AC.3

A.3

(Planta -1)

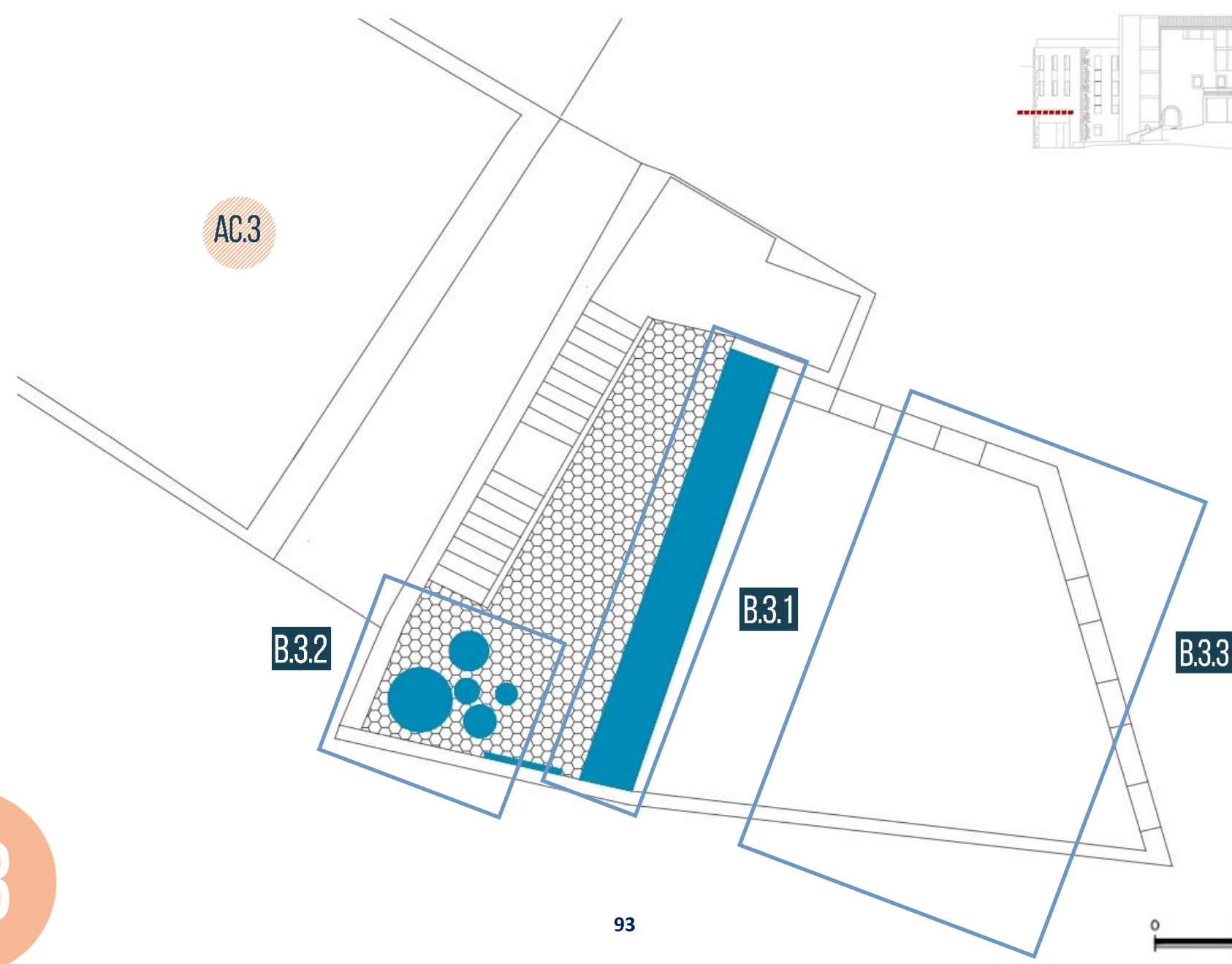
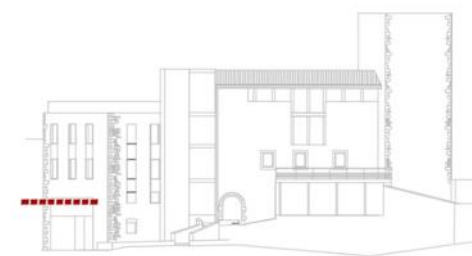

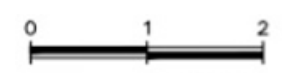
A.3

(Planta -2)

A.3

Per seguir la visita es procedirà a agafar l'ascensor, aquesta vegada sí de forma obligatòria, i es baixarà fins al primer soterrani: planta -1. En aquesta sala intruïrem tots els objectes representatius de la vinya, els quals ens duguin a entendre com es cultivava la vinya i com es vivia d'ella. Tot això combinat amb un conjunt de plafons que puguin relatar perquè la vinya i el vi són tan importants pel terme d'Artés. Aquesta sala té una característica, que encara que diguem que són dues sales, la planta -1 i la planta -2, les quals estan cohesionades. La planta -1 es tracta d'un altell on s'introduirà bona part dels continguts i dels objectes de l'àmbit, i alhora ens permetrà observar tot un conjunt de tines de fermentació d'època moderna que apareixen en la planta -2.

Bloc 3.1. La producció vitícola a Artés

A finals del segle XIX va esdevenir un dels fets més importants, el qual va provocar un canvi en la producció vitícola al Bages: la fil·loxera. Una plaga que arriba a la comarca el 1892, cosa que li permet participar en l'edat d'or de la viticultura catalana (1868-1880). El preu del vi va assolir els preus més alts del segle després de la destrucció dels ceps francesos i les exportacions van augmentar desmesuradament. Però la fil·loxera, que havia portat tants beneficis, també va arribar a Catalunya. La catàstrofe vitícola es va unir amb la crisi agrícola i tan sols el 56% de superfície ocupada per vinya es va replantar. Les vinyes americanes eren

molt més delicades que les europees. El cost de producció es va encarir mentre que la durada de la nova plantació era més curta. El resultat de tot plegat va ser que en el primer terç del nostre segle el preu de venda de la càrrega de vi estava per sota del preu de cost. Tanmateix, tot i la fil·loxera, la producció vitícola va seguir sent un dels principals cultius agrícoles del municipi, fins i tot ara en l'actualitat.

També es parlarà d'un dels elements més característics del Bages i d'Artés: les barraques de vinya. Tot i que són freqüents en bona part del territori català, en la comarca del Bages es conserven una quantitat més elevada. Una construcció peculiar feta de pedra seca, la qual comporta tenir un coneixement constructiu important per tal que es conservin el dia d'avui. No totes les barraques estan vinculades a la producció de vi i moltes d'elles responen a altres tasques agrícoles, tanmateix, permet concebre l'abast de la producció vitícola en el municipi.

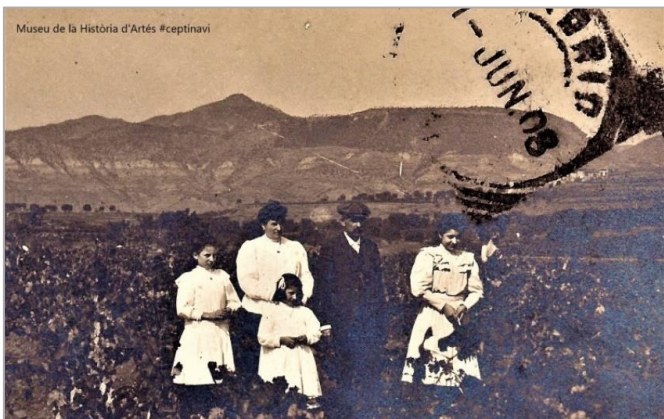

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

D'esquerra a dreta. Figura 34. Grup de persones collint raïm, anys 30. Font: Amadeu Quintana.

Figura 35. Artés a inicis del segle XX. Font: Amadeu Quintana.

Figura 36. Retrat d'Eduard Berenguer i família. Artés, 1908. Museu de la Història d'Artés Font: Arxiu fotogràfic MHA.

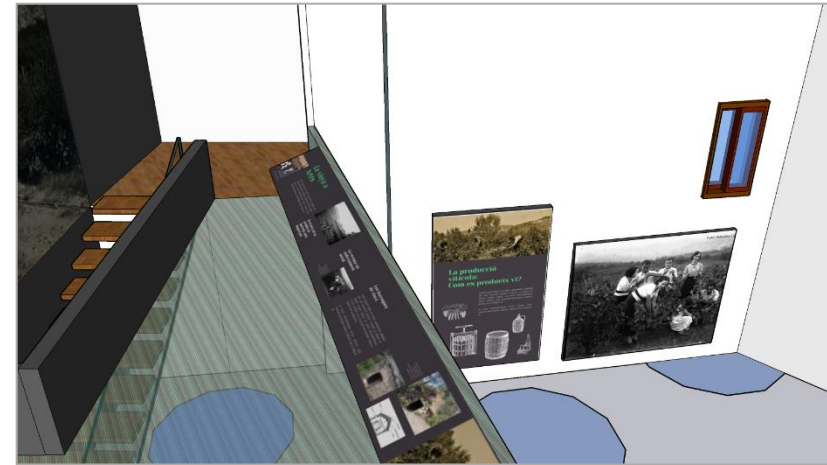

Figures 37 i 38. Verema a Artés, any 1915. Font: Arxiu fotogràfic de Barcelona.

Recursos museogràfics:

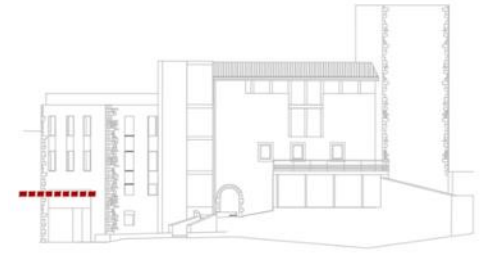
Per tal de poder exposar els diferents objectes i el contingut d'aquest primer bloc, hem utilitzat un seguit de recursos museogràfics. Un dels elements que es mantenen en gairebé tots els àmbits són les baranes. Tant el primer àmbit (A.1) com el segon (A.2) separaven l'espai de l'absis, en aquest cas la barana es presenta com a mesura de seguretat, ja que estem ubicats en un altell i hi ha una alçada considerable. Per tant, en aquest bloc també jugarem amb la barana, incloent un espai útil per incloure tot el contingut. Altres recursos inclosos en aquest espai són:

- **Maqueta d'una barraca de vinya destinada a persones amb discapacitat visual.** Aquest element permetrà entendre el funcionament constructiu d'una barraca de vinya construïda en la tècnica de la pedra seca.
- **Recurs interactiu de construcció.** Feta de fusta i vinculada per a petits i grans, es tracta d'una maqueta d'una barraca de vinya amb la possibilitat de muntar-se i desmuntar-se. D'aquesta manera, és més fàcil entendre la tècnica constructiva.

SITUACIÓ DEL B.3.1

A.3

(Planta -1)

Bloc 3.2. Mostra d'objectes vinculats a la producció vitícola

Dins de la col·lecció del museu trobem una gran quantitat d'objectes vinculats a la producció vitícola. Des de premses de petites dimensions, pedres destinades a la funcionalitat de premses de vi, portadores, embotelladores, botes, entre molt altres. Caldrà dur a terme una tasca d'inventari de tots aquests objectes i fer una catalogació dels més representatius.

Juntament amb aquesta mostra d'objectes vinculats a la producció vitícola, apostem per aproximar la tècnica a la vida més social d'aquesta producció. En aquest mateix espai trobareu una pantalla de 65'' destinada a reproduir testimonis de primera mà de persones que s'han dedicat a la producció vitícola. Ens obriran les seves cases perquè el visitant pugui viure el sentiment amb el qual treballen. I alhora, es podran reproduir imatges de com es dur i com es duia a terme aquesta producció, ajudant així, al visitant a comprendre més fàcilment com s'arriba a produir el vi que arriba a les seves cases.

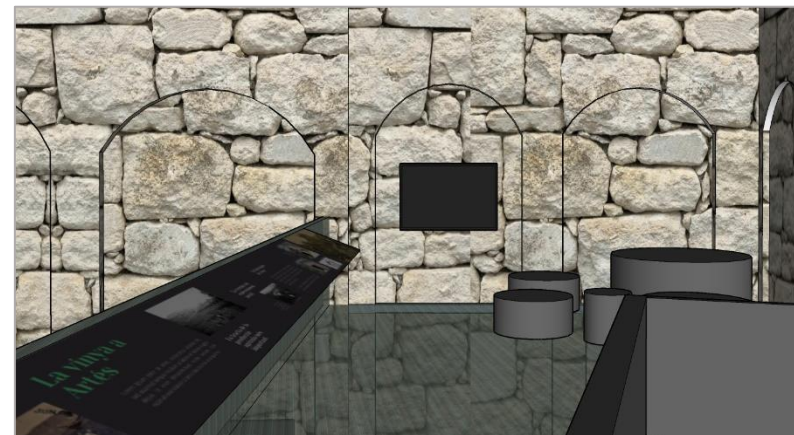
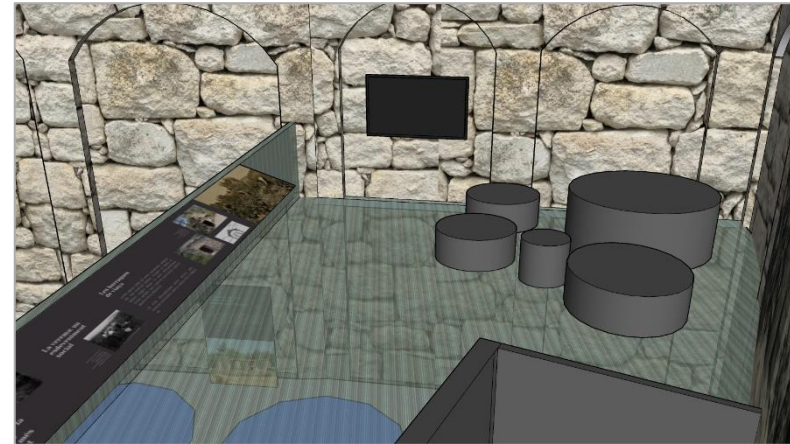
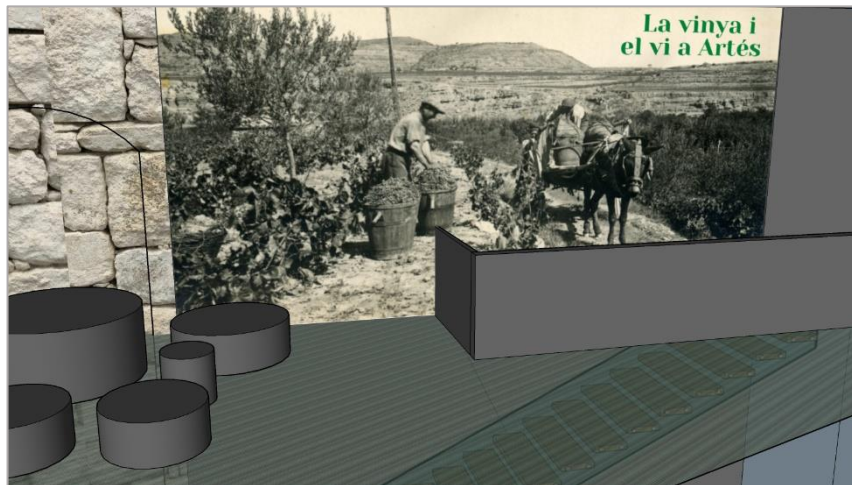

De dalt a baix.. Figura 39. Fotografia d'un conjunt de botes i portadores de vi. Font: Pròpia, 2018. Figura 40. Imatge d'una premsa de vi de petites dimensions. Segurament vinculada a l'ensenyament. Font: Pròpia, 2017. Figura 41. Embotelladora de vi. Font: Pròpia, 2018.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades:

Recursos museogràfics:

Dins d'aquest segon bloc s'inclouen un seguit de peces que s'inclouen dins de la col·lecció del museu. Per tal de poder-les incloure en l'espai expositiu proposem la creació de diversos pedestals de fusta fets a mida per a casa peça. Són elements molt simples, ja que, realment, són quadrats de fusta, semblants al que podem trobar a l'entrada (A.0). En ser pedestals separats podem jugar amb la perspectiva i les diferents alçades de cadascun. També s'intruirà una pantalla de 65" per tal de reproduir l'audiovisual que parlàvem anteriorment.

Bloc 3.3. El procés productiu del vi i les tines

Baixant les escales que s'instal·laran a l'altell es pot accedir a les tines. Pel que fa a les persones amb mobilitat reduïda podran utilitzar l'ascensor. Abans de començar les obres de condicionament del edifici es va dur a terme un seguiment arqueològic. En aquest seguiment es van treure a la llum tot un seguit de tines, més concretament nou, dedicades a la producció vitícola. La troballa ens permet encaixar perfectament el discurs dels blocs anteriors i ajuda a comprendre totes les fases de la producció del vi. Aquestes es presentaran il·luminades a l'interior i tapades amb un vidre protector, el qual permeti la lliure circulació per sobre d'elles.

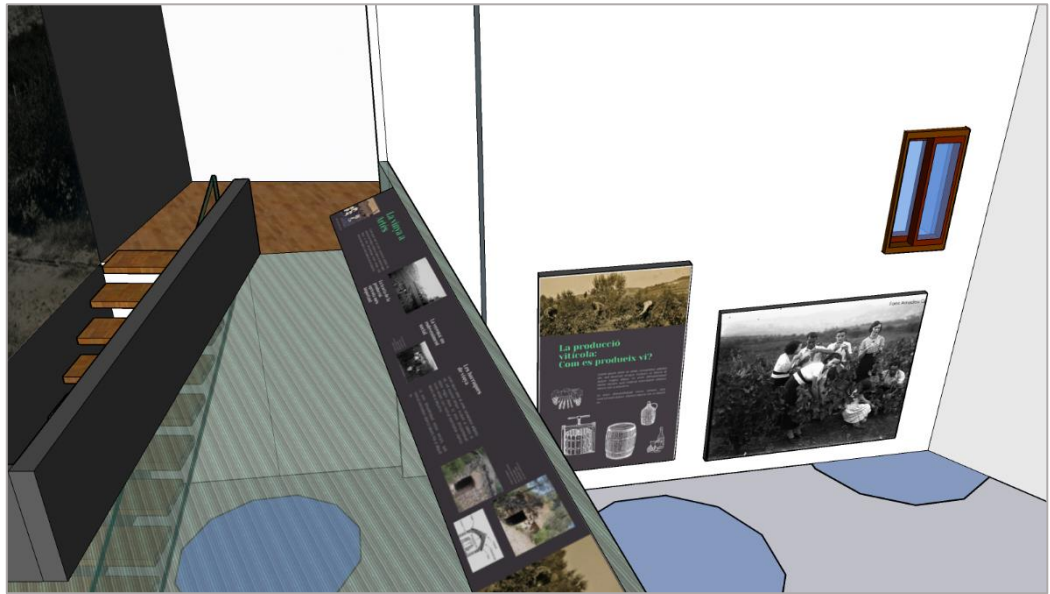
Acompanyant les tines trobem una de les altres troballes. Dins d'aquest espai podrem observar part de la muralla medieval, la qual formava part del conjunt arquitectònic del Castell d'Artés. El perquè de la seva ubicació actual esdevé per raons d'aprofitament. Al moment de crear l'edifici van aprofitar una de les parets de la muralla, en aquell moment ja havia perdut la seva funció principal.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades i recursos museogràfics utilitzats:

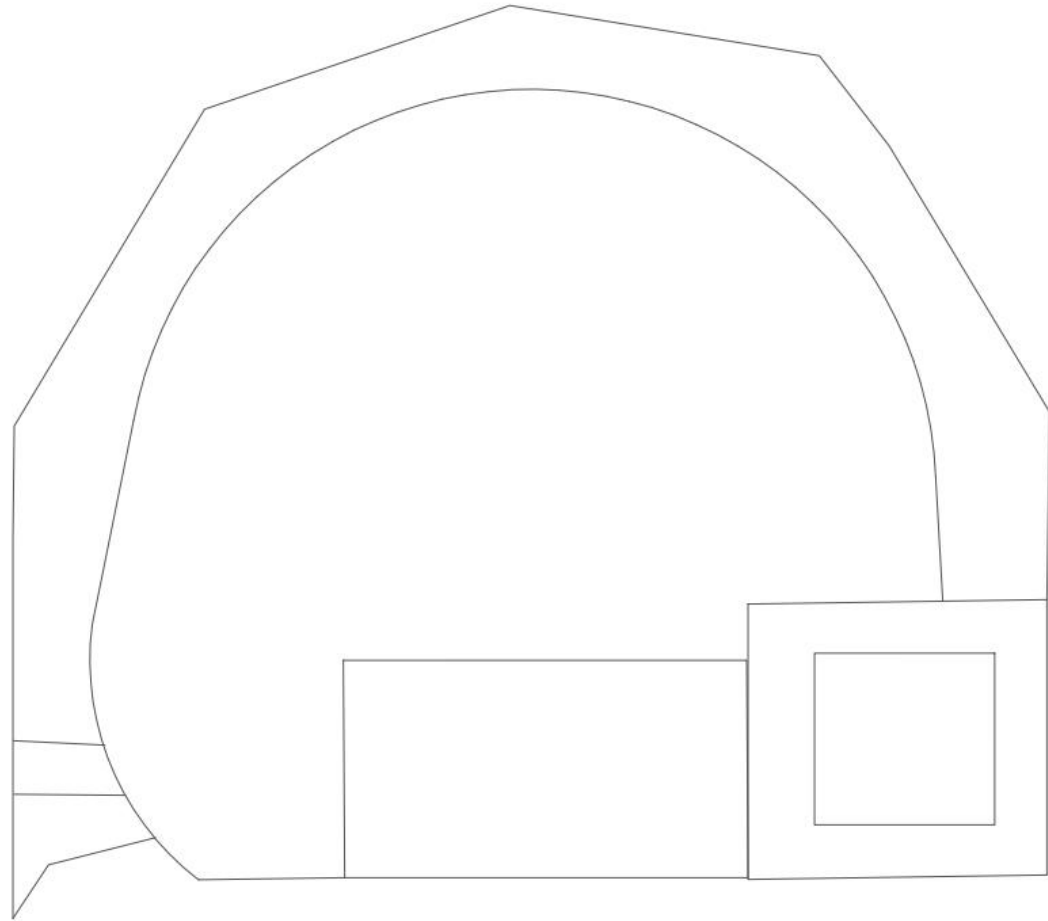
Realment, les peces principals d'aquest bloc són les tines, tan sols proposem la introducció d'uns plafons ubicats entre algunes de les tines. Aquests plafons ens aportaran la superfície per tal d'incloure el contingut. Alhora, al tractar-se d'una petita intervenció museogràfica, no carreguem visualment l'espai, i aconseguim donar el protagonisme a les tines i a la muralla. Per tal de contextualitzar l'espai, proposem una de les parets, que no formen part de la muralla, vinilar-la amb Forex PVC amb alguna de les iconografies vinculades a la producció de vi a Artés.

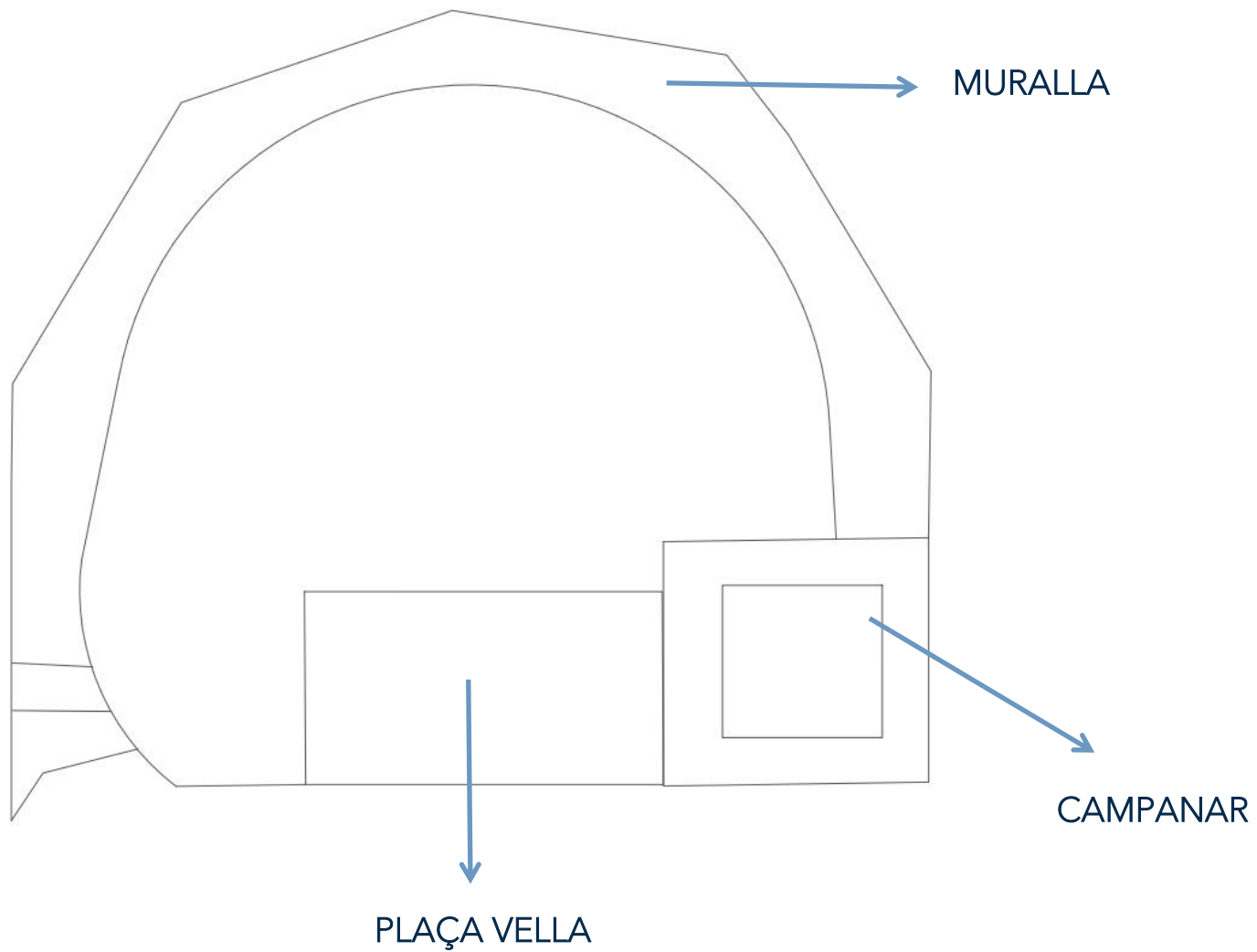

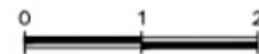
ÀMBIT 4

A.4

L'àmbit 4 (A.4) és un espai de visita lliure formada per les antigues muralles que protegien el conjunt arquitectònic del Castell d'Artés, l'església de Santa Maria i la vila d'Artés. Es tracta d'una construcció militar d'època medieval amb modificacions posteriors i adequades a la remodelació de la Plaça Vella, l'any 1984 (Junyent, 1984: 102). A partir del segle XV, l'urbanisme del poble creix i les muralles deixen la seva funció principal, i són molts dels veïns que decideixen reaprofitar aquestes parets per construir els seus habitatges. Aquest tram en concret, es presenta amb pedres irregulars i sense treballar, les quals restes unides amb morter. Destaca pels arcs de mig punt sostinguts sobre pilars, lleugerament més amples a la part inferior que a la part superior (Junyent, 1984: 102).

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades i recursos museogràfics utilitzats:

No es tracta d'una intervenció museogràfica de grans característiques, sinó que és la creació de petits espais que conceptualitzin per a quin espai patrimonial estan passant. A l'estar a l'aire lliure s'han d'utilitzar materials resistents. Visualitzant la proposta arquitectònica i l'ús de l'acer còrtex, proposem la creació de dos plafons, repartits equitativament per l'espai. L'ús d'aquest material el proposem, per una banda, per seguir l'estètica del disseny exterior de l'edifici, i per l'altra

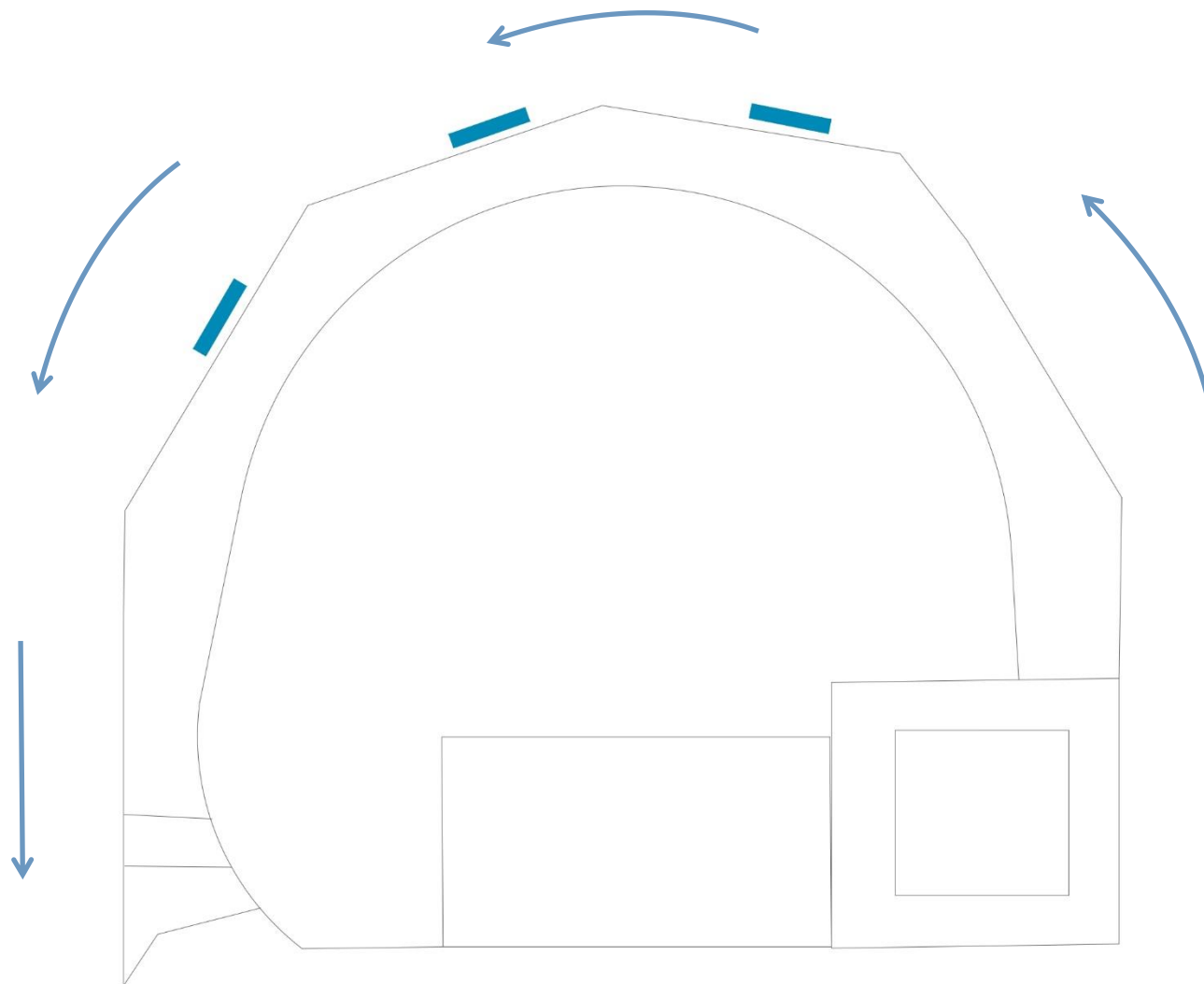
per la durabilitat del material. Aquest, a través del gravat làser i la impressió amb vinil d'exterior, aportarà els continguts a l'espai museografia.

Figures 42 . Fotografia de la muralla d'Artés. Font: Ajuntament d'Artés.

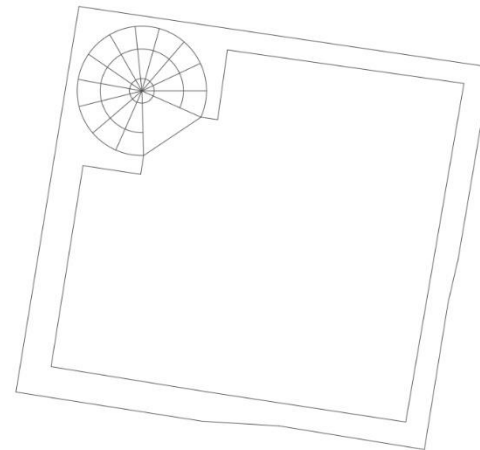
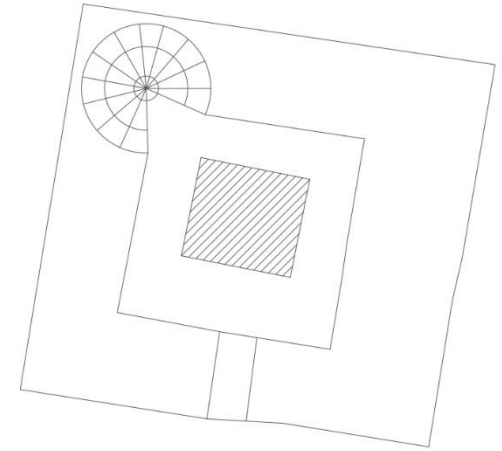
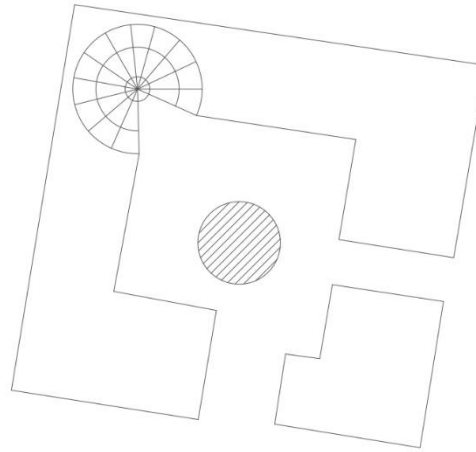

CIRCULACIÓ A.4

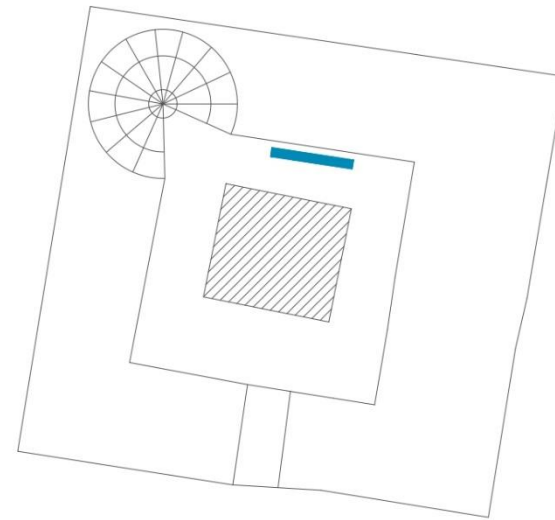
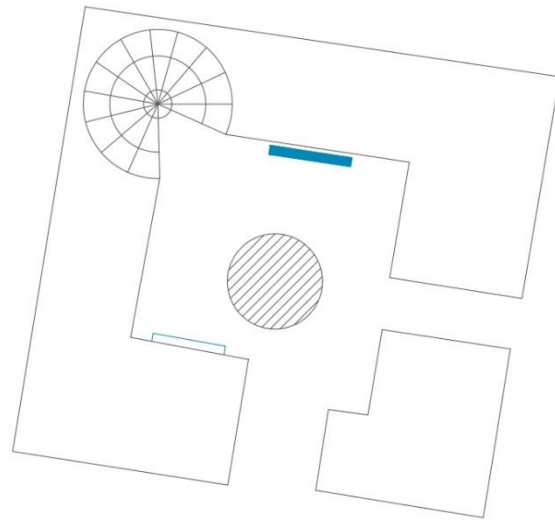
A.4

ÀMBIT 5

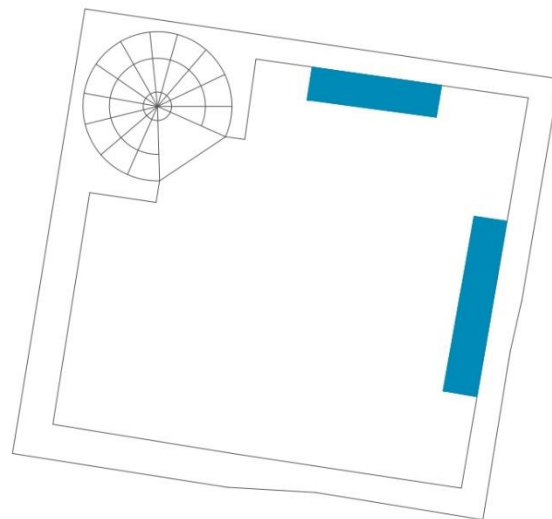
PIS 1

B.5.1

PIS 2

B.5.2

PIS 3

B.5.3

A.5

L'àmbit 5 (A.5) s'ubica en campanar de l'església de Santa Maria. Com l'àmbit 4 (A.4), aquest espai és una petita intervenció museogràfica. Tot i que hi ha accés des del mateix edifici del museu, considerem que la visita al campanar ha de començar pel seu accés natural perquè sigui enriquidora. La visita la podem dividir en tres blocs:

Bloc 5.1. L'entrada

Aquest primer espai és l'entrada original al campanar. S'hi accedeix des de la mateixa Plaça Vella. I esdevé el bloc més important. Durant les tasques arqueològiques a la Plaça Vella, també es van dur a terme un seguit de tasques de neteja en el campanar. Gràcies a elles, van treure a la llum l'existència d'un pou a l'entrada. Després de ser degudament documentat, es pot constatar que, un cop va perdre la seva funció principal, es va utilitzar d'abocador. Des del 2016 que el pou consta d'un vidre superior, el que permet una visita segura a l'espai. Alhora, ens deixa observar l'interior, on es pot veure l'ús de pedra reaprofitada de l'antiga basílica paleocristiana, per la seva construcció.

Juntament amb el pou, aquesta primera planta (B.5.1) conté evidències d'altres usos. Al gener del 1939, durant la Guerra Civil espanyola, el campanar de l'església de Santa Maria d'Artés va esdevenir un espai de guarda de materials bèl·lics de petites dimensions i base de

comunicacions. L'evidència que trobem d'aquesta ocupació són unes pintades a la paret del campanar, en les quals es pot deduir CNT i BOC.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades i recursos museogràfics utilitzats:

En ser un espai de petites dimensions és bàsic apostar per elements que no ocupin massa espai. Per aquest primer bloc, proposem incloure dos elements museogràfics:

- **Recobriments de vidre** per tal de garantir la conservació de pintades de la CNT i BOC.
- **Petit plafó de fusta**, seguint la mateixa estètica que als altres àmbits, on es puguin inserir els continguts referents aquest bloc: els usos del campanar més enllà del religiós.

Bloc 5.2. El mecanisme del rellotge

Tot i que actualment el campanar compta amb un rellotge de mecanisme digital, el *Museu de la Història d'Artés* conserva el mecanisme del rellotge antic en el seu espai original. La segona parada d'aquesta visita al campanar hi podrem observar l'antic mecanisme i entendre el funcionament d'aquest.

Artefactes, peces i iconografies de la col·lecció exposades i recursos museogràfics utilitzats:

Figura 43. Fotografia del mecanisme del rellotge antic de l'església de Santa Maria d'Artés. Font: Mireia Vila, 2020.

Pel que fa a aquesta segona parada, ens trobem amb la mateixa problemàtica: l'espai és petit. Per això apostem, un altre cop, per incloure un plafó de fusta vinilat amb Forex PVC que ens aporti l'estructura necessària per incloure el contingut referent al funcionament del mecanisme del rellotge.

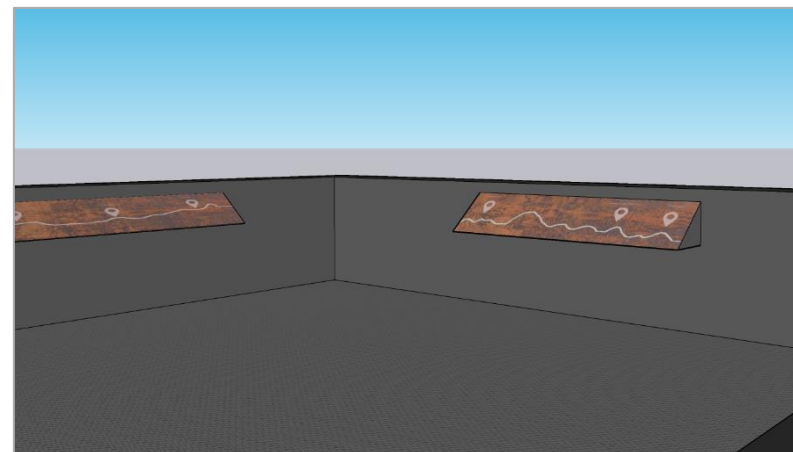
Bloc 5.3. Les vistes des del campanar

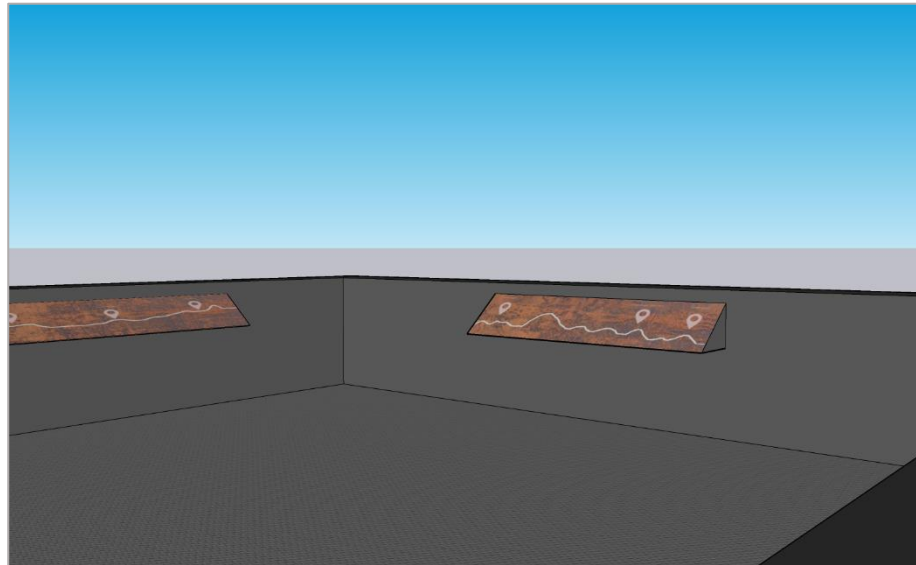
Per a tots els habitants del municipi és conegut les magnífiques vistes que hi ha des del pis superior del campanar. Des d'elles es pot observar gairebé tot el poble, la Vall de la Gavarresa, Montserrat, i altres pobles veïns com Sallent. L'observació des d'aquest mirador esdevé un tancament ideal pel visitant que ha fet tot el recorregut pel museu i les muralles, ja que podrà observar tots aquells elements i espais que s'han anat anomenant al llarg de la visita. Com també, la interacció directe al llarg de la història amb els municipis veïns.

Recursos museogràfics:

En aquest bloc apostem per crear un recurs museogràfic força simple: dos plafons il·lustrats on es pugui observar tota la informació referent a les vistes que estan veient. D'aquesta manera, si es dur a terme una visita lliure podran contemplar tots els elements paisatgístics d'una manera fàcil. Tal com dèiem anteriorment en l'espai de les muralles, en aquest cas també apostem per incloure aquest plafons amb acer còrtex, pels dos motius que defensàvem abans: la connexió amb el disseny exterior de la institució i la seva gran durabilitat.

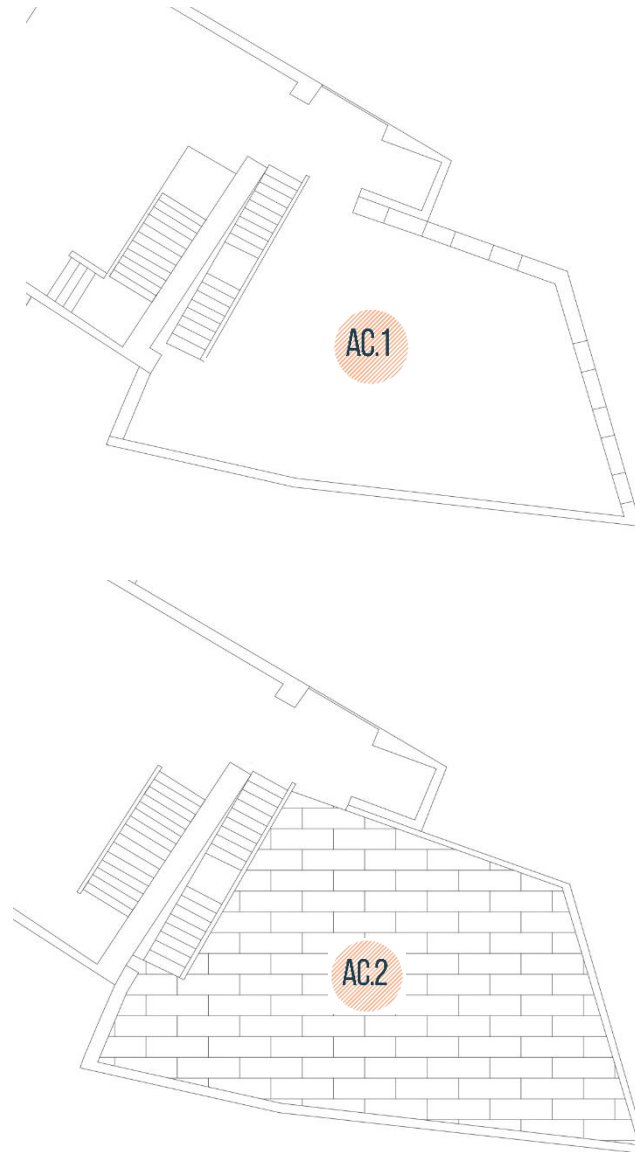
Figura 44. Fotografies d'algunes de les panoràmiques des del campanar de l'església de Santa Maria d'Artés. Font: Imatge pròpia, 2020.

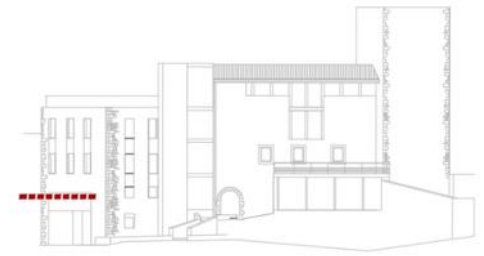
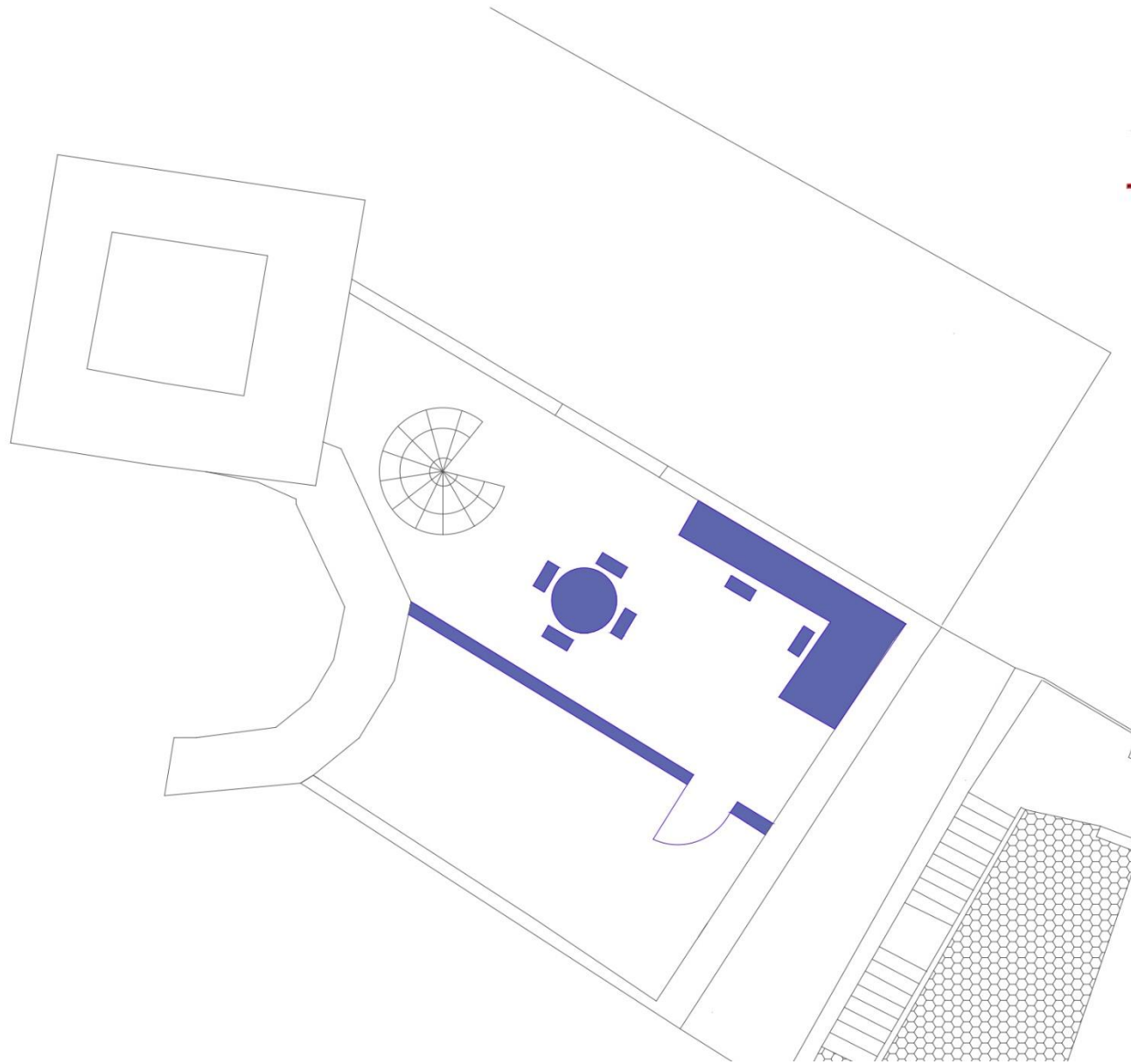

6.7. Àmbits complementaris

Tal com anomenàvem anteriorment, hi ha un seguit d'espais en l'edifici que no els podem considerar àmbits expositius per les seves característiques o funcions, d'aquests els anomenem àmbits complementaris. Entre l'edifici nou i l'antic en tenim un total de tres. El primer (AC.1) s'ubica en la primera planta del edifici nou, és l'espai polivalent. En aquest espai es pretén utilitzar com un espai de multi-funcions, ja sigui per dur-hi a terme actes, activitats educatives o conferències. Segurament, comptarà amb un projector, taules per desenvolupar-hi les activitats i cadires. El segon àmbit complementari (AC.2) es presenta a la segona planta del edifici nou, i es tracta d'una terrassa de grans dimensions. En ella també s'hi podran dur a terme els actes i les activitats proposades des del museu, això si, en la temporada de primavera i estiu perquè el temps pugui acompanyar. Finalment, tenim el tercer àmbit complementari (AC.3). Aquest no varia per les seves característiques físiques sinó que per la seva funció. En aquest espai s'hi inclourà l'arxiu documental arqueològic del *Museu de la Història d'Artés* (visitar pàg. ?), com també l'àrea de treball de l'equip del museu.

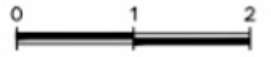

AC.3

(Planta -1)

7. PLA DE COMUNICACIÓ

Tal com defensen Colomer i Curià, en el context dels museus, el màrqueting esdevé la relació entre les inquietuds i els interessos dels visitants i les necessitats de satisfer-los per mitjà d'experiències (2011: 27). La finalitat del màrqueting dins d'un museu no és obtenir beneficis econòmics, sinó crear eines i estratègies pels conservadors que permetin aconseguir els objectius prefixats per la institució, sobretot pel que fa a la documentació, difusió i valors dels elements materials preservats.

Així doncs, el màrqueting contribueix a la comprensió i apreciació dels ciutadans i ciutadanes sobre els valors que fomenten l'existència del museu, el patrimoni que conserva i els serveis que ofereix. Podem trobar infinitats d'estratègies de màrqueting, però majoritàriament s'aposta per diversificar els serveis i els productes per tal de crear el museu com un espai cultural atractiu per tot segment de públic (Colomer i Curià, 2011: 27).

La funció comunicadora d'una institució cultural es manifesta de diverses maneres, les quals en parlarem més tard, però sobretot, es relaciona amb totes les persones i actes que tenen lloc en un museu, esdevenint una part imprescindible de la planificació estratègica i de la gestió diària del museu.

7.1. Imatge corporativa

Abans de projectar un pla de comunicació, determinant quines eines de comunicació i promoció utilitzarà, és vital disposar d'una imatge de marca. Convertint-se l'element propi d'identificació del centre. Normalment, la imatge corporativa adopta la forma d'un logotip i d'un missatge que actuen de manera conjunta per atraure l'atenció. Es tracta d'utilitzar imatges senzilles, sense connotacions i fàcilment memoritzables, sintetitzant les idees més significatives de l'organisme que representa (Colomer i Curià, 2011: 30). En el nostre cas, hem aprofitat el logotip actual però modernitzant-lo. Proposem la següent imatge de marca:

Aquest disseny esdevé directament del primer logotip del museu, creat durant la creació de la institució. En aquell moment, es va considerar que l'element més representatiu era una de les decoracions zoomòrfiques d'un dels capitells dels arcs de l'absis, on hi podem observar un cavall, amb el cap girat cap en darrera. En el nostre cas, hem apostat per mantenir aquest emblema, ja que també el considerem com un element icònic del museu. Hem jugat amb a circumferència, seguint la forma original del relleu.

7.2. Pla comunicatiu

A l'hora de dur a terme un pla de comunicació hem de ser molt clars amb tot allò que volem transmetre. No ens servirà de res una llarga llista de canals comunicatius si no sabem què transmetre. És per això que, primer de tot, hem procedit a marcar-nos un seguit d'objectius: augmentar als visitants del museu, aconseguir implicar més persones dins del grup gestor del museu i donar-lo a conèixer més enllà del municipi. Com podeu veure en la taula, cada un d'aquests tres grans objectius es divideixen en dues tasques, que arrelen del màrqueting, però que tenen les seves diferències: les tasques vinculades a les relacions públiques i les publicitàries.

OBJECTIUS	RP	PUBLICITAT
1. AUGMENTAR ELS VISITANTS	<ul style="list-style-type: none"> • Boca-orella • Contacte amb les entitats del poble • Contacte amb els centres educatius 	<ul style="list-style-type: none"> • Cartells físics de les activitats proposades • Fulletons del museu • Bulletí informatiu digital • Newsletter • Web • Xarxes socials
2. IMPLICAR A MÉS PERSONES AL GRUP DEL MUSEU	<ul style="list-style-type: none"> • Xarxes socials • Contacte amb les entitats del poble • Contacte amb els centres educatius 	<ul style="list-style-type: none"> • Bulletí informatiu digital • Xarxes socials • Boca-orella • Web
3. DONAR A CONÈIXER EL MUSEU FORA DEL MUNICIPI	<ul style="list-style-type: none"> • Contacte amb agències de viatges • Contactes amb entitats comarcals • Coperació amb altres institucions culturals • Propostes de col·laboració com <i>Museu obert</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Fulletons del museu • Xarxes socials • Web

Les tècniques pròpies de les relacions públiques es consideren indispensables per formar, mantenir i transformar les actituds públiques de la institució, afavorint la creació d'actituds favorables en relació amb els patronats, els patrocinadors i els grups de visitants (Colomer i Curià, 2011: 30). Així doncs, les tasques de les relacions públiques són establir relacions independents amb altres institucions culturals, orientades a obtenir col·laboracions i optimitzar la gestió dels recursos (Colomer i Curià, 2011: 32). Dins de les eines de relacions públiques trobem:

- **El boca-orella.** Tot i ser l'eina més bàsica, moltes vegades esdevé la més important. Es tracta d'un mitjà barat i efectiu. És clau, doncs, la implicació de tots els col·laboradors i voluntaris
- **Xarxes socials** (Instagram, Facebook, Twitter, TikTok). Proposem activar les xarxes socials ja existents i crear un pla de comunicació destinat a cadascuna d'elles de forma individualitzada. També, proposem activar altres xarxes socials de força actualitat, com ara *tiktok*. Encaixaria molt bé amb la proposta de crear exposicions temporals de forma comunitària i de caràcter social, ja que interpel·laria molt bé amb el creador.
- **Contactes amb les entitats locals.** És necessari una bona relació amb altres entitats del municipi, així com les entitats comercials, ja que impliquen generar *feedback* en la ciutadania i incentiven el boca-orella.
- **Contactes amb programadors d'activitats** (agències de viatges). Relacions importants ja que són capaços de captar grans grups de visitants.
- **Cooperació amb altres institucions culturals.** És bàsic la cooperació dels centres patrimonials, sigui vinculats en temàtica o en proximitat.
- **Propostes de col·laboració conjunta com *Museu Obert*¹³.** Adherir-se a propostes com aquesta ens aporta, per una banda, l'arribada a públic que difícilment hi arribaríem, i per altra, conèixer altres espais i institucions, amb les quals podreu col·laborar.
- **Contactes amb els centres educatius del poble.** Per crear una institució comunitària és bàsic començar pels més petits del

---

¹³ *Museuobert.cat* és un portal de difusió de col·leccions, que neix amb l'objectiu d'apropar el ciutadà a les institucions culturals, oferint la possibilitat de descobrir les peces dels museus i

compartir-les a les xarxes socials. [Recurs en línia: consultat el 21/05/21].<
<https://www.museuobert.cat/>>

poble. Alhora seran potencials visitants del museu, sigui amb el centre educatiu o amb les famílies.

Ja anomenats els beneficis de dur a terme unes bones relacions públiques, procedim a parlar de la segona tasca que ens permetrà assolir aquests objectius: la publicitat. Les tasques vinculades a la publicitat són les que tenim en l'imaginari quan sentim a parlar de comunicació. El seu ús és vital, ja que permet arribar a moltíssima gent amb un esforç relativament petit. Una proposta publicitària a gran escala, utilitzant anuncis de diaris o a la televisió eleva el cost. Però apostem per aplicar-ho al context local, utilitzant mitjans dels quals ja disposa l'ajuntament, com pot ser la impressió de cartellera, l'agenda del municipi o l'ús de les xarxes socials. Dins de les eines publicitàries destaquen:

- **Cartelleria i fulletons del museu.** Una eina també molt utilitzada però de baix cost i fàcil d'obtenir. Pel que fa al fulletó, es tracta d'un petit tríptic amb la informació necessària del museu.
- **Portal web.** Apostem per un portal web dinàmic i molt intuïtiu, on es pugui publicar totes aquelles activitats programades pel museu. Com també, incloure resultats de les recerques que s'estiguin duent a terme des del Grup de Recerca del museu. És

vital, però, crear un portal web accessible (Per més informació, visiteu la pàgina 45)

- **Butlletí informatiu del museu.** Trimestralment s'editarà un petit butlletí amb informació referent a les tasques que s'han dut a terme en el museu. Així com ara, les activitats programades, els resultats de les tasques d'investigació del Grup de Recerca del museu.
- **Newsletter.** A través del correu electrònic, es tracta d'una publicació periòdica que recollirà les novetats i activitats més rellevants de la institució.
- **Xarxes socials** (Instagram, Facebook, Twitter, TikTok). Es tracta d'un canal de comunicació tan polivalent que encaixa en les dues temàtiques. En aquest cas, ens centrem més en la comunicació de la programació del museu més que en la creació de comunitat.

8. AVALUACIÓ DEL PROJECTE

Pel bon funcionament del projecte cal dur a terme una bona avaluació, la podem dividir en tres fases. Primer de tot tenim l'avaluació prèvia, en la qual es reflexiona sobre la viabilitat del projecte i sí, realment, la proposta aporta un benefici en pel que fa a projectes culturals. Un cop hem avaluat prèviament el projecte i el tirem endavant, caldrà encetar la segona avaluació, l'anomenada intermèdia o de procés. En aquest moment s'avalua la continuïtat del projecte i si es desenvolupa correctament. A trets generals, avalua l'eficiència del projecte, com ara si s'està implementant correctament, la cobertura o si es compleixen els objectius. Finalment, un cop creat el projecte es dur a terme l'avaluació sumativa. On s'avalua la eficàcia del projecte, relacionant els resultats amb els objectius previs.

Un cop el projecte tiri endavant i neixi la institució, cal definir un conjunt d'indicadors, a través d'objectius avaluable, que ens permetin obtenir resultats per tal de poder elaborar les possibles estratègies a treballar. Aquests resultats es poden obtenir de diverses formes, nosaltres proposem les següents:

- **Memòria de l'activitat anual.** Es tracta d'una recull de totes les accions didàctiques, esdeveniments, tasques de conservació-restauració, lloguers, entre altres activitats, que es duguin a terme a la institució en el període d'un any. D'aquesta manera, obtindrem un punt de partida per avaluar totes les tasques fetes des del museu.
- **Recompte de visitants.** Estem davant d'un indicador quantitatiu, que recompta totes les persones que han passat pel museu. Tot i que pretenem enfocar la avaluació des dels indicadors qualitatius, i no pels quantitatius, és important portar un bon recompte de visitants per poder observar dinàmiques de públic.
- **Enquestes de visitants.** Es tracta d'una petita enquesta que podran fer els visitants del museu, encara que vinguin de manera individual o en grup, on podran deixar constància de la experiència viscuda en cada una de les activitats.

- **Feedback a les xarxes socials.** Un altre indicatiu qualitatiu és avaluar les opinions dels visitants que ens deixen a través de les xarxes socials.

Apostar per una bona avaluació ens aporta multitud de beneficis, com ara poder reorientar el sentit del projecte, millorar-ho per a ocasions futures, generar noves propostes, innovar, entre molts d'altres.

8.1. Avaluació prèvia: la viabilitat del projecte

Ja presentada la proposta museològica i museogràfica que proposem pel nou *Museu de la Història d'Artés*, ens hem de plantejar una de les preguntes més importants: la proposta és viable?. La viabilitat del projecte determinarà si la proposta que us estem presentant es pot dur a terme o no. L'antropòleg Llorenç Prats en el seu article "Museus locals, per a què?" (Prats, 2008: 66) ens planteja un seguit de qüestions vinculades a la viabilitat dels museus locals, i ens proposa contestar tres preguntes abans de procedir a dur a terme el projecte:

- *Cal un projecte d'activació i gestió patrimonial, sigui el que sigui, en aquesta localitat?*

El *Museu de la història d'Artés*, tal i com hem anomenat anteriorment, s'ubica a la part més alta del municipi, el barri antic. El qual pateix, des de fa més d'una dècada la pèrdua d'habitants, ja sigui perquè els habitatges són antics o perquè resta sense cap tipus de servei, ni restaurants ni espais públics, més enllà de les zones a l'aire lliure, com parcs o places. Creiem que la millora de la institució ens permetria aconseguir més dinamisme en aquesta zona del poble, potenciant la comunitat i la interrelació amb l'altre part del municipi.

Alhora, un altre element de fonamentació és la necessitat de activar, conservar i gestionar tots els elements patrimonials que resten en el municipi d'Artés, més enllà de la col·lecció que es conserva en el museu. Des dels jaciments arqueològics, com el *Serrat de la Cabra d'Or*, una torre medieval, a les estructures industrials, com la *Fàbrica de Can Berenguer*, o a la memòria oral. Unificar la gestió de tot aquest patrimoni podria potenciar aquests béns, fer-los coneguts per la població local i fer-los conèixer fora de la població artesana. És a dir, donar-hi un valor patrimonial.

- *Hi ha una demanda social, i una raonable certesa, respecte a un ús suficient d'aquest equipament per part de la població (o en el seu cas de visitants forans)?*

Tal i com comentàvem anteriorment, la institució neix el 1984 amb la necessitat de conservar i difondre un seguit de béns patrimonials. Amb aquest objectiu segueix fins el dia d'avui, la nostra proposta, la qual aposta per crear un espai participatiu, i vinculat, en primera instància, a la població local. Però la seva construcció obriria les portes a una altre oportunitat: l'arribada de població no local, de municipis propers o de més enllà de la comarca del Bages. D'aquesta manera apostaríem per la conservació i posada en valor dels béns ja esmentats, i alhora, apostaríem arribar a un públic més llunyà.

Com amb la majoria de museus locals, la competència no és repte important, ja que es una zona que compte amb un nombre molt baix de museus i col·leccions locals. Però, alhora, esdevé un desavantatge, a causa de la dificultat de tenir visibilitat o vinculació amb altres centres culturals. A la Catalunya Central de mitjana anual, els museus i col·leccions reben uns 350.000 visitants. Dels quals un 30% ho comptabilitza el *Museu del Monestir de Montserrat*, seguit pel *Molí*

paperer de Capellades i pel *Museu de la pell d'Igualada* (Mañé, 2010).

Un dels centres on ens podem equiparar, i el qual s'ubica força a prop, és la *Colònia Vidal*. Un espai patrimonial dedicat a la conservació i memòria de la fàbrica i de la colònia tèxtil. Aquesta institució rep de mitjana uns 10.000 visitants anuals, molts d'ells a través de les visites escolars (Mañé, 2010). Amb aquestes dades podem entendre que la Catalunya Central és un espai que no aporta una gran quantitat de visitants, ja que no hi ha una gran potència de turisme, exceptuant zones molt concretes. Actualment, s'està treballant molt amb la potenciació del Bages i de la Catalunya central com un pol d'atracció de nous visitants. Sobretot, a través de la recent catalogació de la UNESCO com a *Geoparc de la Catalunya Central*¹⁴, que inclou les comarques del Bages i Moianes. Des d'aquí, es treballa activament per la protecció del seu patrimoni geològic i l'integra dins una estratègia territorial de desenvolupament econòmic sostenible. Això doncs, esdevé una oportunitat d'arribar a un públic més enllà del local.

---

¹⁴ Geoparc de la Catalunya Central, Patrimoni Mundial de la UNESCO.
<<http://www.geoparc.cat/>>

- *Tenir aquest equipament és més important que la satisfacció d'altres necessitats, projectes o aspiracions culturals de la població?*

La creació i desenvolupament d'aquest projecte no només satisfà la necessitat de valorar els béns patrimonials del municipi sinó que fa viable la creació d'un espai polivalent de caràcter cultural. Tal i com hem apuntat a la proposta museogràfica (Per més informació, visiteu la pàgina 31) institució comptarà amb una sala polivalent que servirà per esdeveniments més enllà dels propis del museu, satisfent, així, altres necessitats culturals que puguin dur-se a terme en el municipi. Tanmateix, l'espai esdevindrà una sala a la disposició de grups o associacions que la necessitin tot i que no siguin actes culturals.

No volem ser agosarats i afirmar que el projecte que nosaltres defensem sigui més important que satisfer altres aspiracions culturals existents en el municipi, però sí que cal remarcar que el projecte neix d'una necessitat real, ja sigui per motius de conservació, de dinamització del patrimoni cultural o de crear un espai de col·lectivitat.

8.1.1. És viable econòmicament?

Pel que fa a donar-li materialitat el projecte sí que és viable econòmicament, ja que el projecte serà finançat, equitativament, a través de l'Ajuntament d'Artés i la Generalitat de Catalunya, xifra que encara no té un nombre fix establert, però sí una partida i una subvenció acordada. Actualment, s'està presentant una proposta per la subvenció pública de la Diputació de Barcelona vinculada al PLAXGL. Convocatòria destinada a la museïtzació d'espais i equipaments patrimonials que no estiguin inclosos a la Xarxa de Museus Locals (XML), que comptin amb una població de menys de 50.000 habitants, i que es puguin dur a terme a les anualitats de 2021, 2022 i 2023¹⁵.

Ara bé, la problemàtica neix en la viabilitat a llarg termini. Artés és un petit poble de la comarca del Bages, el qual compta 5.698 habitants. Tot i ser un municipi força participatiu, és lògic que per la seva dimensió sigui inviable l'obtenció de recursos econòmics potents generats pel mateix centre. Com tampoc, comptar amb una arribada massiva de públic turista a la zona.

---

¹⁵ Catàleg de Serveis. Museïtzació d'espais i equipaments patrimonials. PLAXGL. Àrea de Cultura. Diputació de Barcelona. <<https://catalegdeserveis-cercador.diba.cat/fitxa?id=21190>>

És per aquests motius, que proposem un projecte que sigui viable per la població, que el seu benefici no estigui lligat a una xifra econòmica, sinó a l'experiència i allò que en puguin treure tots els hàbitats artesencs, i també, aquells turistes, d'altres poblacions, que decideixin visitar-lo. Des de l'Ajuntament d'Artés s'ha proposat aquest projecte com un centre cultural més, dins de les obligacions de l'ajuntament, i finançat a través de les institucions públiques amb l'ajuda del benefici propi del centre, a través de les entrades, activitats o botiga. Tanmateix, tot i la implicació de l'ajuntament i les subvencions concedides, pel que fa al manteniment de l'entitat, cal apostar pel vincle social que anomenàvem anteriorment (Per més informació, visiteu la pàgina 24). Això sí, cal especificar que es perdrà l'opció de l'autosuficiència de la institució, fet que la majoria de museus petits i locals no tenen, a causa de la problemàtica econòmica en la què estem immersos.

8.1.2. Possibles reptes que hem de prevenir

Hem de saber valorar quins són els escenaris positius que ens podem trobar, com també, els reptes que ens trobem. Un cop som sabem quins són els possibles escenaris problemàtics, podem procedir a contemplar un pla de contingència o una solució definitiva. Ho podeu consultar en la següent taula (Solè, 2013: 48):

ESCENARI PROBLEMÀTIC	FORMA DE PREVENIR-HO	FORMA DE RECONDUIR-LO
No aconseguir les subvencions públiques necessàries	Crear un pla de contingència, buscant altres promotors o altres subvencions que ens hi puguem adherir.	Buscar una nova forma de finançament, segurament, duent a terme el pla de contingència anomenat anteriorment.
Poca implicació de les autoritats municipals	Fer partícip a l'ajuntament en el projecte, fent-los adonar dels beneficis que comportaria portar-lo endavant.	Caldrà aturar el projecte i pressionar al govern del municipi perquè contribueixin en el projecte. Reconduint la situació i eliminant les discrepàncies amb acords satisfactoris per les dues parts.
Poca resposta del públic en les activitats programades	Augmentar la participació i implicació del màxim possible de persones en les activitats, creant-ne de noves i de més atractives. Apostant pel que funciona i renovant el que no.	Sense arribar a frustracions, s'ha de valorar el sostre real del nostre possible públic. Augmentant les propostes comunicació per tal d'arribar al màxim de població, com també, apostant perquè siguin visites regulars, no puntuals.
Aparició d'una corrent contrària a la creació del museu	S'ha de considerar la possible oposició per part d'algun grup de persones, ja siguin del municipi com d'altres pobles. Per això s'ha de mantenir el contacte per tal de poder entendre quines són les seves discrepàncies i utilitzar-les per integrar-les en el projecte, i així contribuir a un espai molt més obert.	Utilitzar un mediador extern per tal, a través d'una conversa, eliminar les problemàtiques esdevingudes, entenent quins són els seus reclams i poder trobar un punt comú per la convivència de les dues parts.
Conflictes personals entre els membres del grup del museu	Prevenir xocs personals entre els membres del equip, a través del repartiment de tasques equitativament.	Utilitzar el diàleg per aconseguir llimar les discrepàncies entre els membres i aconseguir un consens general.
Problemàtiques amb els propietaris de la fàbrica Can Berenguer	Buscar consens entre les dues parts i intentar trobar un punt mig de benefici per a cadascú. En el cas que no funcionés, s'hauria de plantejar-se acabar en la cessió.	És important tenir una bona relació amb els propietaris, fer-los partícips en tot moment de les accions didàctiques que es duran a terme.

8.1.3. La era post-COVID 19: una nova oportunitat turística

En el l'actualitat de la creació d'aquest projecte, ens trobem en un moment de pandèmia global¹⁶ que afecta a gairebé tots els aspectes del nostre dia a dia. I el turisme i la cultura no se'n escapen. L'opció de fer grans viatges al estranger esdevé pràcticament impossible i es busquen noves opcions. És aquí on apareix una oportunitat per un espai rural com el nostre. Una de les conseqüències directe de la pandèmia, i de la crisi que ha suposat, ha estat el reforçament del turisme de proximitat en detriment dels viatges a llarga distància (Dot, Romagosa, 2020: 4). El fet de viatjar en entorns propers permet una major percepció de seguretat, ja que hi ha la possibilitat de retornar a casa de forma ràpida, per exemple, en el cas d'un confinament sobtat.

El *Museu de la Història d'Artés* i tot el patrimoni cultural i natural que l'acompanya esdevé, doncs, una opció segura per aquests turistes, per

dos motius concrets. Primerament, hem d'entendre que la pandèmia ha alterat moltes de les percepcions que teníem, i és que ara busquem alternatives vinculades a la tranquil·litat, allunyant-nos, sobretot, de les aglomeracions. Així doncs, el turisme rural en surt beneficiós. És per això que, tot i la crisi econòmica del sector turístic, trobem titulars com aquests: *El turisme rural, el que menys nota la caiguda de l'activitat turística a causa de la pandèmia*¹⁷. La comarca del Bages també juga un paper important, tal com parlàvem anteriorment, es tracta d'una de les comarques catalanes que té menys turisme (Mañé, 2010). Aquest fet, en l'era pre-pandèmia segurament hagués jugat un paper negatiu, però actualment, amb la necessitat de visitar espais lluny de les aglomeracions esdevé un espai tranquil i idoni per visitar.

Seguidament trobem el segon punt en què podem treure-hi partit: la sostenibilitat. Podem dir que gràcies a la pandèmia s'ha obert una oportunitat per crear projectes de manera sostenible. I esdevé una característica importantíssima alhora de plantejar-se fer una activitat o

---

¹⁶ Col·laboradors de la Viquipèdia. COVID-19 (2021). Viquipèdia, l'Enciclopèdia Lliure. [Recurs en línia: consultat el 21/04/21] <ca.wikipedia.org/w/index.php?title=COVID-19&oldid=27024955>.

¹⁷ REDACCIÓ (15/12/2020). *El turisme rural, el que menys nota la caiguda de l'activitat turística a causa de la pandèmia*. Universitat Autònoma de Barcelona. Àrea de Comunicació i de Promoció.

Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). [Recurs en línia: consultat el 21/04/21] <<https://www.uab.cat/web/sala-de-premsa/detall-de-noticia/el-turisme-rural-el-que-menys-nota-la-caiguda-de-l-8217-activitat-turistica-a-causa-de-la-pandemia-1345667174054.html?noticiaid=1345831684269>>

una altre. Tenint un espai patrimonial ampli, com té el municipi d'Artés, podem aportar un plus de qualitat que potser espais molt urbanitzats no tenen. Alhora, la creació del nou *Museu de la Història d'Artés* comporta l'oportunitat de crear la institució des de la òptica de la sostenibilitat.

La Universitat Autònoma de Barcelona ha realitzat un informe sobre el turisme rural de l'estiu del 2020 i en ell ha realitzat una enquesta a algunes persones responsables de la gestió d'establiments rurals a Catalunya. El resultat ha posat en manifest que, durant la temporada d'estiu del 2020, la preocupació respecte a la seguretat va créixer de forma evident, com també ho va fer, en menor mesura, la preocupació per aspectes relacionats amb la sostenibilitat (Dot, Romagosa, 2020: 5). Aquesta investigació certifica que en l'era post COVID-19 guanya pes en molts territoris un turisme més proper, i particularment a Catalunya, essent el turisme rural una de les opcions turístiques més atractives. És per això que, tot i que estem en procés inicial del projecte i que encara li queda un llarg recorregut, podem observar que estem davant d'un canvi de mentalitat turística on la nostra proposta pot arribar a encaixar perfectament

9. CRONOGRAMA

TASQUES A DESENVOLUPAR	TEMPORALITAT																															
	Mes 1				Mes 2				Mes 3				Mes 4				Mes 5				Mes 6				Mes 7							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
FASE 1. DISSENY EXECUTIU																																
Documentació																																
Desenvolupament del guió de continguts																																
Desenvolupament del guió expositiu																																
Creació i disseny dels recursos museogràfics	Elaboració de textos																															
	Traducció de textos																															
	Entrevistes antropològiques																															
	Creació d'audiovisuals																															
	Disseny d'elements interactius																															
	Disseny dels recursos accessibles																															
	Selecció final de peces																															
Planimetries finals	Recursos per àmbits																															
	Il·luminació																															
Creació de l'associació gestora del museu																																
Creació de l'acció didàctica																																
Pla de comunicació																																
Pressupost definitiu del projecte																																
Cronograma definitiu del projecte																																
FASE 1. PRODUCCIÓ DE LA EXPOSICIÓ																																
Tasques de fusteria																																
Tasques de ferreria																																
Instal·lació elèctrica																																
Tasques de cristalleria																																
Producció de recursos d'accessibilitat																																
Producció de software dels recursos interactius																																
Producció dels audiovisuals																																
Producció, maquetatge i impressió de textos i imatges																																

10. PRESSUPOST

PARTIDA GENERAL DE DESPESES	
F1. Disseny executiu	9.250 €
F2. Producció de l'espai expositiu	17.416,40 €
F3. Producció dels àmbits complementaris	3.211 €
TOTAL IMPONIBLE	29.847,40 €
Benefici industrial (13%)	3.880,16 €
Despeses generals (6%)	1.790,84 €
IVA (21%)	6.267,95 €
TOTAL TRIBUTABLE	41.786,35 €

FASE	CODI	ÍTEM	DESCRIPCIÓ	QUANTITAT	PREU UNITARI	TOTAL
F1. Disseny executiu	F1.1	Documentació històrica	Recerca i investigació dels continguts.	15	15€/h	225€
	F1.2	Tasques antropològiques	Entrevistes a habitants del municipi.	10	15€/h	150€
	F1.3	Traduccions	Traduccions.	1	700€	400€
	F1.4		Traduccions a Braille.	1	800€	500€
	F1.5	Creació d'audiovisuals	Realització i adequació del material audiovisual.	20	30€/h	600€
	F1.6	Programari interactiu	Disseny del programari de les pantalles interactives.	2	1.100€	2.200€
	F1.7	Recursos accessibles	Disseny dels elements d'accessibilitat de la institució.	1	3.000€	3.000€
	F1.8	Selecció de peces exposades	Selecció final de les peces exposades.	5	15€/h	75€
	F1.9	Planimetries finals	Disseny final de l'espai expositiu.	10	15€/h	150€
	F1.10	Disseny de l'acció didàctica	Creació d'activitats didàctiques.	15	10€/h	150€
	F1.11	Pla de comunicació	Creació de les vies comunicatives i publicitat digital.	1	1.500€	1.500€
	F1.12		Impressió en paper (cartellera, fulletons i tríptics).	250	0.20€/u	50€
	F1.13		Disseny web.	1	1.000€	1.000€
	F1.14	Pla de contingència	Possibles problemàtiques sorgides inesperadament.	1	2.000€	2.000€
					Total Fase 1	9.250€

FASE	CODI	ÍTEM	DESCRIPCIÓ	QUANTITAT	PREU UNITARI	TOTAL
Àmbit 0						
	A0.1	Mostrador	Taulell mostrador ubicat a l'entrada de la institució.	1	150€	150€

F2. Producció de l'espai expositiu	A0.2	Cadires d'oficina	Forma part del espai de treball de la recepció.	1	55€	55€	
	A0.3	Ordinador de sobretaula	Forma part del espai de treball de la recepció.	1	500€	500€	
	A0.4	Estanteria	Estanteria per la botiga.	1	60€	60€	
	A0.5	Expositors	Cubs expositors per la botiga.	4	35€	140€	
	A0.6	Il·luminació	Servei d'electricista	3	30€/h	90€	
			Materials	1	125€	125€	
	A0.7	Plafons niu d'abella	Plafó mida 150 x 200 cm.	1	28,30€/u	28,30€	
	A0.8		Impressió del gràfic sobre el plafó de niu d'abella.	1	15€/u	15€	
	A0.9	Productes de botiga	Vendes varies.	1	300€	300€	
						Total àmbit 0	1.490,30€
	Àmbit 1						
	A1.1	Producció gràfica	Disseny gràfic.	1	1.000€	1.000€	
	A1.2	Ferreria	Tasques de ferrer.	7	30€/h	210€	
			Materials .	1	200€	200€	
	A1.3	Impressions de plafons de contingut	Forex PVC, mida 200 x 300 cm.	3	66,50€/u	199,50€	
	A1.4		Impressió sobre Forex PVC.	3	27,50€/u	82,50€	
	A1.5	Audiovisuals	Pantalla 65" 4K .	1	566€	566€	
	A1.6	Il·luminació	Servei d'electricista	5	40€/h	200€	
			Materials	1	150€	150€	
	A1.7	Cristalleria	Vitrina de vidre.	1	95€	95€	
	A1.8		Vitrines de vidre petites.	2	50€	100€	
	A1.9	Espai de descans	Banc de fusta.	2	30€	60€	
	A1.10	Fusteria	Tasques de fuster	5	40€/h	200€	
			Materials	1	150€	150€	
						Total àmbit 1	3.213€
	Àmbit 2						
	A2.1	Producció gràfica	Disseny gràfic.	1	1.000€	1.000€	
	A2.2	Fusteria	Taques de fuster.	6	40€/h	240€	
			Materials.	1	200€	200€	
	A2.3	Ferreria	Tasques de ferrer.	6	40€/h	240€	
Materials			1	200€	200€		
A2.4	Impressions de plafons de contingut	Forex PVC, mida 200 x 300 cm.	2	66,50€/u	133€		
A2.5		Impressió sobre Forex PVC.	2	27,50€/u	55€		
A2.6	Plafons niu d'abella	Plafó mida 150 x 200 cm.	1	28,30€/u	28,30€		
A2.7		Impressió sobre el plafó de niu d'abella.	1	15€/u	15€		

F2. Producció de l'espai expositiu	A2.8	Cristalleria	Vitrina circular central.	1	110€	110€	
	A2.9	Il·luminació	Servei d'electricista.	5	40€/h	200€	
			Materials.	1	150€	150€	
	A2.10	Audiovisuals i interactius	Pantalla 55" 4K.	1	610€	610€	
	A2.11		Pantalla tàctil interactiva 32".	2	615€	1.230€	
	A2.12	Espai de descans	Banc de fusta.	1	30€	30€	
						Total àmbit 2	4.441,30€
	Àmbit 3						
	A3.1	Producció gràfica	Disseny gràfic.	1	1.000€	1.000€	
	A3.2	Fusteria	Tasques de fuster.	6	40€/h	240€	
			Materials.	1	150€	150€	
	A3.3	Ferreria	Tasques de ferrer.	5	40€/h	200€	
			Materials.	1	200€	200€	
	A3.4	Impressions de plafons de contingut	Forex PVC, mida 200 x 300 cm.	2	66,50€	133€	
	A3.5		Impressió sobre PVC	4	10€/u	40€	
	A3.6	Impressions	Vinil sobre paret + aplicació, mida 300 x 150.	1	90,80€/u	90,80€	
	A3.7	Il·luminació	Servei d'electricista.	5	40€/h	200€	
			Materials.	1	200€	200€	
	A3.8	Audiovisuals	Pantalla 55" 4K.	1	610€	610€	
	A3.9	Expositors	Cubs expositors.	4	40€	160€	
	A3.10	Espai de descans	Banc de fusta.	1	30€	30€	
	A3.11	Recursos accessibles	Maqueta tàctil d'una barraca de vinya.	1	700€	700€	
						Total àmbit 3	3.953,80€
	Àmbit 4						
	A4.1	Producció gràfica	Disseny gràfic.	1	500€	500€	
	A4.2	Ferreria	Tasques i materials de ferrer acer cortex)	6	40€/h	240€	
			Gravat a làser.	5	25€/h	125€	
A4.3	Impressions	Vinil resistent per exterior.	3	107€	214€		
					Total àmbit 4	1.079€	
Àmbit 5							
A5.1	Producció gràfica	Disseny gràfic.	1	500€	500€		
A5.2	Ferreria	Tasques de ferrer.	4	40€/h	160€		
		Acer còrtex.	1	100€	100€		
		Gravat a làser.	3	25€/h	75€		
A5.3		Forex PVC, mida 200 x 300 cm.	2	66,50€	133€		

	A5.4	Impressions de plafons de contingut	Impressió sobre PVC.	2	15€/u	30€
	A5.5	Fusteria	Tasques de fuster.	5	40€/h	200€
			Materials.	1	150€	150€
	A5.6	Il·luminació	Servei d'electricista.	3	40€/h	120€
			Materials.	1	150€	150€
	A5.7	Cristalleria	Vidre protector per les pintades del campanar	1	35€	35€
						Total àmbit 5
					Total Fase 2	17.416,40€

FASE	CODI	ÍTEM	DESCRIPCIÓ	QUANTITAT	PREU UNITARI	TOTAL	
F2. Producció de l'AC	Àmbit complementari 1						
	AC1.1	Cadires conferència	Componen l'espai de conferències.	40	27,50€	67,50€	
	AC1.2	Taules	Taules plegables polivalents. (75.9x74x183 cm).	6	34€	204€	
	AC1.3	Projector	Projector acer basic x138whp 4000.	1	431,50€	431,50€	
	AC1.4	Pantalla pel projector	Pantalla de projector (229 x 145 cm - 16:9)	1	125€	125€	
	AC1.5	Instal·lació del projector	Adequació del projector i la pantalla.	2	20€/h	40€	
	AC1.6	Armari emmagatzematge	Emmagatzemar materials del servei educatiu.	1	230€	230€	
						Total àmbit complementari 1	1.098€
	Àmbit complementari 3						
	AC3.1	Taules d'oficina	Espai de treball de l'equip del museu.	2	350€	500€	
	AC3.2	Ordinadors portàtils	Portàtil HP 255 G8.	2	559€	1.108€	
	AC3.3	Estanteries	Destinades a la guarda de la col·lecció del museu.	5	101€	505€	
						Total àmbit complementari 3	2.113€
						Total Fase 2	3.211€

11. CONCLUSIONS

Per tal de concloure aquesta proposta, volem dur a terme un petit repàs als diversos elements que hem tractat.

La creació d'aquest projecte esdevé d'una oportunitat; la compra de l'edifici annex, però també d'una important necessitat. El *Museu de la Història d'Artés* tal com el coneixem ara, no és més que un espai de conservació d'uns béns, relacionats amb el municipi, però sense cap discurs que els pugui enllaçar. Alhora, en ser objectes tan variats, la col·lecció acaba esdevenint una barreja estranya d'objectes més o menys relacionats amb la vida social d'Artés. Tot això, va acompanyat per un cert abandonament de la institució, ja que no hi ha cap persona a la davantera del museu. Tanmateix, tenim el Grup de recerca del Museu que any rere any ha estat treballant de manera voluntària a tirar endavant el museu.

La nostra proposta pretén donar-li uns principis a la institució que permetin treballar-hi en ella. Com també, les propostes de gestió del museu o del model econòmic. Tirar endavant aquesta proposta voldria dir que apostem per crear una institució realment necessària. Una de les preguntes que poden sorgir en la lectura d'aquest projecte és sí realment és necessari la creació d'aquesta nova institució. Actualment, vivint en la crisi econòmica en què estem inserits des de fa uns quants anys, fa replantejar la funció dels museus locals. Nosaltres, però, hem enfocat el projecte des d'una visió comunitària més que d'una

econòmica. Apostem per una institució que treballi les eines comunitàries i participatives, creant un espai social per a qualsevol persona que vulgui participar, però també un espai de conservació de la memòria històrica i dels béns patrimonials del municipi. Per això, creiem que la seva funció sí que és necessària, encara que econòmicament, no es puguin assolir xifres com als grans museus.

Més enllà de l'aspecte museològic, hem apostat per redefinir la museografia del museu, donant-li un contingut i un discurs que transcorre per tots els àmbits del museu.

En última instància, desitgem que aquest projecte pugui tirar endavant, i que el *Museu de la Història d'Artés* esdevingui un espai de conservació i gestió dels béns patrimonials del municipi, i alhora, un centre social, participatiu i col·laboratiu, en el qual els veïns es puguin sentir com a casa.

12. REFERÈNCIES

ADZERIAS, M. MORELLÓ, B. (2002) Objectius i projectes educatius dels museus arqueològics a Europa. Catalunya. *IV Seminari Arqueologia i Ensenyament. Treballs d'Arqueologia 8*. UAB. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 12-03-2021] <<https://ddd.uab.cat/pub/tda/11349263n8/11349263n8p91.pdf>> p. 91-95

ANIA, M.J. (2017) *Exposicions accessibles. Criteris per eliminar les barreres de la comunicació i facilitar l'accés als continguts*. Institut Municipal de Persones amb Discapacitat i l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), Ajuntament de Barcelona (ed.) Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 12/04/21] <https://continguts-www.barcelona.cat/barcelonacultura/sites/default/files/editor_html/museus_accessible.pdf> p. 9-21, 35-70

BLASCO, S. MARTÍNEZ, J.A. et al. (2020) *Pla d'accessibilitat de museus i centres i espais d'arts visuals de Catalunya 2020-2024*. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 13/04/21] <https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/museus/02-dimensio_social/accessibilitat/recursos_jornades/llista_recursos/Pla_Accessibilitat_20200929.pdf> p. 12-15, 25-29

CACHEDA, M. (29-05-2020) El museu social, opinió atemporal. *Núvol*, ARA. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 30-05-2020] <[El museu social, opinió atemporal \(nuvol.com\)](http://www.nuvol.com)>

CASALS, Q. (22-1-2020) *Un llamp afecta l'edifici del Museu d'Història d'Artés*. Regió 7, Manresa, Bages. [Recurs en línia: consultat al 23-05-2020] <<https://www.regio7.cat/bages/2020/01/22/llamp-malmet-installacions-del-museu/592791.html>>

CASES, A. (2017) *Dos de Janer de 1917: la Revolta dels Burots Artés*. Manresa: Ajuntament d'Artés. Centre d'Estudis del Bages. p. 12-15

Col·laboradors de la Viquipèdia. COVID-19 (2021). Viquipèdia, l'Enciclopèdia Lliure. [Recurs en línia: consultat el 21/04/21] <[//ca.wikipedia.org/w/index.php?title=COVID-19&oldid=27024955](https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=COVID-19&oldid=27024955)>.

COLOMER, L., CURIÀ, E. (2011) *Gestió de programes museístics: exposicions, activitats educatives i difusió*. FUOC. Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Barcelona. [Recurs en línia: consultat el 21/04/21] <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/54601/5/Museologia%20i%20museografia_M%C3%B2dul4_Gest%C3%B3%20de%20programes%20muse%C3%ADstics%3B%20exposicions%2C%20activitats%20educatives%20i%20difusi%C3%B3.pdf>

DAURA I JORBA, A. (1997) Un passeig pels museus del Bages. *Revista La Dovella*, núm. 25, p. 31-48. Manresa, Bages. [Recurs en línia: consultat al 23-12-2020] <<https://www.raco.cat/index.php/Dovella/article/view/20392>> p. 33

DECRET 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, DOGC núm. 3594, 13-03-2002, pàg. 4608. Article 25.2. [Recurs en línia: consultat el 28/03/21]. <https://www.diba.cat/opc/decret78_2002>

DOT, E., ROMAGOSA, F. et al. (2020) *Informe: turisme rural a Catalunya estiu 2020*. Escola de Turisme i Direcció Hotelera. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). [Recurs en línia: consultat el 21/04/21].
<https://www.uab.cat/doc/UAB_EUTDH_Estudi_Turisme_Rural_Estiu2020>

ESCODÉ, J. (22-08-2017) *Artés prepara l'ampliació del Museu de la Història aprofitant un edifici annex*. Regió 7, Manresa. [Recurs en línia: consultat el 08/01/21].
<<https://www.regio7.cat/bages/2017/08/23/artes-prepara-lampliacio-del-museu/430250.html>>

FARNÓS, A. (2005) Els museus comarcals i supramunicipals a Catalunya: museus de territori i societat. *Mnemòsine: revista catalana de museologia* N° 2, p. 59-74. Barcelona. [Recurs en línia: consultat el 20/03/21].
<<http://revista.museologia.cat/uploads/articulos/bum345yt4b7g3vo21fc87ex2.pdf>>

GIRBAU, G. (2006) *La revolta dels burots: 1917: episodi singular de la història d'Artés*. Artés. Manresa: Ajuntament d'Artés. Centre d'Estudis del Bages. p. 30-38

IDESCAT. *Municipi en xifres: Artés, Bages*. Barcelona. [Recurs en línia: consultat el 07/01/21]
<<https://www.idescat.cat/emex/?id=080109#h6705a000088a04>>

IZQUIERDO, P. (2005) Els museus locals sota la Llei de museus. *Mnemòsine: revista catalana de museologia* N° 2, p. 41-58. Barcelona. [Recurs en línia: consultat el 20/03/21].
<<http://revista.museologia.cat/uploads/articulos/aqz3jx8nrndyolkzuat8lo3wm.pdf>> p.41

JULIÀ, J.R.; LIEMANN, K.

- (1986) El temple paleocristià d'Artés, *Revista La Dovella*, núm. 14, Manresa, 1984, p. 7 -12. [Recurs en línia: consultat el 20/04/21].
<<https://www.raco.cat/index.php/Dovella/article/view/20066/292910>>
- (1987) *Memoria de las excavaciones realizadas de Santa María de Artés* (Bages), Barcelona, Generalitat de Catalunya. [Recurs en línia: consultat el 20/04/21].
<http://www.calaix.cat/bitstream/handle/10687/7827/qmem230_web.pdf?sequence=80> p. 18-37

JUNYENT, J.; MAZCUÑAN, A. et al. (1984) El castell d'Artés, *Catalunya Romànica*, vol. XI El Bages. Ed. Gran Enciclopèdia Catalana, p. 102-105.

LLEI 17/1990, de museus. DOGC núm. 1367, de 14-11-1990. Article 29 [Recurs en línia: consultat el 20/03/21].
<https://www.diba.cat/opc/llei17_1990>

LORD, B. LORD, G. (1998). *Manual de gestió de museos*. Editorial Aerial, Barcelona.

MAIRESSE, F. (2017) Quin model econòmic per als museus locals del segle XXI?. *Revista d'Etnologia de Catalunya*, N° 42, p. 12-23, Barcelona [Recurs en línia: consultat el 28/03/21]. <<https://www.raco.cat/index.php/RevistaEtnologia/article/view/343090>>

NOGUÉ, X. (2008). Territori, lloc i paisatge a principis del segle XXI. *XX Jornades de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona*. Barcelona, Diputació de Barcelona. p. 69-77 [Recurs en línia: consultat al 10-03-2021] <https://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=f8827d1c-569c-420b-8c7b-5977a6182535&groupId=99058> p. 70-74

PARDO, D., DAURA, A. et al. (1991). *Memòria Arqueològica del jaciment Romà i Medieval de Matacans(1989-1990-1991)*. Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Núm. Reg. 228, Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 28-04-2021] <<http://calaix.gencat.cat/handle/10687/7822#page=1>>

Portal web oficial *La Mirada Tàctil*. Xarxa de Museus Locals. Patrimoni Cultural. Diputació de Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 12/04/21] <https://www.diba.cat/web/opc/mirada_tactil>

Portal web oficial d'ÀGILS Comunicació [Recurs en línia: consultat al 12/03/21] <<http://agilscomunicacio.com/ca>>

Portal web oficial *Espai Memòries* (Museu Comarcal de Manresa). [Referència en línia: consultat el 01/15/21] <<http://www.espaimemories.cat/>>

PRATS, L. (2008). Museus locals per a què?, *XX Jornades de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona*. Barcelona, Diputació de Barcelona. p. 61-67 [Recurs en línia: consultat al 10-03-2021] <https://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=f8827d1c-569c-420b-8c7b-5977a6182535&groupId=99058> p. 61-66

REDACCIÓ (13/05/2019). *El Bages supera els tres milions de visitants al any*. Regió 7, Manresa, Bages. [Recurs en línia: consultat el 09/01/21]. <<https://www.regio7.cat/bages/2019/05/13/bages-superar-lany-passat-3/544201.html>>

REDACCIÓ (06/06/2019) *Conjurar-se pel museu social*. Interacció DIBA. Blog Diputació de Barcelona. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 20/03/21] <<https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2019/conjurar-museu-social>>

REDACCIÓ (15/12/2020). *El turisme rural, el que menys nota la caiguda de l'activitat turística a causa de la pandèmia*. Universitat Autònoma de Barcelona. Àrea de Comunicació i de Promoció. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). [Recurs en línia: consultat el 21/04/21] <<https://www.uab.cat/web/sala-de-premsa/detall-de-noticia/el-turisme-rural-el-que-menys-nota-la-caiguda-de-l-8217-activitat-turistica-a-causa-de-la-pandemia-1345667174054.html?noticiaid=1345831684269>>

RESOLUCIÓ 48/96, del 20 de desembre de 1993, de les Nacions Unides: *Normes uniformes sobre la igualtat d'oportunitats per a les persones amb discapacitat*. [Recurs en línia: consultat al 13/04/21] <<https://www.cnlse.es/es/resources/legislaci%C3%B3n-internacional/1993-resoluci%C3%B3n-4896-de-20-de-diciembre-de-1993-de-las-naciones>>

RIUS, L. (2014) La mirada tàctil, de la teoria a la praxis. Un projecte de la Xarxa de Museus Locals. *II Congrés Internacional d'Educació Patrimonial*. Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 13/04/21] <<http://museusiaccessibilitat.blogspot.com/2014/10/la-mirada-tactil-de-la-teoria-la-praxis.html>>

ROIGÉ, X. (2008). Gairebé quaranta anys de nova museologia. Patrimoni, comunitat i museus locals en el context actual. *XX Jornades de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona*. Barcelona, Diputació de Barcelona. p. 21-37 [Recurs en línia: consultat al 10-03-2021] <https://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=f8827d1c-569c-420b-8c7b-5977a6182535&groupId=99058>

SANS, J. (22/12/2021) Del museu social al museu zombi. Reflexions sobre el futur dels museus. *Quadern de les Idees*, Quadern nº219. Sabadell. [Recurs en línia: consultat al 20/03/21] <<https://www.quaderndelesidees.press/qui-som/>>

SARDANS, J. (2020) Visita al Castell de Calders i a les excavacions d'Artés. *El butlletí. Amics de l'art romànic del Bages*. Núm. 193, p. 18-21. Manresa. [Recurs en línia: consultat al 20/05/21] <<http://aarb.cat/publicacions/193.pdf>>

SERRAT, N. (2007) Accions didàctiques en el marc dels museus. *Temps d'educació* Núm. 34, p. 167-182. Universitat de Barcelona. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 12/03/21] <<https://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126505>> p. 167

SOLÈ, A. (2013) *Pla estratègic per a un museu a Navarcles* (Treball Final de Màster). Màster Oficial en Gestió del Patrimoni Cultural, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, curs: 2011-2012, Tutor: Dr. Llorenç Prats Canals. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 04/03/21] <<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/33322>> p.47-52

VICENTE, C. (2001). Museus, patrimoni i territori. *Barcelona Metròpolis Mediterrània*, nº 55. Barcelona. [Recurs en línia: consultat al 15/03/21] <http://www.bcn.cat/publicacions/bmm/55/ct_qc07.htm>

VILLEGAS, F. (2020) Darreres restauracions en el patrimoni monumental de pobles del Bages: Artés, Callús i Fals. *El butlletí. Amics de l'art romànic del Bages*. Núm. 193, p. 3-7. Manresa. [Recurs en línia: consultat al 20/05/21] <<http://aarb.cat/publicacions/193.pdf>>

VVAA. (1894) Santa Maria d'Artés, *Catalunya Romànica*, Volum XI. El Bages. Ed. Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona. p. 98 -101.

13. ANNEX

EL PODER D'UNA FAMÍLIA

Proposta d'acció didàctica interactiva

Estefania Santacreu Ramírez
Cristina Ortega Gascó

Elements Interactius per a Museus
Màster en Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia

Curs: 2019-2020

ÍNDEX DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ.....	III
2. CONTEXT	III
3. OBJECTIUS	III
4. CONTINGUT DE L'ACTIVITAT	IV
5. PRESENTACIÓ.....	VI
5.1. Parades de la visita.....	VII
6. DESTINATARI.....	XIII
7. AVALUACIÓ.....	XIII
8. REFERÈNCIES	XIV

1. INTRODUCCIÓ

En aquest document es planteja el desenvolupament d'una activitat interactiva basada en la interactivitat humana i el paper actiu del visitant. En concret, l'activitat dissenyada consisteix en una visita teatralitzada per descobrir el llegat industrial d'Artés i la història que amaguen les places i els carrers del municipi. En aquesta activitat el visitant podrà descobrir el patrimoni de la mà d'una de les grans famílies burgeses del tèxtil català. Ens traslladarem al Bages d'inicis del segle XX per conèixer el poder de la família Berenguer en el destí del poble d'Artés. A continuació, s'exposen els detalls de l'activitat dissenyada.

2. CONTEXT

Aquesta activitat està pensada per dur-la a terme des del *Museu de la Història d'Artés*, fundat el 1984 al mateix emplaçament on es troba actualment. Situat a la Plaça Vella d'Artés. És una edificació construïda durant la remodelació de la mateixa plaça, amb l'ajut de la Generalitat de Catalunya i dissenyada per Antoni Cortina i Miquel A. Prunés. I que destaca per la conservació del absis de l'antiga església dins del propi espai museístic.

El *Museu de la Història d'Artés* i el seu grup de recerca es dedica a potenciar la valoració del gran llegat patrimonial que té el municipi, interpretant i investigant sobre la seva història per tal de difondre-la a tota la població, ja sigui artesenca o d'altres indrets del país. En aquest cas, el patrimoni industrial és un bé que sempre s'ha volgut potenciar des de la institució, ja que forma part de cultura del poble com a una de les potències econòmiques més importants, juntament amb la producció vitícola. Una indústria que va més enllà de l'impacte econòmic, esdevenint un eix constructor d'una societat pròpia, com és la població d'Artés.

3. OBJECTIUS

Els objectius que es pretenen assolir amb l'activitat plantejada són els següents:

- Posar en valor el patrimoni industrial d'Artés.
- Donar a conèixer els moviments socials vinculats al municipi a inicis del segle XX en el marc de la lluita obrera i el caciquisme.
- Fomentar el coneixement i l'empatia envers a la societat artesenca d'inicis del segle XX.

El nostre objectiu principal amb la visita teatralitzada plantejada és fer emocionar i empatitzar el públic per tal de que es puguin connectar emocionalment amb els fets que van esdevenir al poble a inicis del segle XX. Fer partícip al públic és la manera ideal que el visitant es posi en la pell d'una persona que arriba al poble d'Artés a guanyar-se la vida treballant en unes condicions

de treball, polítiques, socials, molt concretes. Alhora coneixerà la història del poble d'Artés de manera amena i, esperem, valorarà amb uns altres ulls el patrimoni industrial del municipi.

4. CONTINGUT DE L'ACTIVITAT

El Caciquisme va aparèixer a gran part del nostre país a finals del segle XIX. Artés és l'exemplificació perfecte per entendre la importància d'una família poderosa dins d'un petit poble. I és aquest l'element que hem volgut destacar en l'activitat proposada.

La primera documentació que es té del poble d'Artés, evidencia el llarg recorregut del municipi. Aquesta es tracta d'un privilegi concedit al bisbe de Vic, Gotmar, el 24 de juny del 889 pel rei franc Odó, on es descriuen els límits del poble, i on ja el trobem anomenat com Artesse. Podem dir que la història d'Artés encara ve de més enllà, ja que, gràcies als estudis arqueològics que s'han dut a terme, s'ha pogut comprovar que en el municipi s'haurien establert els ibers i posteriorment, els romans.

Tot i la llarga trajectòria històrica del municipi, aquesta activitat es centrarà en un conjunt de fets contemporanis, ubicats a principis del segle XX.

Per tractar la història política i social del Artés d'inicis del segle XX, comporta inevitablement a parlar de la família Berenguer. Una família d'origen humil però que poc a poc aconseguí el control de la vida política, industrial i social del municipi. L'inici del caciquisme dels Berenguer es troba en la construcció de la fàbrica Can Berenguer per part de Josep Berenguer i Caba, l'any 1871 (Cases, 2017: 41). Una empresa que va creixent de manera espectacular, i que ja en el 1880 comptava amb tres-cents telers i podia confeccionar peces de totes mides i colors (Cases, 2017: 49). El creixement i la importància d'aquesta fàbrica arrela a que tenia el monopoli de la indústria del poble, el qual es dedicava íntegrament a l'agricultura i a la producció vitícola. L'any 1917, l'empresa ja donava feina a set-cents treballadors (Girbau, 2006: 24), els quals eren bàsicament dones, que obtenien de la fàbrica un sou per sobreviure dels escassos beneficis del treball del camp o de la vinya després de la tragèdia de la fil-loxera. És a dir, de tota la població artesenca, un terç d'ells treballava per la família Berenguer. És fàcil entendre, doncs, el poder que restava la família Berenguer envers a la població del municipi.

L'any 1917, malgrat que els propietaris de la fàbrica ja vivien a Barcelona, els encarregats de dirigir-la també eren membres de la família, Eduard i Domingo Berenguer. També cal parlar d'un integrant de la família que jugava un paper molt important dins de l'empresa, però també dins de la societat artesenca, el mossèn Antoni Berenguer (Cases, 2017: 51), el qual podem observar en la revista *Dos de Janer* (fig.1)(Cases, 2017: 55), que utilitzava els sermons per demanar el vot a la Lliga Regionalista. Ells, juntament amb els contactes familiars dins de l'ajuntament, posaven en pràctica el caciquisme que va impregnar la vida social-política d'Artés a inicis del segle XX. En el seminari lliberal *El Demòcrata*, l'any 1917, ja es feia una reflexió molt classista sobre el poder dels Berenguer: <<Son tantos los pueblos que aceptarían un caciquismo cual el que transformó la vila de Artés en un emporio de riqueza y cultura>> (Cases, 2017: 53). En certa manera, els Berenguer i la seva xarxa d'influències s'autoanomenaven "Protectors d'Artés", un fet que els permetia jugar una carta política molt important. I alhora, mantenir a la població sota el seu control, cal ficat-se en la pell d'aquell que s'oposava al poder dels Berenguer, el qual segurament perdria la feina, no se'l tractaria de mateixa manera dins del poble ni dins de la comunitat religiosa.

Figura 1. Portada emblemàtica de la revista artesenca *El Dos de Janer*. Font: Fons fotogràfic de l'AMA.

Un dels fets que se'n parlarà a la visita, i que demostren plenament el control d'aquesta família envers al poble d'Artés és la construcció de l'Església de Santa Maria d'Artés i la pèrdua de l'església vella, d'origen paleocristià. Els interessos de fer créixer la localitat d'Artés en la part més baixa del municipi per tal de poder obtenir els beneficis de la compra dels terrenys i, juntament, amb els interessos del mossèn per crear una nova església, van provocar la creació de la parròquia de Santa Maria d'Artés, inaugurada l'any 1912 (Girbau, 2006: 31). La tradició oral ens parla que els feligresos continuaven visitant el temple vell. Per tal de fer-los baixar a la recent nova església, l'Antoni Berenguer va difondre l'idea que no era necessari dos temples al municipi pel nombre de feligresos que assistien, i va procedir a l'enderrocament del temple vell (Girbau, 2006: 32).

L'esdeveniment popular més important d'Artés és conseqüència directe del poder dels Berenguer i dels abusos a la societat per part dels grups de govern l'ajuntament: La Revolta dels Burots. Per tal d'afrontar les despeses que hi havien al municipi, l'any 1917, i conseqüència de diverses obres públiques, com el canal d'aigua, es va demanar un préstec municipal de 124.000 pessetes. A la tardor de 1916, preparant els pressupostos, el equip de govern de l'ajuntament va acordar un recapte arbitri extraordinari, per tal de recaptar de la població artesenca els diners del préstec. Ho van fer a partir dels impostos de consum i que passaria a ser recaptat de manera indirecte (burots), d'aquí el nom de la revolta. Aquest nou impost és la gota que fa vessar el got. El dia 2 de gener esclata la Revolta dels Burots (Girbau, 2006: 92). A banda dels comerços tancats, els pagesos i obrers també secunden la protesta i els més de 700 obrers de Can Berenguer fan vaga. La multitud es va concentrar davant dels burots i mentre els manifestants apedregaven les casetes, els dos cobradors dels burots fugiren en direcció a Calders i les casetes van ser incendiades.

La revolta no es va acabar fins que es va retirar el nou impost, la dimissió de l'alcalde i del consistori en ple (Girbau, 2006: 92). Així, el dia 5, els comerciants van tornar a obrir les botigues amb normalitat i els treballadors van tornar als seus llocs de treball, però ni molt menys el conflicte es va acabar aquí. El que inicialment era una protesta contra un nou impost i contra l'Ajuntament, es perfila com una presa de consciència i lluita obrera i social. A partir de la revolta, els obrers van fundar l'Associació Obrera per defensar els interessos de classe. I d'aquí neix La Tèxtil d'Artés S.A (fig.2), inaugurada el 1918. Una nova fàbrica impulsada per la població artesenca i que esdevé la competència directe a Can Berenguer (Cases, 2017: 101). És en aquest moment quan podem dir que s'ha acabat el monopoli dels Berenguer.

Figura 2. Fotografia d'un estat avançat de les obres de construcció de la fàbrica La Tèxtil d'Artés S.A., 1918. Font: Fons fotogràfic de l'AMA.

És en aquest moment, 1919, on s'ubica l'activitat que us proposem. Volem donar a conèixer i conscienciar el patrimoni arquitectònic industrial del municipi i alhora ensenyar una història i uns fets que creen la història del poble d'Artés.

5. PRESENTACIÓ

La activitat que us proposem és una visita teatral seguint un recorregut pel patrimoni industrial del poble d'Artés. La visita s'ambienta en l'any 1919 i comença amb l'arribada de noves famílies a treballar a la fàbrica del poble* i per tant aquests visitants se'ls hi farà una tour per els elements més importants del poble, de la mà d'una de les secretaries de la fàbrica; la senyora Cases. D'aquesta manera els nous treballadors coneixeran el poble i s'adonaran del poder que té una família, els Berenguer. I tots aquells fets històrics que han fet d'Artés el que és. El tour es divideix de diversos punts de parada, on els nous treballadors coneixeran a personatges vinculats amb l'història que se'ls hi està explicant.

Un objectiu clar de la visita teatralitzada és fer emocionar i empatitzar el públic per tal de que es puguin emocionar amb els fets que van esdevenir al poble a inicis del segle XX. Fer partícip al públic és la manera ideal que el visitant es fiqui en la pell d'una persona que arriba al poble d'Artés a guanyar-se la vida treballant en unes condicions de treball, polítiques, socials, molt concretes. Alhora aprendrà l'història del poble d'Artés de manera amena i, esperem, valorarà amb uns altres ulls el patrimoni industrial del municipi.

*Per tal de fer la visita més real, se'ls hi deixarà als visitants de l'activitat roba adequada a la època. I es demanarà que es procuri mantenir el nivell de veracitat al màxim possible, com ara no utilitzar telèfons mòbils o vocabulari actual. Es pretén que el públic sigui un element més de la activitat, fent-lo partícip, creant preguntes i fent desenvolupar la visita.

A continuació, es detalla l'itinerari que es durà a terme durant la visita:

5.1. Parades de la visita

PUNT	1
NOM DE L'EDIFICI	Plaça Major, Església de Santa Maria
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>Església d'origen paleocristià dels segles VI-VII. Tan sols es conserven les restes l'absis i un fragment de nau. L'església romànica del segle XII va ser modificada al S. XV i XVI i part de la nau que avui es conserva fou destinada posteriorment com una de les parets de l'habitatge veí, lloc d'emplaçament del <i>Museu de la Història d'Artés</i>.</p> <p>L'església de Sta. Maria d'Artés era l'església del Castell i alhora la parroquial del lloc; els comtes de Barcelona van cedir el domini d'aquest lloc a la Seu Episcopal de Vic. L'església és esmentada ja l'any 972 i era coneguda amb el nom de Sta. Maria del Puig d'Artés ja al segle XIII.</p> <p><i>(Inventari del Patrimoni Arquitectònic)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - Arribada dels participants - Obtenció de la roba d'obers - Creació i firma de la fitxa de treballador (creació d'una recreació de les fitxes originals, on s'hi hauran d'inscriure i podran endur-s'ho de record) - Presentació de la senyora Cases - Començament de la visita explicant l'història de l'església vella i de la Plaça Major.
IMATGE	

PUNT	2
NOM DE L'EDIFICI	Fàbrica Can Berenguer
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>Es tracta d'una fàbrica tèxtil fundada per la família Berenguer. La família estava arrelada a Artés des de feia molt temps i ja tenia una tradició tèxtil: paraires. La fàbrica es dedicà al cotó. Per a la seva construcció, el 1871, es demanava permís a l'ajuntament, el 1882 ja s'ampliava per la banda del carrer. La fàbrica tenia també totes les dependències tècniques de l'època: fusteria, serralleria, tint, etc. Amb els guanys de la fàbrica la família esdevingué una de les més importants del municipi. A part de terres tenia fàbriques a Cabrianes.</p> <p>L'any 1917 va haver-hi un episodi de vaga, conegut com la revolta dels Burots, on a part de manifestar el malestar social de l'època, es reflectia un rebuig al monopoli caciquista dels Berenguer.</p> <p><i>(Inventari del Patrimoni Arquitectònic)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació de la fàbrica, seva història, el seu funcionament, i de quines seran les seves obligacions de cada un dels obres dins de l'empresa.
IMATGE	

PUNT	3
NOM DE L'EDIFICI	Instal·lacions de la Fàbrica Can Berenguer (La burra)
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>Un dels espais més importants d'una fàbrica és l'obtenció d'energia. Aquesta parada podran observar un dels generadors d'energia a través de carbó, d'origen alemany, que hi havia a la fàbrica, i que feien possible la mobilitat dels tallers.</p> <p>Aquest es conserva en un espai molt a prop de la mateixa fàbrica.</p> <p><i>(Cases, 2017: 21)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - S'explicarà el funcionament de la Burra i dels talers de la fàbrica.

PUNT	4
NOM DE L'EDIFICI	Instal·lacions de la Fàbrica Can Berenguer (La Casa de l'Amo)
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>Habitatge construït per la residència dels amos de la fàbrica, els senyors Berenguer. Edifici de finals del segle XIX.</p> <p><i>(Cases, 2017: 13)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - S'explicarà la vida dels senyors des del punt de vista de la senyora ----??? - També s'emfatitzarà en el poder dels senyors abans de la Revolta i quines són les causes per les quals va esclatar la vaga. Com també, la pèrdua de la església vella.

IMATGE

PUNT	5
NOM DE L'EDIFICI	Fàbrica Cal Sitges
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>Era la fàbrica de la cooperativa industrial anomenada "La tèxtil d'Artés", creada com a conseqüència immediata de la Revolta dels Burots, l'any 1917. Era coneguda amb el nom popular de la Fàbrica Nova, en contraposició a la fàbrica de Can Berenguer, que durant tants anys havia exercit un poder econòmic, polític, social i fins i tot religiós sobre la població d'Artés.</p> <p>Fou construïda amb l'esforç de molts sectors socials, com propietaris de terres i botiguers. Obtingué els permisos municipals el juny de l'any 1917 per tal de construir un edifici destinat a fabricar filats i teixits de cotó.</p> <p>La construcció oficial es va escripturar el 5 d'abril de l'any 1918. Els estatuts definien l'empresa com a cooperativa dels obrers per a la fabricació de filats i teixits de cotó.</p> <p><i>(Cases, 2017: 101)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - Es continuarà amb l'explicació de la Revolta dels Burots i la construcció de la fàbrica per part de la població artesenca.
IMATGE	

PUNT	6
NOM DE L'EDIFICI	Ajuntament d'Artés
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>L'Ajuntament o Casa de la Vila d'Artés és una construcció del segle XX i concretament de l'any 1907; cal situar-la en un moment que el poble va viure uns anys de prosperitat econòmica com a fruit del procés d'industrialització que coincidí amb uns anys de gran explotació vinícola. Alhora que es construïa la nova casa de la Vila (l'antiga era dalt el poble, a prop de l'antiga església Parroquial), s'edificava també la nova parroquial, les escoles i un centre catòlic.</p> <p><i>(Inventari del Patrimoni Arquitectònic)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - Importància de la influència per part dels Berenguer dins de l'Ajuntament i en les institucions.
IMATGE	

PUNT	7
NOM DE L'EDIFICI	Cal Caselles (Parc Municipal)
DESCRIPCIÓ HISTÒRICA DEL ESPAI	<p>Residència de Josep Berenguer i Caba, propietari de la fàbrica de Can Berenguer. L'habitatge construït a finals del segle XIX i reformat a finals del segle XX. Pensat com a segona residència a prop del nucli industrial, ara fa les funcions de centre cívic.</p> <p>La finca es compon per la casa, i els jardins que l'envoltaven, actualment s'utilitza com a parc municipal.</p> <p><i>(Ferrer, 2009: 39)</i></p>
ACTIVITAT QUE ES DURÀ A TERME	<ul style="list-style-type: none"> - S'explicarà l'origen de la casa, que també forma part dels béns de la família Berenguer. - Col·loqui final dins del recinte del parc municipal per tal de intercanviar opinions i per tancar la visita.
IMATGE	

es demanarà una valoració de la visita als participants. Aquestes valoracions permetran modificar els esquemes establerts i realitzar propostes de millora.

8. REFERÈNCIES

CASES, A. (2017) *Dos de Janer de 1917: la Revolta dels Burots Artés*. Manresa: Ajuntament d'Artés. Centre d'Estudis del Bages.

GIRBAU, G. (2006) *La revolta dels burots: 1917: episodi singular de la història d'Artés*. Artés. Manresa: Ajuntament d'Artés. Centre d'Estudis del Bages.

FERRER, LL. (2009) El beneficio de los tejidos. La empresa Berenguer i Cía., de Artés, en la industrialización catalana. *Revista de Historia Industrial* N.º 39. Any XVIII. 2009. 1. Universitat de Barcelona. Barcelona. [Consulta en línia: 20/03/2020 <<<http://revistes.ub.edu/index.php/HistoriaIndustrial/article/viewFile/20056/22211>>>]